

Predsednik Vladimir Putin na Žalah

Martin Premk
**Dan
totalitarizma**

STRAN 7

Aktualno:
**Maca Jogan:
Pod praporom
svetosti življenja**

STRAN 8

Franci Križanič:
**Kako razmišljajo
sodelujoči v
razprodaji Slovenije**

STRAN 10

Ob obisku ruskega predsednika Putina v Sloveniji

Ljubljana je bogatejša za lep spomenik

»Če bi ruski predsednik Putin prišel v Italijo, bi naši politiki prekinili počitnice in kar tekmovali, kdo se bo prej rokoval z njim, Italija bi v medijih postala največja borka za mir na svetu, njeni politiki pa bi si vsi po vrsti pripisovali zasluge za otoplitev odnosov med Vzhodom in Zahodom. Imeli bi spektakel!« Tako je italijanski kolega komentiral dogajanje tisto zgodovinsko sobotno popoldne, ko smo na Žalah pod razkošnimi drevesnimi krošnjami skoraj tri ure čakali na prihod ruskega predsednika Vladimirja Putina.

// BESEDILO IN FOTO: **Jožica Hribar**

Srečanje Vladimirja Putina in Boruta Pahorja pod Vrščicem (Foto: Stanko Gruden/STA)

Spektakla seveda ni bilo, za »red in disciplino« med akreditiranimi predstavniki sedme sile in obiskovalci je skrbela množica vsepovsod prisotnih policistov in varnostnikov v civilu. Sicer pa ni bilo pričakovati kakšnih izgredov. Tisti, ki uglednemu gostu niso naklonjeni, pač niso v vročem sobotnem dnevu potrpežljivo dolge ure čakali na njegov prihod, ne pod Vrščicem in ne na Žalah. Razmišljanje novinarskega kolega se je nanašalo na mlačnost slovenske uradne politike, ki ni znala (in si upala) izkoristiti obiska tako visokega gosta v zelo zaostrenih političnih razmerah in zase iztržiti kakšne točke na mednarodnem političnem prizorišču.

In če je bilo o obisku pri Ruski kapelici napisano in povedano res vse, kar je

bilo mogoče, pa je medijem očitno pošla sapa ob zelo pomembnem dogodku na ljubljanskih Žalah in nas je bilo tam le za vzorec. V tamkajšnjem parku je namreč zrasel lep spomenik iz belega marmorja, posvečen vsem ruskim sinovom, padlim na slovenskih tleh v prvi in drugi svetovni vojni, ki ga je financirala Ruska federacija, slovesno pa sta ga odkrila Vladimir Putin in njegov gostitelj, slovenski predsednik Borut Pahor. Obisk na Žalah je bil kratkotrajen, trajal je le nekaj minut, oba predsednika sta položila venca, venec so skupaj položili tudi ljubljanski župan Zoran Janković in v Sloveniji živeči državljani Rusije. Pevka Manca Izmajlova je v ruščini zapela prelepo rusko pesem Žerjavi – in konec. Župan Janković je imel edini čast, da je

Manca Izmajlova je z rusko pesmijo Žerjavi pričarala posebno razpoloženje.

visokemu gostu stisnil roko, potem pa so se vmešali varnostniki in obiska je bilo konec.

Ljubljani pa je ostal lep spomenik, sestavljen iz osmih stebrov, ki simbolizirajo osem let (prve in druge) svetovne vojne, na vrhu vsakega stebra je žerjav z razprtimi krili. V Sloveniji sta padlim sovjetskim vojakom sicer posvečena dva spomenika. Prvi je Spomenik zmage v Murski Soboti, monumentalno znamenje, ki je bilo postavljeno 2. avgusta leta 1945 in stoji v čast in slavo zmagovalcem v drugi svetovni vojni: sovjetskim vojakom in jugoslovanskim partizanom. Drugi, dosti bolj znan spomenik pietete med obema narodoma, je Ruska kapelica na Vrščiču, kamor se je ob njeni stoletnici prišel mrtvim ruskim vojakom poklonit predsednik Vladimir Putin. In zdaj še tretji v Ljubljani.

Pripadniki ruske in slovenske vojske v pričakovanju obeh predsednikov.

Po priključitvi Primorska vstala v novo življenje

// PIŠE: **Jože Šušmelj**

član območnega odbora ZZB za vrednote NOB Nova Gorica

Vstala Primorska si v novem življenju ... je v pesmi pre-roško zapisal partizan Lev Svetek Zorin na začetku leta 1944, sredi vojne vihre, in leta 1968 jo je uglasbil Rado Simoniti. Pesem odraža ponos, trpljenje, upor in željo po svobodi primorskih ljudi. Ponarodela je in postala himna Primorcev, ki jo stoji zapojó na vsaki proslavi, pa tudi na protestnem zborovanju. V pesmi čutijo svojo povezanost in pokončnost, ki se je kalila v odporu proti fašizmu in poitalijančevanju, v skrivnem učenju slovenskega jezika in petju slovenskih pesmi, v ilegalnih organizacijah komunistov, tigrovcev, duhovnikov in liberalcev – v razpredenem narodnem gibanju, ki je imelo za cilj rušenje fašizma in vključitev v matično domovino. Temu so sledili sodni procesi, na katerih so številne domoljube obsodili na konfinacije, dolgoletne zapore in usmrtnice.

Prav zaradi ilegalnega odpora proti fašizmu je poziv Osvobodilne fronte za boj proti okupatorju naletel na Primorskem na množično podporo in je po letu 1941 počasi zajel vso Primorsko. Nastajali so narodnoosvobodilni odbori kot predstavniki ljudske oblasti in slovenske partizanske šole. Izginila je italijanska oblastna struktura, ki se je obdržala le v mestih. Iz posameznih čet je zrasel partizanski IX. korpus NOV, ki je opravil zgodovinsko in odločilno vlogo pri osvoboditvi in priključitvi Primorske k matični domovini. Brez močnega partizanskega gibanja bi Primorska tako kot večinsko nemška Južna Tirolska ostala v mejah Italije. To sicer danes v Sloveniji marsikdo nerad sliši ali celo zanika.

Kljub partizanski osvoboditvi celotne Primorske, vključno s Trstom, Gorico in Čedadom, se je bitka za priključitev še začela. S svojimi predlogi razmejitve so zahodni zavezniki velik del Primorske in Istre namenili Italiji. Primorsko so leta 1945 razmejili na dve coni,

ki sta bili pod anglo-ameriško in jugoslovansko upravo. Zavezniško komisijo, ki naj bi na terenu ocenila narodnostno pripadnost posameznih krajev, so aprila leta 1946 ljudje pričakali s slavoloki, nešteti napisi na hišah »Hočemo Jugoslavijo« in z množičnimi zborovanji, pevskimi zbori in godbami, z zahtevo po priključitvi k Jugoslaviji. Na pariški mirovni konferenci je bil sprejet francoski kompromisni potek meje, ki je Gorico in Beneško Slovenijo prepustil Italiji, za Trst in del Istre pa so ustanovili Svobodno tržaško ozemlje, ki je bilo razdeljeno na cono A s Trstom in okolico, ki jo je upravljala anglo-ameriška vojska, in cono B, v katero so bili vključeni Koper, Izola, Piran, Novi grad, Umag in Buje pod upravo jugoslovanske vojske. Tako je priključitev Primorske 15. septembra 1947 z mednarodnopravnega vidika zajela le območje zunaj cone B STO. Londonski memorandum iz leta 1954, ki je cono A prepustil v administrativno upravljanje Italiji in cono B Jugoslaviji, ni dokončno rešil razmejitve z Italijo. To je bilo urejeno leta 1975 z Osimskimi sporazumi, ki so dokončno zakoličili mejo med sosednjima državama in odpravili dvome o pripadnosti nekdanjih con A in B. Takrat je bil ta del Primorske tudi z mednarodnopravnega vidika vključen v tedanjo Jugoslavijo. V Italiji je ostalo približno 80.000 Slovencev, na katere vedno bolj pozabljamo. Osimski sporazumi so opravili tudi zgodovinsko vlogo, saj Italija ob nastanku samostojne Slovenije ni mogla pogojevati priznanja Slovenije z vnovičnim izsiljevanjem o pripadnosti nekdanje cone B, čeprav so bili močni pritiski desničarskih strank.

Po priključitvi je Primorska »vstala v novo življenje« in se je iz pretežno agrarne pokrajine gospodarsko in družbeno zelo razvila. Primorska je tudi danes povezana v zavesti in kulturi ljudi, ki jih bogatita skupna preteklost in upornost. ■

SVOBODNA BESEDA

6 – 7: Kolumni:

Jože Poglajen:

Zaščitniki malega človeka v poletnem času

Martin Premk: Dan totalitarizma

8 – 11: Aktualno:

Pod praporom svetosti življenja

Kdo so sodelujoči v razprodaji Slovenije

O prostotrgovinskih sporazumih

12 – 13: Naš pogovor: Jelko Kacin

14 – 16: V metežu zgodovine:

Spomini Marije Mahnič

Poljanska dolina ob Kolpi

17 – 18: Srečanje

Ivo Miklavčič in Ivan Jenko

19 – 25: Reportaže:

Draga v Loškem potoku

Po poteh Ljubljanske brigade

Limbarska gora in Šipek

Pomni, dolina!

28 – 32: Dogodki

33 – 34: Pisma

38 – 40: Imeli smo ljudi

Fotografija na naslovnici: Ruski predsednik Vladimir Putin ob otvoritvi spomenika na Žalah v Ljubljani (Foto: Jožica Hribar)

SVOBODNA BESEDA je revija ZZB za vrednote NOB Slovenije za domoljubna, socialna, gospodarska, politična, zgodovinska in kulturna vprašanja doma in po svetu. Izhaja vsak zadnji petek v mesecu.

Izdajatelj: ZZB za vrednote NOB Slovenije

Zanj: Tit Turnšek, predsednik

Uredniški odbor: Janez Alič (predsednik), dr. Maca Jogan, Božo Kovač, Mitja Meršol, Franc Štibernik.

Odgovorna urednica: Jožica Hribar

elektronski naslov: svobodna.beseda@gmail.com

Jezikovni pregled: Mirjam Furlan Lapanja

Naslov uredništva in naročnin:

ZZB za vrednote NOB Slovenija,

Einspielerjeva 6, 1000 Ljubljana

telefon: (01) 434-44-45; fax: (01) 434-41-17

romana.jemec@zzb-nob.si

Cena: 3 €

letna naročnina: 36 evrov,

trimesečna naročnina: 9 evrov

ISSN 2463-8218.

Transakcijski račun: SI56 0201 0001 8541 225

Davčna številka: SI 84151714

Tisk: Schwarz print, d. o. o. Ljubljana

Dan združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom

17. avgusta je bil v Sloveniji državni praznik, s katerim smo se spomnili združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom. Na ta dan leta 1919 se je v Beltincih na ljudskem zborovanju zbralo več kot 20.000 ljudi in plebiscitarno podprlo priključitev Prekmurja matici po več kot 900 letih. Na ta dan smo se spomnili dogodkov, ko so bili prekmurški Slovenci po

stoletjih madžarske oblasti znova pripojeni matičnemu narodu. Po koncu prve svetovne vojne so namreč svetovne velesile na pariški mirovni konferenci soglašale, da ta del ozemlja pripade Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Jugoslovanska vojska je oblast v Prekmurju prevzela 12. avgusta leta 1919 in jo 17. avgusta na množičnem ljudskem zborovanju v Beltincih prepustila civilni oblasti. Dan združitve prekmurskih Slovencev je državni praznik, ki pa ni dela prost dan. Po sklepu vlade se od leta 2009 državna proslava organizira le še vsakih pet let.

Letošnja osrednja slovesnost ob prazniku je bila 12. avgusta na domačiji Štefana Kovača v Nedelici pri Turnišču. Slavnostni govornik je bil predsednik republike **Borut Pahor**, ki je poudaril pomen praznovanja omenjenega dne. Dan združitve prekmurskih Slovencev pa so v uradu predsednika republike zaznamovali na praznični dan, ko so za dve uri za obiskovalce odprli predsedniško palačo, v kateri je potekal tudi kulturni program, pred palačo pa je bila postrojena častna straža garde Slovenske vojske.

J. H. //Foto: sobotainfo.com

Festival vojaške zgodovine

V Parku vojaške zgodovine v Pivki bo od petka, 9., do nedelje, 18. septembra, potekal festival vojaške zgodovine. Festival se bo začel z odprtjem razstave o prazgodovinskem najdišču Debela griža. V sredo, 14. septembra, bo v Krpanovem domu koncert Orkestra Slovenske vojske, v petek, 16. septembra, si bodo obiskovalci lahko ogledali naborne vozove v okviru Vestirnge 2016, zvečer pa bodo lahko spremljali od-

prtje razstave Lokostrelstvo. Sobotni program se bo začel z dnevom odprtih vrat Vojašnice Stanislava Požarja v Pivki in z Maršbataljonom, orientacijskim pohodom skozi vojaško zgodovino. Ob 10. uri pa se bo začela tudi ponazoritev življenja v vojaških taborih iz različnih zgodovinskih obdobj.

Vrhunec festivala bo tudi letos v nedeljo, 18. septembra. Osrednji dogodek, dinamična predstavitev Specialne enote vojaške policije in helikopterske enote Slovenske vojske, je na sporedu med 15. uro in 15.30, že ob 11. uri pa se bo začel prikaz voženj oklepne tehnike. Ves dan bo potekalo srečanje starodobnih vojaških vozil, obiskovalci bodo lahko opazovali življenje v vojaških taborih, na voljo bodo tudi vodeni ogledi. Del nedeljskega dogajanja bodo tudi sejem militarij in domačih izdelkov, delavnice za otroke in vojaška kuhinja.

J. H. //Foto: Park vojaške zgodovine

Župan Zagreba: »Druga svetovna vojna je končana!«

Župan Zagreba **Milan Bandić** je na začetku avgusta sklical izredno novinarsko konferenco, na kateri naj bi oznanil »ekskluzivno novico velikega pomena za Hrvaško«, a je razglasil nekaj, kar je splošno znano: druga svetovna vojna je končana!

»Obrnimo se v prihodnost, gradimo to državo po meri človeka. Brez druge svetovne vojne, protifašistične vojne, ne bi bilo niti domovinske vojne, ne bi bilo Hrvaške, ne bi bilo Franje Tuđmana, prvega predsednika, ki je bil na čelu Hrvaške, ko je bila mednarodno priznana. S tem obveščamo vse hrvaške državljane, da je druga svetovna vojna končana,« je izjavil na tiskovni konferenci. Dejal je tudi: »Čeprav se zdi, da za objavo te očitne resnice ni potrebe, nas iz dneva v dan demantira hrvaški vsakdan. Čas je, da se končno začnemo obnašati v skladu s to preprosto resnico, pa nam bo takoj vsem bolje. Vse pozivam, da razširite to vest. Pozdravimo Hrvaško, da ne bo imela več bipolarne motnje, in pojdemo naprej, ne nazaj.« Bandić si je z nenavadno tiskovno konferenco, po koncu katere ni želel odgovarjati na vprašanja novinarjev, zagotovil mesto na naslovnica hrvaških medijev. Novico so objavili tudi nekateri slovenski mediji, med njimi spletni portal Siol.

Milan Bandić, ki je že četrti mandat zagrebški župan, je lani ustanovil svojo stranko BM 365 – stranko dela in solidarnosti. S to provokativno potezo je začel svojo predvolilno kampanjo pred predčasnimi parlamentarnimi volitvami, ki bodo na Hrvaškem 11. septembra.

T. Č.

ZZB za vrednote NOB na F3ŽO

V Cankarjevem domu v Ljubljani bo tudi letos od 28. do 30. septembra potekal tradicionalni Festival za tretje življenjsko obdobje, na katerem bo sodelovala tudi ZZB za vrednote NOB Slovenije. Naša osrednja tema bo tokrat posvečena partizanskemu zdravstvu v času NOB. Predstavitev za razstavni prostor je tudi tokrat zasnoval Janez Kos. Obiskovalce vabimo, da nas obiščete, saj vas bomo z veseljem seznanili tudi z aktualnim delovanjem naše organizacije, z revijo Svobodna beseda ter pomembnimi dogodki in srečanji v prihodnjih mesecih.

Kot vsako leto pripravljamo tudi za letošnji festival poseben dogodek, tokrat z naslovom **Civilno in vojaško zdravstvo v NOB**. Vsebinsko je zasnovala partizanka in zdravnica dr. Zora Konjajev. Sodelovala bosta še Živa Vidmar (ki bo

pogovor tudi povezovala) in Janez Bršec. Prireditev bo v **četrtak, 29. septembra ob 17. uri** v eni izmed dvoran v Cankarjevem domu. Vabimo vas, da na dogodek opozorite tudi svoje znance in prijatelje, predvsem pa mlajše, ki danes o tem žal komaj kaj slišijo oziroma vedo.

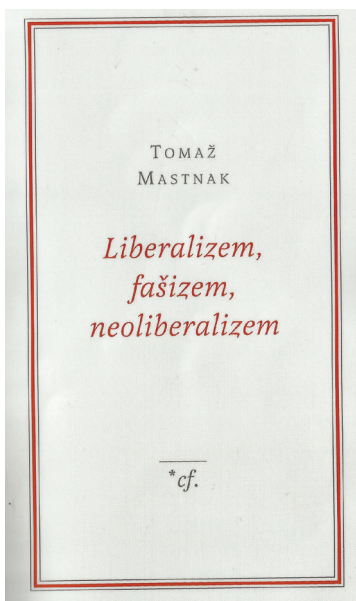
M. M.

Tomaz Mastnak o fašizmu

Pri Založbi *cf je lani izšla knjiga *Liberalizem, fašizem, neoliberalizem*, delo dr. **Tomaža Mastnaka**, znanstvenega svetnika na Filozofskem inštitutu ZRC SAZU. »Fašizem je v politični zgodovini tesno povezan z liberalizmom,« je provokativna trditev, ki jo avtor zagovarja v delu. Liberalizem (izhaja iz latinske besede liberalis – svoboden) je v zgodovini veljal za pozitivno gibanje. Ta politični in gospodarski nauk, po katerem sta svoboda (ekonomska, verska, politična, nazorska) in enakopravnost posameznika temelj družbenega napredka, se v različnih oblikah pojavlja od 17. stoletja dalje. Liberalizem je torej znanost, politični program in ideologija, meni Mastnak. Neoliberalizem se ni pojavil naenkrat, ni imel le enega vira, ni bil enotna ideologija, spoznava avtor. Pojem se je prvič pojavil v prvi polovici dvajsetih let 20. stoletja, kot gibanje pa se je najprej v Franciji uveljavil v tridesetih letih prejšnjega stoletja. Med idejnimi začetniki je bil tudi Ludwig von Mises, ki je ekonomijo razumel kot najmlajšo znanost, katere predmet je »odkrivanje zakonitosti, po katerih se razvijajo tržni pojavi«.

Znanost o »tržnih pojavih« je nastopila kot model za spoznavanje družbe. Bistvo neoliberalizma je, da napredku ni konca. Liberalizem, pozneje neoliberalizem, je do ljudstva vedno gojil protisloven odnos. Radikalnost neoliberalistične politike se izraža v izločanju ljudstva iz politike. To je politični poraz ljudstva. »Je zmaga politike brez ljudstva in proti ljudstvu,« zapiše avtor.

Tea Černe

90 let Ivanke Mežan

Ena najbolj prepoznavnih slovenskih igralk, Ivanka Mežan, je 18. junija praznovala 90. rojstni dan. Rodila se je v Mariboru leta 1926. Kot igralka se je z gledališčem srečala na osvobojenem ozemlju v Beli krajini. V Slovenskem narodnem gledališču v Črnomlju, kjer se je od ustanovitve januarja 1944 pa do konca vojne zvrstilo čez 130 predstav in trinajst premier, je sprva igrala v agitkah in skečih. Prva večja vloga Mežanove je bila v Molièrovem Namišljenem bolniku leta 1944. Kostume so gledališčniki izdelovali iz pisanih padal zaveznikov, s katerimi so jim pošiljali pakete pomoči.

Po osvoboditve se je Ivanka Mežan vpisala študij na Akademiji za igralsko umetnost v Ljubljani. Med letoma 1945

in 1979 je bila članica igralskega ansambla ljubljanske Drame, po upokojitvi je nastopala tudi v drugih slovenskih gledališčih, med drugim v Prešernovem gledališču Kranj in Slovenskem ljudskem gledališču Celje. Repertoar njenih vlog je obsežen: uveljavila se je z vlogami mladostnic v slovenskih in tujih klasičnih in sodobnih dramah, pozneje pa je bles-tela z zahtevnimi zreli ženskimi liki.

Nastopila je tudi v dvajsetih slovenskih filmih, med drugim v filmu *Cvetje v jeseni* (1973), *Nasvidenje v naslednji vojni* (1980), in nazadnje v filmu *Panika* (2013). Leta 1995 je prejela Borštnikov prstan za življenjsko delo, lani pa nagrado bert za življenjsko dela na področju filmske igre. Kritiki so v njej prepoznali karizmatično igralko, ki izvrstno obvlada paletu raznovrstnih vlog.

T. Č.

Se kdo spominja?

Leta 1970 je pri Mladinski knjigi v zbirki Čebelica izšla knjižica drobnih zgodb *Spomini partizanske učiteljice*. Avtorica, Marjanca Šeme, v eni od zgodb (»Mladina je skrbela za Iztoka«) opisuje, kako so spomladi 1944 v neki vasici na Primorskem, iz katere so v glavnem vsi odšli v partizane, doma pa je bilo malo ljudi, »samo nekaj starih mamic, očetov in otrok«, otroci in mladinci skrbeli za ranjenega partizana Iztoka Turšiča (pozneje razglašenega za narodnega heroja). Iz pripovedi sklepamo, da so mladi izjemno odgovorno, pogumno in požrtvovalno, ljubeče skrbeli za ranjenca:

»V kmečki hiši so mu pripravili posteljo in postavili straže, da bi v primeru sovražnikovega napada hitro odnesli ranjenega komandanta na varno ... Ob skrbni negi je Iztok kmalu okreval in je začel počasi vstajati in hoditi po sobi... /Pionirji/ so že zgodaj zjutraj prihajali k njemu s šopki modrih encijanov in rumenih avrikljev ... Kljub zdravnikovi prepovedi je prezgodaj zapustil bolniško posteljo in odšel v boj.«

Ko sem (po dolgih letih spet) prebrala to zgodbo, sem pomislila, morda pa je še kje kdo, ki se spominja tega dejanja. Prav zato sem zapisala gornja dva odstavka. Morda se bo med bralci in bralkami našel kdo, ki je sodeloval ali sodelovala pri skrbi za ranjenega Iztoka Turšiča, ali pa vsaj kdo, ki je od staršev ali starih staršev izvedel, kako je bilo takrat (ko je bila »na Primorskem posebno lepa in topla pomlad«). Naj končam s prošnjo tistim, ki hranijo neposreden ali podedovan spomin: ali bi lahko kdo bolj podrobno opisal, kako so se mladi združili v skupni skrbi za ranjenega partizana, kaj jih je spodbujalo, kakšnim nevarnostim so bili izpostavljeni, kako so se počutili, ko so videli dobre posledice svojih naporov, kako danes gledajo na svoje takratno delovanje.

Pišite nam na svobodna.beseda@gmail.com ali pokličite na 01/434-46-17.

Za utrjevanje zgodovinskega spomina na veličasten partizanski boj in sodelovanje številnih je dragocen vsak drobec spomina.

Maca Jogan

Jože Poglajen

Zaščitniki malega človeka v poletnem času

Konec julija in avgusta je za medije, zlasti televizije, čas kislih kumaric. Takrat tudi najbolj jezikavi politiki vsaj za kakšen teden poniknejo na dopust in televizije nimajo o čem poročati, se nad čim jeziti, zgražati in moralizirati. Zato marsikateri urednik pogreša čase, ko je na političnem odru na veliko razgrajal Zmago Jelinčič. Medijem je bil vedno pri roki, da bi razdril kakšno žaltavo, seveda na račun drugih strank in politikov. Vodja nacionalistov – v tem poslu ga že nekaj časa prehitvevajo janševiki – je bil znan po tem, da je bil še posebej zgovoren v času, ko je bil parlament na dopustu. In je seveda plnil zanimanje medijev.

Jelinčič je tudi letos poskušal s to taktiko napadati iz zasede, a ni bil ravno uspešen. Njegova medijska zvezda ugaša, ne samo zaradi omenjene hude konkurence pri sejanju strahu pred begunci ali kakšnim drugim zunanjim, pa tudi notranjim sovražnikom svetega nacionalnega grala, ampak tudi zato, ker so vsaj nekateri uredniki le ugotovili, da imajo ljudje dovolj tega, da nekdo v medijih iz njih brije norca.

In tako političnim krjavljem, ki so se namenili izkoristiti poletno strankarsko bonaco in pihniti vsaj malo vetra v svoja skromna jadra, bolj zapirajo vrata, kot so to počeli do zdaj. Ne seveda vsi. Zlasti na malih in strankarsko jasno opredeljenih televizijah in v časopisih nam jih z velikim veseljem, a precej praznoglavo še kar servirajo. A tudi veliki niso povsem imuni pred njimi. Denimo, urednica na TVS je očitno prepričana, kako strašno nas zanima, kaj imajo drug o drugem povedati aktualni predsednik ljudske stranke Marko Zidanšek, njen nekdanji predsednik Marjan Podobnik in ustanovitelj nove ljudske stranke Franc Kangler.

Če bi šlo za stranko, ki (še) nekaj šteje in lahko poseže v politična dogajanja, bi to morda bilo zanimivo, a je vsakemu vsaj nekoliko politično razgledanemu človeku jasno, da gre za precej nepomembno stranko, ki životari zgolj na račun stare slave. Slave iz časov Ivana Omana in Franca Zagožna, se pravi iz časov, ko je ta stranka bila res ljudska in v njej še niso prevladali posamezniki in skupine, ki so zavohali vabljivi vonj denarja, ki se pretaka v kmetijstvu, gozdarstvu in predelovalni industriji. Ne samo da stranka nima resnega političnega programa in niti ne ve, na katere volivce naj bi se obračala, je strančica, ki jo za povrh od znotraj razžirajo na videz petelinji boji.

V omenjenem soočenju na nacionalni televiziji o tem ni bilo slišati niti besede, zato pa toliko več praznega besedičenja in samohvale. Zlasti Kangler je kot navita lajna ponavljal, da so oni stranka malega človeka, da se samo oni borijo za blagor malega človeka, na katerega so vsi pozabili in ga samo izkoriščajo! Je Kangler morda mislil na malega človeka, ko je občinsko stanovanje dodelil prelestni vedeževalki? Zagotovo pa nanj ni mislil, ko se je kot župan loteval velikih (in sumljivo dragih) projektov, ki so občino skoraj spravili na beraško palico, samo zato, da bi svetu dokazal, kako je Maribor mesto šampion.

No, malega človeka sta omenjala tudi Zidanšek in Podobnik, vendar v precej manjših količinah. Ne glede na poplavo bolj ali manj praznih besed o malem človeku, demokratičnosti, poštenosti in kar je še stvari, ki jih v politiki ni, je bilo gledalcu na prvi pogled jasno, da gre samo za to, da bi se Podobnik znova zavihtel v sedlo SLS, Zidanšek pa bi v njem ostal. Ne njima, še manj pa velikopoteznemu nekdanjemu mariborskemu županu pa sploh ne kapne, da

s takimi prepirljivimi nastopi nekoč močno in vplivno ljudsko stranko še bolj oddaljujejo od parlamenta. Kajti če nisi v parlamentu in po možnosti še v vladi, nisi nič. To je izkusil tudi z vsemi žavbami namazani Jelinčič. Njegova stranka je zgolj še spomin v srcu ne ravno brihtnih patriotov, ki jih je Jelinčič zlahka žejne vozil čez politične vode. Na to kažejo tudi raziskave javnega mnenja, ki ji pripisujejo le še od

enega do dveh odstotkov volivcev. Le nekaj desetink več naj bi jih imela Zidanškova SLS, Kanglerjeve nove ljudske stranke pa ankete sploh ne zaznavajo. Kar ni nič čudnega, kajti njegova stranka je že po definiciji lokalna stranka, ki ne seže čez Trojane, in zato o tem, da bi (sama) prestopila 4-odstotni parlamentarni prag, lahko le sanja.

Povedano drugače: to, da kjer se tepeta dva, tretji dobiček ima, bi ta trojica že lahko vedela, a je, kot kaže, državne volitve niti ne zanimajo. Zdi se, da v resnici bije boj za prevlado v edinih še preostalih oporiščih ljudske stranke, to je v Kmetijsko-gozdarski zbornici in v Zadružni zvezi. Obe sta vir dobro plačanih služb in, kar je še pomembnejše, obe usmerjata denarne tokove v agrobiznisu (tudi) v zasebne žepe.

Martin Premk

Dan totalitarizma

Konec avgusta je primeren čas, da se po počitniškem zatišju ljudi začne bombardirati z »evropskim dnevom spomina na žrtve vseh totalitarnih in avtoritarnih režimov«, včasih pa se ta dan imenuje kar »evropski dan spomina na žrtve nacizma in stalinizma«. Pri nas medijska posiljevanja s tem umetno določenim »dnevom spomina« vodi Študijski center za narodno spravo.

Kaj naj bi totalitarni režim sploh bil, nam ob tej priložnosti iz tega centra ne pojasnijo, razen da naj bi šlo za »fašizem, nacizem in komunizem«. V splošnih enciklopedijah sicer »totalitarizem« opišejo kot diktaturo, ki pokriva vsa področja človeškega življenja z enostrankarskim sistemom in diktatorjem, vojaško močjo, policijsko kontrolo, nadzorom nad propagando ter enotno vodenim in nadzorovanim gospodarstvom. V ta okvir bi lahko brez zadržkov dali tudi Vatikan ter vse države in družbe do dvajsetega stoletja. Vse kraljevine, kneževine in vsa cesarstva v zgodovini bi lahko mirno uvrstili med »totalitarne režime«. Vsako vlada-nje je tako ali tako totalitarno oziroma avtoritarno, saj vladanje pomeni vodenje z močjo in vplivom, in tudi marsikatera današnja »demokracija« ima veliko značilnosti »totalitarne-ga režima«.

Ampak dan spomina na »žrtve totalitarnih režimov« je pri nas omejen le na »žrtve komunizma«. Še nikoli se ni zgodilo, da bi se na ta dan poklonili umorjenim na Sv. Urhu in obešenim na Frankolovem ali pa žrtvam italijanskega divjanja med poletno ofenzivo leta 1942, pod fašizmom zatiranim Primorcem in ubitim političnim zapornikom v Kraljevini Jugoslaviji ali Avstro-Ogrski. Za današnjo rabo je edini pravilni le »komunistični totalitarizem«, ki bi ga radi na vsak način izenačili z nacizmom – pa še to le nemškimi, ne pa tudi z italijanskim fašizmom. Dolgoletne katoliško-fašistične vladavine diktatorja Francisca Franca v Španiji pa raje sploh ne omenjajo, prav tako ne njegovega portugalskega pajdaša Salazarja ali drugih klerofašistov, kot je Jozef Tiso ali Miklos Horthy.

Za datum »praznika« je bil določen 23. avgust 1939, ko je Sovjetska zveza podpisala pakt o nenapadanju z nacistično Nemčijo. Z njim zdaj izenačujejo komunizem in nacizem, saj naj bi bili zgolj zaradi tega sporazuma to »isti« ideologiji. Ta sporazum, ki je vseboval tudi skrivni del o delitvi Poljske, je bil zadnji v vrsti sporazumov, ki jih je nacistična Nemčija podpisala pred začetkom druge svetovne vojne. Podpis tega sporazuma je pomenil popolno presenečanje za tedanji svet, saj sta ga podpisali do takrat

smrtni sovražnici, nacistična Nemčija in Sovjetska zveza. A manj kot leto dni prej je bil podpisan »münchenski sporazum«, s katerim sta Velika Britanija in Francija skupaj z nacistično Nemčijo delili Češkoslovaško, svoj košček sta si takrat vzeli tudi Poljska in Madžarska. Po tej logiki bi morale biti tudi te »zahodne demokracije« iste kot nacizem. Nacistična Nemčija pa bi morala biti potem tesna zaveznica tudi Francije, Velike Britanije in Poljske, ne pa samo Sovjetske zveze.

Še bolj kot o »münchenskem sporazumu« se danes molči o prvem mednarodnem sporazumu, ki ga je Nemčija podpisala po prihodu nacistov na oblast. To je bil 20. julija 1933 podpisani tako imenovani Reichskonkordat z Vatikanom, ki je tako prvi priznal oblast nemških nacistov. Malo pred tem si je Vatikan s lateranskim sporazumom uredil tudi prijetno sobivanje s fašistično Italijo. Nacistična Nemčija je pred drugo svetovno vojno podpisala še kopico drugih paktov in sporazumov, a je bil za »spominjanje na žrtve totalitarizmov«, zelo zanimivo, izbran prav čisto zadnji, podpisan

s Sovjetsko zvezo. Ta datum je sicer določila leta 2009 sprejeta Resolucija o evropski zavesti in totalitarizmu. Če pazljivo preberemo to resolucijo, je v njej zaslediti tudi obsodbo španskega, portugalskega in grškega fašizma, a se teh podrobnosti pri nas ne omenja. Prav tako tudi ne še nekaj zanimivih točk, kot so, da nobena politična stranka nima izključne

pravice do razlage zgodovine, da parlamenti ne morejo razlagati zgodovinskih dejstev in da napačne razlage zgodovine lahko spodbujajo sovraštvo. A vse to postane nepomembno, pri nas je ta dan namenjen laganju in političnim zlorabam zgodovine, obračunavanju s partizani in »komunističnim režimom« ter vračanju v izbrana poglavja preteklosti.

S takšnimi napori se študijski center trudi še bolj povečati domobranstvo, zaslepiti in razdeliti ljudi ter jih prisiliti v »spravo«. Ta po njihovem niti ne bi izenačila domobrancev, ki so se dokazano bojevali za nacizem, s »komunističnimi« partizani, kot bi to pričakovali glede na resolucijo o evropski zavesti in totalitarizmu. Pri nas bi zavezniško vojsko razglasili za zločince, tiste, ki so prisegli Hitlerju, pa za »domoljube in demokrate«. Tako ni čudno, da so v študijskem centru povsem ravnodušni tudi do novih pojavov evropskega nacizma, ko denimo v Ukrajini korakajo z nacističnimi simboli označene skupine, ko se v Italiji povečuje fašizem ali ko na Hrvaškem javno vihrajo ustaške zastave.

Nove/stare težnje po obvladovanju žensk

Pod praporom svetosti življenja

V slovenskem javnem prostoru se je govor o svetosti življenja v zadnjega četrto stoletja umestil na vidno mesto in se tam tudi ustalil. Kot nekaj bistvenega za vsako človeško bitje in za skupnost se pojavlja v vseh vrstah medijskega delovanja in na vseh področjih, od religijsko in cerkveno gospodovanega do čisto posvetnega. Svetost življenja je izhodišče in cilj pojasnjevanja različnih vzorcev vsakdanjega življenja, ki naj bi jih upošteval zlasti »drugi spol«; to je tisti, ki »producira« (tudi božje) ljudstvo. Brez ljudi pa ni ne sedanjosti in tudi ne upanja na (želeno) prihodnost.

// PIŠE: dr. Maca Jogan

Zato gotovo ni naključje, da je svetost življenja našla svoje mesto tudi v delu mag. M. Tonina Upanje za Slovenijo. Navdihujoč naslov knjige, ki obravnava ključna vprašanja uravnavanja prihodnjega razvoja te države, naravnost kliče, da se vsaj malo ustavimo pri »narejanju« (svetosti) življenja.

Morda je za marsikoga presenetljivo, da se avtor ne zavzema za zakonsko prepoved splava. Takšna drža je na prvi pogled preveč popustljiva in preblizu »abortivnemu lobiju«. Če pa upoštevamo še »drugi pogled«, se strah, da je avtor zašel v kalne (»zločinske«) vode, hitro razblini.

Toninovo zavzemanje za svetost življenja »od spočetja do naravne smrti« je sestavina premišljene strategije KC na Slovenskem za 21. stoletje in njene poudarjene usmeritve v krepitev osebne vere. Na začetku tega stoletja, ko se je samostojnost žensk kljub vsem nasprotnim naprom (zlasti KC) že utrdila kot vrednota pri obeh spolih, bi bilo neposredno zavzemanje za zakonsko prepoved pravice žensk, da upravljajo svoje reproduktivno obnašanje (in v tem okviru tudi prekinitve nosečnosti, splav), preveč odkrito žensko sovražno in bi sprožilo takojšen odpor pri večini žensk (in tudi enakostno, egalitarnično usmerjenih moških). Zagovarjanje »tretje poti«, ki naj bi zagotavljala po eni strani svobodo žensk do izbire, hkrati pa bi imela podoben učinek kot odkrita zakonska prepoved, je nedvomno elegantnejša pot, saj je tudi usklajena s prizadevanji za vračanje »prave morale«, to pa je neločljivo povezano z vračanjem »pravega dostojanstva« ženskam, takšnega, ki ne bi bilo v nasprotju z njihovo pravo naravo in ki bi zaustavilo »pomoženje« žensk (in uničevanje družine).

V samostojni državi Sloveniji se je že v času priprave ustave (1990, 1991) prizadevanje za moralno prenavo najprej pokazalo prav v jasno izraženi težnji po kontroli ženskih reproduktivnih zmogljivosti v zahtevah po odpravi pravice do svobodnega odločanja o rojstvu otrok, ki je bila ustavno določena v Socialistični republiki Sloveniji že leta 1974. Katoliška cerkev je bila ključna ustanova, ki je nepreki-

V javnem govoru se pojavljajo različni lažni podatki o izjemno velikem številu splavov, tako se je letos (2016) v nekem oglaševanju trdilo, da se vsaka tretja ženska v Sloveniji odloči za splav.

njeno nasprotovala tej pravici, pri čemer se je posluževala podobnih prijemov kot v zadnjih petindvajsetih letih: vse oblike kontracepcije je označevala kot splav, napihovala število, da bi bilo stanje čim bolj katastrofično, pritiskala na žensko zavest z enačenjem prekinitve nosečnosti z umorom in poudarjala primarno odgovornost žensk za obstoj naroda.

Ker se zdaj poleg različnih molilnih akcij (v organizaciji civilnih iniciativ, »podaljšanih rok« KC) zoper pravico do nadzora rojstev spet opozarja na »tragedijo za Domovino«, kot se je pred zasukom političnega sistema, naj navedem skoraj pol stoletja staro, a zelo aktualno pojasnilo Vide Tomšič (1968): »Pravico staršev, da odločajo o številu otrok in času, kdaj se bodo rodili, moramo razumeti kot njihovo temeljno človeško pravico,

vendar to ni enostavno pravica do abortusa ..., kajti abortus je vendarle samo izhod v sili, katerega breme pade edino na žensko in je bolj izvir njene potlačeniosti kakor uveljavitev srečnega materinstva.«

Toninova usmeritev h krepitevi »svobode žensk« s krepitevijo njihovega občutka krivde (za narodov propad!) pomeni torej oviranje (pravzaprav zanikanje) možnosti uresničitve temeljne človekove pravice žensk. Naj pripomnim, da ta »tretja pot« ni nekaj izvorno slovenskega, temveč spada v površinsko inovativne načine prilagajanja (»aggiornamento«) KC na zunanje okoliščine, kadar sama ne more več zaustaviti družbenega razvoja. Tako tudi M. Tonin na začetku 21. stoletja samo na bolj prefinjen (zvižčen) način nadaljuje prakso idejnih predhodnikov in sodobnikov, skrbnikov »čudovite ženske narave«, katerih ukrepi za povečevanje rodnosti se opirajo na demografske napovedi o zmanjševanju naravnega prirasta prebivalstva. Omenimo le nekaj najvidnejših oseb! Eden večjih predvidenih posegov v upravljanje z ženskimi reproduktivnimi zmogljivostmi je predstavljal predlog Strategije za dvig rodnosti ministra za delo, družino in socialne zadeve Janeza Drobničiča leta 2006. Ta usmeritev se nadaljuje, javno vidna nosilca sta dr. Milan Zver (v predsedniški kampanji leta 2012) in Lojze Peterle (v Evropskem parlamentu leta 2013).

V javnem govoru se pojavljajo različni lažni podatki o izjemno velikem številu splavov, tako se je letos (2016) v nekem oglaševanju trdilo, da se vsaka tretja ženska v Sloveniji odloči za splav. Ta podatek je daleč od resnice. Po uradnih statističnih podatkih Nacionalnega inštituta za javno zdravje se število splavov na tisoč žensk v rodni dobi (starih od 15 do 49 let) od leta 2001 (ko je bilo 15,2 splava) naprej zmanjšuje, v letu 2014 jih je bilo manj kot 10 (točno 8,9), oziroma je pravico do prekinitve nosečnosti uresničila vsaka 111. ženska.

Naj končam z domnevo, da se pod zagovorom svetosti življenja in »svobodne izbire« žensk, da se odpovedo svoji pravici do razpolaganja z lastnim telesom, skriva težnja Katoliške cerkve na Slovenskem po večjem obvladovanju žensk, to pa je neločljivo povezano s potrebo po krepitevi in razširitvi (posvetne) moči te »stare, a večno mlade« in v postsocializmu dodatno pomlajene ustanove. ■

V prvi Demosovi vladi je še bilo ministrstvo za borce in vojaške invalide

Skrb za žrtve osamosvojitvene vojne

V prvi Demosovi vladi, ki jo je vodil Lojze Peterle, je še delovalo ministrstvo za borce in vojaške invalide. Od leta 1990 do 1992 ga je vodil minister Franc Godeša, ki je bil na ta položaj imenovan tudi na predlog tedanjega vodstva Zveze borcev. V naslednjih vladah tega ministrstva ni bilo več, v osamosvojitveni vojni pa je bilo precej dejavno, kot se danes spominja Franc Godeša.

// PIŠE: J.H.

»**Ž**e 1. julija 1991 smo poslali vsem pristojnim občinskim upravnim organom za zadeve borcev in pristojnim ministrstvom okrožnico za ravnanje v bojih ob agresiji JLA na Republiko Slovenijo padlih ali ranjenih pripadnikov Teritorialne obrambe, organov za notranje zadeve, vojakov v JLA, državljanov Slovenije in civilistov. O tem smo obvestili ministrstva za zakonodajo, za zdravstvo, družino in socialno varstvo, za obrambo in za notranje zadeve, okrožnico pa smo v vednost poslali tudi republiškem odboru Rdečega križa Slovenije, ki je zbiral podatke o mrtvih in ranjenih v teh bojih. Namen okrožnice je bil informirati vse navedene, da bo Republika Slovenija urejala in reševala vprašanja statusa smrti in invalidnosti oseb,« pravi Godeša.

»Pri uveljavljanju statusa vojaškega in civilnega invalida vojne je kot dokazno sredstvo posebnega pomena medicinska dokumentacija,« je zapisal minister Godeša v okrožnici. »Čeprav ne dvomim, da naša zdravstvena služba skrbno dokumentira vse storitve in posege v zvezi z zdravljenjem in oskrbo občanov, vas vseeno prosim, da opozorite vse zdravstvene ustanove v Republiki Sloveniji na izjemno pomembnost natančnega vodenja in skrbne hrambe medicinske dokumentacije za osebe, ki so zadobile rane, poškodbe (ali posledično tudi bolezen) v bojih ob agresiji JLA na Republiko Slovenijo v dneh od 27. junija 1991 dalje,« je še bilo zapisano v okrožnici.

Na ministrstvu za borce in vojaške invalide so že v juliju leta 1991 pripravili predlog zakona o varstvu žrtev oboroženega boja v Republiki Sloveniji v dneh

od 27. junija 1991 do prekinitve bojev, pri čemer so izhajali iz veljavne republiške in zvezne zakonodaje, ki je bila tedaj v uporabi skladno z ustavnim zakonom. Ob tem so opozorili na nekatera odprta vprašanja, kot so: katere osebe, ki so bile ranjene in so postale invalidi ob agresiji JLA na Republiko Slovenijo, lahko pridobijo status vojaškega invalida in civilnega invalida vojne in kako obravnavati

Franc Godeša

osebe, ki imajo tuje državljanstvo, saj je denimo zakon o civilnih invalidih vojne že od leta 1978 veljal le za državljanke Republike Slovenije.

Opozorili so tudi na nezadovoljivo ureditev vprašanja vojaške invalidnosti v zakonu o obrambi in zaščiti ter na potrebo po dopolnitvi tega zakona. Izrazili so mnenje, da bo treba opredeliti čas od 27. junija 1991 dalje v Republiki Sloveniji kot vojno z ustreznim aktom Skupščine Republike Slovenije. »V tem primeru bo mogoče uporabljati zakonodajo vojaških invalidov in civilnih invalidov vojne brez sprememb in zagotoviti upravičencem v Teritorialni obrambi,

Menim, da tudi ti dokumenti spadajo v zbirko dokumentov ZZB ob 25. obletnici osamosvojitve, prav tako kot moja dejanja tedanjega ministra za borce in vojaške invalide.

Franc Godeša

Upravi za notranje zadeve in vojakom JLA, državljanom Slovenije status vojaških vojnih invalidov, civilnim državljanom RS pa status civilnih invalidov vojne,« so zapisali v dopisu, ki so ga naslovili na ministrstvo za zakonodajo. V primeru, če čas od 27. junija 1991 dalje v Republiki Sloveniji ne bo opredeljen kot vojna, pa bo treba zakonodajo o vojaških invalidih in civilnih invalidih vojne dopolniti tako, da bo tem osebam priznan enak status, kot ga imajo vojni invalidi in civilni invalidi vojne, ki so bili ranjeni v vojni 1941–1945 oziroma v prvi svetovni vojni.

»Menim, da tudi ti dokumenti spadajo v zbirko dokumentov ZZB ob 25. obletnici osamosvojitve, prav tako kot moja dejanja tedanjega ministra za borce in vojaške invalide,« pravi Franc Godeša. ■

Razprodaja Slovenije

Kako razmišljajo sodelujoči v tem projektu

Slovenija je v obdobju pred krizo (od leta 2004 do 2008) storila dve kardinalni ekonomsko-politični napaki. Prva je bila povečanje slovenskega bruto zunanjšega dolga s 15 na 39 milijard evrov, druga pa davčna reforma, uvedena leta 2007, z negativnim učinkom 900 milijonov evrov (2,5 odstotka BDP) izpada javnofinančnih prihodkov na leto. Gospodarstvo se je pregrevalo, svetovno recesijo leta 2009 je pričakalo preveč zadolženo, z inflacijo in ob primanjkljaju v menjavi s tujino. Sledil je globok upad izvoza (17 odstotkov) in bruto domačega produkta (8 odstotkov).

// PIŠE: France Križanič

Socialdemokratska koalicijska vlada je nato s kombinacijo vrste politik (zaščita bančnega sistema, sofinanciranje plač pri izvoznikih, subvencije podjetjem za razvoj novih tehnologij, razvojni krediti Slovenske izvozne in razvojne banke, davčne olajšave za investicije podjetij v raziskave in razvoj) vzpostavila razmere za vrnitev na izvozu temelječe gospodarske rasti. Začela se je počasi. Bruto domači produkt se je leta 2010 povečal za en odstotek. Pričakovati je bilo, da bo na njen pospešek vplivalo povečanje kreditov zaradi presežkov na tekočem računu plačilne bilance, nastalih s postopno krepitvijo konkurenčnosti našega gospodarstva.

Po menjavi vlade je leta 2012 sledil preobrat, v katerem si je slovenska država organizirala novo recesijo. Namesto spodbujanja gospodarske rasti sta sledila tako imenovani zakon o uravnoteženju javnih financ in navidezna sanacija bančnega sistema z močnim vplivom na upad povpraševanja in bruto domačega produkta. V letih 2012 in 2013 se je skupaj zmanjšal za skoraj štiri odstotke. Zašli smo v krizo dvojnega dna. To so bile razmere, v katerih se je sprožil projekt razprodaje Slovenije. Nacrtovan je bil očitno v tujini, saj imajo od njega korist različni tuji svetovalci in tuje finančne korporacije. Pri tem niso problem institucije, v katere je Slovenija vključena (Evropska unija, Evropska centralna banka), ampak način, kako so za Slovenijo odgovorni predstavniki teh institucij izkoristili razmere na koncu finančne krize za razgraditev našega gospodarstva: z zlaganimi ocenami

o njegovem stanju, z obveznimi mnenji in lobističnimi pritiski na sestavljanje spisov podjetij za razprodajo. S pogojevanjem državnih pomoči bankam (ki v takem obsegu sploh niso bile potrebne) so vplivali na prepolovitev bančnih kreditov gospodarstvu, z zapovedjo nacionalizacije in hitre prodaje bank pa so dejansko izvedli »rop stoletja«. Zasluge tako imenovanih kupcev bank se meri v stotinah milijonov evrov.

V letih 2012 in 2013 se je bruto domači produkt skupaj zmanjšal za skoraj štiri odstotke. Zašli smo v krizo dvojnega dna. To so bile razmere, v katerih se je sprožil projekt razprodaje Slovenije.

Na naši strani pa je opazno, da Slovenijo prodajajo ljudje treh različnih vrst. Poimenujemo jih lahko »verniki prodaje«, »prestrašeni« in »koristolovci«.

»Verniki prodaje« vidijo v prevzemih samostojnih podjetij, njihovi predelavi v podružnice ali pa kar v ukinjanju delovanje zakona trga (Sayev zakon), po katerem trg učinkovito rešuje neskladja med ponudbo in povpraševanjem ter omogoča optimalno ravnanje z dobrinami in produkcijskimi dejavniki, tako

da je dosežena najvišja raven zadovoljenosti potreb oziroma blaginje. Gre za tako imenovane neoliberalne ekonomiste (tudi neokonservativce oziroma monetariste). Vera v ta zakon se v vsaki novi recesiji izkaže za neutemeljeno. Iz zgodovine sta najbolj znana primera »krompirjeva lakota« na Irskem (1845–1852) in svetovna gospodarska kriza po letu 1929. Vsekakor bi bilo prav, če ljudje s takšnimi nazori svoj neoliberalni program oziroma koncept, po katerem razmišljajo, volivcem predstavijo, še preden so izbrani za nosilce gospodarske politike. V nasprotnem primeru gre vendarle za prevaro in ne za golo naivnost.

»Prestrašeni« se prilagajajo pritisku vplivnih skupin iz tujine, tako da svoje ravnanje »racionalizirajo«, kot da je v skladu s pravili Evropske unije. V nasprotnem primeru se bojijo sankcij, morda prekinitve možnosti črpanja evropskih sredstev. Zavedajo se škodljivosti razprodaje ključnih slovenskih podjetij in posledično njihove redukcije na podružnice, vendar ne vidijo izhoda. Lahko bi rekli, da se je ta tip odgovornih oseb v Sloveniji (zanje namreč gre) poistovetil s prevzemniki podjetij in bank. Gre za neke vrste stockholmski sindrom identifikacije žrtve (ugrabljenega) z agresorjem (ugrabiteljem). To reakcijo so prvič opazili in pozneje teoretično obrazložili med bančnim ropom, pri katerem so bili zajeti tudi talci, v Stockholmu leta 1973. In leta 2016 podobno reakcijo pri nedvomno precej večjem prevzemu (odvzemu) premoženja kot v Stockholmu pred 43 leti spet opazujemo na Slovenskem.

»Koristolovci« so pri projektu razprodaje Slovenije najeti domači finančni svetovalci, en velik in nekaj manjših lobistov ter ljudje različnih poklicev, ki po naročilu in za plačilo v medijih (na videz strokovno in ne z vidika neoliberalne paradigme) zagovarjajo prodajanje podjetij in bank za vsako ceno. Končno sem spadajo tudi osebe na odgovornih položajih, ki si od razprodaje (podarjanja) slovenskih podjetij obetajo ugled v določenih tujih krogih, članstvo v enem od vplivnih klubov ali pa morda dobro službo v kakšni od multinacionalk. ■

O prostotrgovinskih sporazumih

Bomo postali ujetniki transnacionalnih korporacij?

Evropska unija namerava kmalu podpisati dva prostotrgovinska sporazuma; enega s Kanado: Celoviti gospodarski in trgovinski sporazum (CETA – Comprehensive Economic Trade Agreement) in drugega z ZDA: Čezatlantsko trgovinsko in investicijsko partnerstvo (TTIP – Transatlantic Trade and Investment Partnership). Uradna razlaga je, da bo to prineslo nova delovna mesta in povečano gospodarsko rast. A dejanske koristi od sporazumov si obe taji ne delovni ljudje, ampak transnacionalne korporacije. TTIP in CETA sta v resnici orodje korporacij za osvajanje novih in za deregulacijo obstoječih trgov, vse z namenom povečevanja dobičkov.

// PIŠE: **Mateja Hočevar**, članica *Iniciative za demokratični socializem*

Glavni razlogi, ki kažejo na to, da bomo, če državljani dovolimo podpis škodljivih sporazumov, postali ujetniki korporacij, so:

Moč investorjev, da tožijo neodvisne države. Najnevarnejši del sporazumov je pravica tujih investorjev, ki bi lahko na posebnih ad hoc razsodiščih tožili suvereno državo v primeru, če bi ta sprejela zakonodajo, zaradi katere bi investorji izgubili del dobička. Ta mehanizem, imenovan »poravnava spora med vlagateljem in državo« (Investor State Dispute Settlement – ISDS), izenačuje pravni status investitorja z nacionalno državo, kar je grožnja najbolj elementarnim načelom demokratične ureditve na obeh straneh Atlantika. Tovrstni mehanizmi so sicer že vgrajeni v številne bilateralne sporazume. Na primer: francosko podjetje Veolia, ki je imelo 15-letno pogodbo za odstranjevanje odpadkov v Aleksandriji, je zaradi izgube dobička tožilo državo Egipt, ker je ta na nacionalni ravni uskladila višino plač z inflacijo.

Korporacije bi imele možnost sodelovanja pri pripravi novih zakonov. Tako imenovano regulativno sodelovanje pomeni, da bi predstavniki korporacij imeli možnost oblikovati zakone v skladu s svojimi interesi in posegati v obstoječe postopke oblikovanja in sprejemanja zakonodaje v posameznih nacionalnih državah.

Ogroženi bi bili delavske pravice in delovna mesta. ZDA še vedno ne

priznavajo osnovnih delavskih pravic; do zdaj so ratificirale le dva od skupno osmih osnovnih standardov dela ILO (International Labour Organisation). Za gospodarstvo bi bili tovrstni sporazumi priložnost za selitev proizvodnje na območje z nižjimi plačami in najnižjo stopnjo delavskih pravic. Zato večja konkurenca in »tekma do dna« lahko postaneta nevarnost za množične izgube delovnih mest.

Deregulacija prehranske varnosti. Evropski predpisi na področju prehranske varnosti – vključno z omejitvami uporabe gensko spremenjenih organizmov, pesticidov ter uporabe hormonov pri pridelavi govejega mesa – so med glavnimi tarčami poslovnih skupin, ki si v okviru pogajanj prizadevajo za njihovo odpravo. V središču spora je »načelo previdnosti«, ki ga EU uporablja pri določanju standardov na področju varnosti živil in v praksi pomeni, da mora podjetje, ki na trg želi dati potencialno nevaren proizvod, dokazati, da je proizvod varen, in ne da bi bil javni organ tisti, ki bi moral dokazovati nevarnost proizvoda, kot to velja v ZDA. Predpisi EU za nadzor nad hormonskimi motilci določajo najvišjo stopnjo vsebnosti na ravni, ki bi onemogočila 40 odstotkov izvoza hrane iz ZDA v Evropo.

Grožnja okoljskim predpisom. Prihodnost trgovine med EU in ZDA predvideva povečanje proizvodnje, potrošnje in mednarodnega pretoka dobrin. Tudi sama Evropska komisija priznava, da bi tako povečanje ogrozilo tako

naravne vire kot biološko raznovrstnost. Tako je na primer ameriški Agenciji za zaščito okolja uspelo vzpostaviti nadzor nad zgolj šestimi kemikalijami od 84.000, ki so v komercialni rabi po letu 1976! In medtem ko v EU velja prepoved uporabe v kozmetiki za 1.200 snovi, v ZDA podobna prepoved velja za zgolj dvanajst snovi. Tak režim neposredno vpliva na izjemno stopnjo izpostavljenosti ljudi zdravstvenim tveganjem. Tudi načrtovana poglavja o energiji in surovinah povečujejo odpor do TTIP, saj bi med drugim onemogočila doseganje ciljev o podnebnih spremembah, o katerih so se dogovorili lani v Parizu.

Odprtje trgov na področjih javnih storitev in javnih naročil pomeni, da bi se lahko za posle v javnih sektorjih potegovala tudi transnacionalne korporacije, kar vodi v privatizacijo izjemno pomembnih sektorjev, kot so zdravstvo, izobraževanje in oskrba z vodo. Zaskrbljenost zaradi grožnje, ki jo TTIP prinaša na področju zdravstva, se je pojavila celo v sami Evropski komisiji. Vodja enote za zdravstvene sisteme pri Evropski komisiji, Bernie Merkel, je že leta 2013 na Evropskem zdravstvenem forumu javno opozoril, naj ne gojimo nobenih iluzij o zviševanju standardov na področju zdravstvene oskrbe: »Zapomni si morate, da Amerika dobro deluje za tiste z denarjem, za tiste brez njega pač ne tako zelo.«

Pogajanja o TTIP od vsega začetka potekajo v strogi tajnosti. Javnost nima dostopa do dokumentov v zvezi s pogajanjem. Še celo evropskim parlamentarcem in vladnim uradnikom držav članic je dovoljen dostop do dokumentov le v za to določenih bralnih sobah.

V Evropski uniji državljani še vedno protestirajo, za jesen se napovedujejo novi protesti. Po vsej Evropi se mobilizirajo številne civilne organizacije, nevladna gibanja, sindikati, politične stranke. Pridružujejo se jim regionalne in občinske oblasti, ki so do danes razglasile že več kot 1908 območij brez TTIP po vsej Evropi. V zadnjem mesecu je kot prvo slovensko mesto in eno prvih v vzhodni polovici EU postalo območje brez škodljivih prostotrgovinskih sporazumov Celje, nekaj dni zatem pa še Maribor! Sprašujem se – le katero bo naslednje slovensko mesto? ■

Jelko Kacin, minister za informiranje v času slovenskega osamosvajanja

V stresnih razmerah delujem bolje kot večina

Jelko Kacin je slovenski veleposlanik pri zvezi Nato v Bruslju. Pred tem je bil dva mandata (deset let) poslanec v Evropskem parlamentu, še prej dva mandata (osem let) poslanec v Državnem zboru, predsednik LDS, obrambni minister. Leta 1991 ga je poznala vsa Slovenija, ko je v vlogi ministra za informiranje v Peterletovi vladi med osamosvojitveno vojno suvereno vodil znamenite novinarske konference v Cankarjevem domu. Številni še danes menijo, da se je Sloveniji uspelo iz primeža JLA dokaj poceni izvleči tudi po zaslugi medijev in predvsem tujih novinarjev, ki so v Kacinu, ki je dobro govoril angleško, pogosto imeli edinega verodostojnega sogovornika.

// POGOVARJALA SE JE: **Jožica Hribar** // FOTO: **Anže Kacin**

O b letošnjem praznovanju 25. obletnice osamosvojitve, ko smo nenadoma izvedeli za številne nove »osamosvojitelje«, vašega imena skoraj nismo več zasledili. Kaj porečete na to?

Težko komentiram, zadnje leto ne živim več stalno v Sloveniji, zato marsikaj spregledam. Domnevam, da so objavljali pogovore s tistimi, ki so jim »bliže« oziroma lažje dosegljivi. Kar sem lahko prispeval takrat, sem dal od sebe. To sem storil v najboljši veri, z dobri mi nameni, ne pa v želji, da bi mi nekoč pripisovali zasluge. Kot minister za informiranje sem bil govorec vlade, njen prepoznavni tiskovni predstavnik, ki je poosebljal in posojal obraz in glas Sloveniji. Takoj po razglasitvi samostojnosti so bili za nas časi najhujše preizkušnje. Televizija Slovenija je v hipu postala prevladujoč medij, ki je pritegnil vse ljudi pred zaslone. Normalno je, da so si ljudje moje delo in prispevek dobro zapomnili. Zlasti pri nekaterih politikih pa so bile v ospredju pozornosti in njihovih videnj druge stvari. Zanje je bil Kacin manj pomemben, bolj sredstvo za doseg cilja ali konkurenca.

Nerad se odzivam na tovrstna vprašanja, prerivanje za zasluge oziroma »zaslugarstvo« pa ni nov pojav. Po letu 1945 je bilo enako. Veseli me, da se mojega prispevka spomnite. Spodobi se, da ponovim, da vsega takrat sam ne bi zmozel brez pomoči sodelavcev in sodelavcev na sekretariatu za informiranje, ki so oziroma ste dali vse od sebe. Jožica, tudi vi ste bili med njimi in mediji so prispevali veliko. Res pa je, da smo tiskovno središče v Cankarjevem domu izstrelili v svet kot središče našega osa-

mosvojitvenega dogajanja, kamor so drli vsi, predvsem pa tuji novinarji.

V pogovoru z vami, ki je objavljen v zbirki pogovorov Slovenija in pika, pravite: »Moja zelo jasna in za ljudi razumljiva drža mi v politiki tu in tam dela stransko škodo.« Pomeni to, da o stvareh iz obdobja osamosvajanja govorite preveč ali na drugačen način?

V osamosvojitvi sem sodeloval na svoj način, ljudje bi rekli »nadstrankarsko«. Bila je zgodovinska priložnost, ki smo jo zmogli izkoristiti. Bil sem član Demosove vlade, čeprav sem pripadal drugi politični struji. Vedno sem povedal, kaj mislim, zakaj tako mislim, tudi »svojim« sem povedal, kar jim gre. Ni bilo vedno dobro sprejeto, zato pa sem pred ljudmi ohranil verodostojnost. Če te ljudje ne razumejo, ne dosežeš nič, ko te razumejo, ti lahko sledijo in tvoj pogled sprejemajo. V naši politiki je bilo preveč ljudi, ki javnih nastopov ne obvladajo. Takim ljudje težje sledijo, ne razumejo jih, kar gre na škodo ugleda politike, ne le posameznega politika ali političarke.

Vaše novinarske konference v Cankarjevem domu junija leta 1991 so bile legendarne in vsi, ki smo bili takrat tam, si jih bomo zapomnili za vedno. Nekoč ste rekli: »Z medijskimi nastopi smo nadomeščali vse, kar nam je manjkalo!« Še vedno menite enako?

Marsikdo me vpraša, kdaj bom napisal knjigo o osamosvojitveni vojni. Odgovarjam, da knjige raje ne bi napisal, saj je bila vojna le ena. Res so nanjo različni pogledi posameznikov, a sam

sem takrat nastopal v imenu Slovenije. Ne zdi se mi primerno, da bi napisal in širil še »svojo« resnico, a kdo ve? Berem nove knjige in se čudim.

Takrat je bil čas vere v široko enotnost in sam sem po najboljših močeh prispeval k temu, da bi ljudje razumeli čas in trenutek na tak način. Tako so nas videli tudi tuji opazovalci.

Ponosen sem na svoj prispevek, saj sem nastopal argumentirano in razumljivo, zato tudi verodostojno. Razumeli so me tako na Zahodu kot tudi na Vzhodu. Drugače

od nekaterih svojih kolegov pa nisem napenjal loka, nasprotno, v času najhujših stisk in strahov sem razumljivo pojasnjeval. Zlasti domače ljudi sem pomirjal. Ženske mi to povedo vedno znova in znova. Zato je bil tisti čas za Slovenijo čas tako velike notranje moči, ponosa, čustev, zanosa in uspeha. »Dihali« smo skupaj z ljudmi, ustvarjali zgodovino in spreminjali svet.

Način vašega komuniciranja z javnostjo je bil za nas nekaj povsem novega. Ste bili tako dobo uigrana ekipa, je bila resnična nevarnost za Slovenijo od JLA tako velika ali pa so bili vaši nastopi v večji meri rezultat vaših osebnostnih lastnosti?

Preden sem prevzel vodenje ministrstva za informiranje, sem bil namestnik sekretarja za obrambo, JLA sem dobro poznal in ves čas sem se poskušal pripraviti na najbolj črn scenarij. Nisem si smel dovoliti, da bi me kaj presenetilo. Večina ljudi si do zadnjega jutra ni mogla predstavljati, da bi JLA napadla. Niso verjeli, niso si znali predstavljati, da bi nas lahko obstreljevali, raketirali, bombardirali. Ko je šlo zares, sem bil sam tudi na to pripravljen, bil sem zbran in miren, odločen, a zadržan. V stresnih razmerah delujem bolje od večine ljudi. To je moja prednost, ki temelji na znanju, izkušnjah, spoznanjih. Bil sem na pravem mestu v pravem trenutku. Poznate me in imate prav, gre tudi za moje osebne lastnosti.

Vloga medijev in načini komuniciranja so se od takrat do danes drastično spremenili, izvemo veliko več, a so tudi novice veliko bolj selekcionirane in z njimi je mogoče bolj manipulirati. Kako danes vidite svoje nastope leta 1991?

Rezultat plebiscita nam je dal legitimnost, meni pa je dal tudi veliko osebno notranjo moč. Danes sem na svoje tedanje delo še bolj ponosen, kot sem bil takrat. Moje ravnanje se mi ni zdelo tako »popolno« in učinkovito, kot se je zdelo opazovalcem. Kritičen sem do sebe in nisem hitro zadovoljen. Ko so se krize v Jugoslaviji poglobljale, vojne pa vse bolj divjale, sem svoj prispevek iz leta 1991 tudi sam ocenil bolj pozitivno, ga priznal in mu dal mesto, ki si ga zasluži. Bili smo veliko boljši od drugih, zato smo znali in zmogli spopad prekiniti. Sedli smo za pogajalsko mizo in se tam izenačili z JLA. Ob pomoči mednarodne skupnosti smo privolili v zamrznitev osamosvajanja za tri mesece in dosegli umik

JLA. To je bila ogromna zmaga, vojaška in politična, a predvsem politična. Zelo hitro smo znova vzpostavili mir.

Kadar se je vaše ime v prejšnjih letih pojavilo v medijih, je bilo praviloma vedno povezano s kakšno afero ali očitkom. Ali v tem prepoznate novodobne vseprisotne medijske vplive?

Kdor nima moči, da bi se odločil, da bi svoje odločitve uveljavil, da bi dosegel spremembe in uveljavil začrtane cilje, ta naj ne hodi v politiko! Vsaka sprememba sproža odzive, odpore, neutemeljene napade, tudi podtikanja. Večina ljudi je proti spremembam, brez sprememb pa ni prihodnosti. Afero sproščajo nasprotniki sprememb, da bi preprečili spre-

Potrebujemo voditelje, ki bodo videli dlje, vodili in znali ljudem pojasniti, zakaj se moramo prilagajati. Brez prilagoditev bomo zaostajali in na koncu ogrozili same sebe.

membe, ker so proti napredku, ker so glasniki preteklosti, mediji pa so le njihovo »poceni« orodje. Pokazalo se je, da tisti, ki so me napadali, niso imeli prav. Za preživetje v politiki potrebuješ ogromno volje, vztrajnost, trdo kožo, predvsem pa energijo ter razumevanje in podporo v družini.

Dva mandata ste bili poslanec v Evropskem parlamentu, o delu naših evropskih poslancev žal doma malo vemo. Kaj štejete za svoje največje uspehe v tem obdobju?

Veliko sem prispeval k evropski prihodnosti zahodnega Balkana, v teh državah me dobro poznajo, ljudje pa tudi cenijo. Trudil sem se tudi na področju sociale in prometa. Žal dogajanje v EU doma ljudem ni dovolj poznano, čeprav je izjemno pomembno. EU se obtožuje kar tako, namesto da bi odpravili napake in neumnosti, ki jih počenjamo doma.

Ker že dolgo delate v Bruslju, kakšna je po vašem mnenju največja razlika med tujimi in domačimi mediji?

Velika, ogromna. Tiskani mediji doma so v zatonu, elektronski mediji pa površni,

premalo poglobljeni, časa za medije je vse manj. Bojujejo se za pozornost in preživetje, pri tem pa je resnica prva žrtve. Tisk je vse bolj rumen, ljudje pa so žrtve manipuliranja. Bojim se, da bo v prihodnje še slabše, saj je naš domači trg premajhen, da bi omogočil preživetje vsem.

Nikoli niste skrivali svoje naklonjenosti do narodnoosvobodilnega boja. Danes ste slovenski veleposlanik pri zvezi Nato, v kateri so tako zmagovalci kot poraženci druge svetovne vojne, vsi sedaj naši zavezniki. Dovolite nekoliko neresno vprašanje: se tudi tam še kdo kdaj vpraša, kdo je v resnici zmagal v drugi svetovni vojni?

Ne, nihče se ne sprašuje o tem. Prej se sprašujejo, kam nas lahko, ZDA in svet, odpelje morebitna zmaga Donalda Trumpa. Z zgodovino se ne smemo igrati, če se zavedamo odgovornosti in prihodnosti. Težave je treba pravočasno odpravljati, zgodovinskih napak ne smemo ponavljati. Potrebujemo več varnosti.

V Sloveniji je vse manj naklonjenosti našemu članstvu v Natu. Povejte iz prve roke, zakaj je smiselno oziroma potrebno, da smo v tej organizaciji.

Delam v Bruslju, v mestu, kjer so teroristični napadi reden pojav. Nekatere žrtve sem osebno poznal. Varnostne razmere se slabšajo, pred nami so novi izzivi, milijoni ljudi bežijo proti Evropi. Slovenija ni velika država, varnost pa stane, obramba še bolj. Kolektivna obramba, ki temelji na solidarnosti in zavezništvu, je učinkovitejša, veliko cenejša, predvsem pa napadalce uspešno odvrta. Če smo se česa naučili iz zgodovine, potem moramo negovati zavezništvu in skrbeti, da skupaj ohranimo mir. Nato je pravi odgovor. Dobro in čez vse koristno je, da smo v Natu. Ta se še vedno širi, tudi Črna gora je od nedavnega z nami, celo Finska in Švedska sta Natu vse bliže.

Kaj z vašega zornega kota potrebuje Slovenija danes, da bi se izkopal iz stanja nekakšne otopelosti, v kateri smo?

Preveč smo zagledani vase, premalo pogledujemo čez Atlantik in v Azijo, marsičesa ne spremljamo in ne razumemo. Politiki so premalo ambiciozni, predvsem pa premalo odločni. Potrebujemo voditelje, ki bodo videli dlje, vodili in znali ljudem pojasniti, zakaj se moramo prilagajati. Brez prilagoditev bomo zaostajali in na koncu ogrozili same sebe. Le pogumni odločajo o prihodnosti, zato potrebujemo predvsem več poguma, političnega in poslovnega. ■

Spomini **Marije Mahnič** na začetke NOB na Rjavčah

Od romantičnega navdušenja do izdaje in zaporov

Objavljamo odlomek iz knjige *Moja hoja skozi življenje*, ki jo je napisala Marija Mahnič in je izšla ob njeni 90-letnici. V odlomku opisuje začetek narodnoosvobodilnega gibanja v njenih rojstnih Rjavčah v občini Ilirska Bistrica. Mahničeva, ki je aprila praznovala 90 let, živi v Sežani. Naslov in mednaslove smo dodali v uredništvu.

// PIŠE: **Marija Mahnič**

Na Rjavčah so bili nekateri vaščani že pred vojno povezani z organizacijo TIGR, decembra leta 1941 pa so v vas prišli prvi partizani, borci Brkinske čete, med katerimi sta bila tudi Ervin Dolgan - Janez in Karlo Maslo - Drago.

Z njihovim prihodom se je še okrepila zavest o potrebi po organiziranem uporu proti okupatorju. Brkinska četa je imela svoje taborišče v bližini vasi, tako da smo bili z njenimi borci v nenehnem stiku. Ko so se zvečer pojavili v vasi, smo jih z veseljem sprejeli. Radi so nam pripovedovali svoje doživljanje z raznih akcij in nas učili partizanske pesmi Nabrusimo kose, Za vasjo je čredo pasla, Kovači smo in druge. Zame, ki sem prej hodila samo v italijansko šolo, so bile te pesmi nekaj čudovitega. Še posebno radi smo zapeli pesem Le zapojte, mladi fantje, ki jo je napisal eden od partizanov in je bila za nas tako dragocena kot nobena himna.

Tako je vsa vas, še zlasti pa mladina, dobesedno dihala s partizani. Prvi mladinski odbor za vas Rjavče, takrat smo rekli mladinska četa, je bil ustanovljen junija 1942. Komandir čete je postal Anton Ludvik mlajši - Platov, komisar pa Marjan Mahne - Tončkov. Fantje so skrbeli, da partizanom ni zmanjkalo cigaret, dekleta pa za hrano in toplo obleko.

Romantični časi NOB

Kadar so se partizani zadrževali v vasi, smo mladinci organizirali stražarsko službo. Fantje so stražili zvečer in ponoči, podnevi pa smo to delo opravljala dekleta. Spominjam se, kako je nekega zimskega dne morala na stražo Slava Gustinčič - Japetova. Bilo je precej snega, Slava pa je bila iz revne družine in

ni imela čevljev. Kljub temu se svoji nagoli ni hotela odpovedati. Da ne bi stala v snegu, je od doma prinesla desko za pranje perila in obuta samo v copate stala na njej do konca izmene. Ko sem jo prišla zamenjat, je desko ponudila tudi meni, kar pa sem odklonila, saj sem imela vsaj za silo primerne čevlje.

To so bili romantični časi, ko je vse skupaj potekalo tako naglo, da je bila jeseni leta 1942 naša vas neke vrste osvobojeno ozemlje. Navdušenje za narodnoosvobodilno gibanje je še narastlo s prihodom Rudija Mahniča - Brkinca, ki je septembra 1942 organiziral množični sestanek vaščanov pri Miglovih, na domu moje tete Tereze. Na tem sestanku nam je predstavil cilje narodnoosvobodilnega gibanja in naloge, ki stojijo pred nami. Naročil nam je, naj imamo doma pripravljene nahrbtnike za odhod v partizane, ko bo za to napočil primeren trenutek. Njegove besede smo z navdušenjem sprejeli in nestrpnostno čakali na dan, ko bomo tudi sami stopili v partizanske vrste. Na tem sestanku smo vsi dobili ilegalna imena in prisegli zvestobo domovini. Na predlog tete Tereze sem dobila partizansko ime Cilka. Takrat smo bili mladi in se nismo zavedali vseh nevarnosti, ki jih prinaša vojna. Po drugi strani pa smo bili za svobodo pripravljene žrtvovati vse, tudi svoje življenje.

Obdobje navdušenja je kmalu prekinila kruta resničnost. V Brkinsko četo se je vtihotapil vohun z imenom Nedeljko, ki je nato spet prebegnil k fašistom in začel izdajati vaščane, ki so sodelovali s partizani. Med drugim jim je povedal tudi za prej omenjeni sestanek. Tako so fašisti 20. februarja 1943 aretirali moža tete Tereze Martina Gustinčiča - Miglovega in še šest drugih vaščanov in vaščank. Spoznali smo, da nam preti resna nevar-

nost. Vsak se je spraševal, ali je bil kdaj v stiku z izdajalcem, in se v mislih pripravljali na zagovor v primeru aretacije. Spomnim se, da sem Nedeljka srečala dvakrat: prvič na vasi, ko smo imeli mladinski sestanek, ki ga je vodil Rudi Mahnič - Brkinc, in drugič nekoliko pozneje, ko smo nesli partizanom hrano v njihovo taborišče. Obkrat je bilo zvečer, zato sem upala, da si v temi ni zapomnil mojega obraza. Na srečo je bilo res tako.

Prvi partizani z Rjavč, fotografirani v Liki marca leta 1943

Izdajalec

Po Nedeljkovem prebegu so nam partizani naročili, da jih moramo sproti obveščati o vsakem sumljivem dogodku. Tako jih je z aretacijo sedmih vaščanov še isti dan seznanil komisar mladinske čete Marjan Mahne. Rekli so mu, da bodo zvečer prišli v vas, da se podrobneje pogovorimo, kako naprej.

Partizani so res prišli, le da bolj pozno ponoči. Spali smo že, ko je nekdo začel tresti vhodna vrata. Vstala sem in pogledala skozi okno. Bil je partizan Veljko, doma od nekod pri Gorici. Naročil je, naj z bratom prideva na vas, kjer bomo imeli sestanek. Bila je že polnoč, a bilo je

jasno in luna je tako sijala, da so tla, ki so bila pokrita s snegom, dajala dogodkom te noči še poseben pomen.

Za menoj je vstala še mama in tudi brat je bil že pokonci. Z bratom sva šla na vas, mama pa nama je sledila. Prigovarjala sva ji, naj gre spat, a naju ni ubogala. Ko smo prišli na vas, so bili zbrani že skoraj vsi. Izmed partizanov so bili prisotni Rudi Mahnič - Brkinc, Karlo Maslo - Drago, Anton Dolgan - Branko in še nekateri drugi. Sestanek je bil kratak in brez oklevanja je bil sprejet sklep: »Kar je mladih, vsi v partizane.«

Vsi smo odhiteli na svoje domove, da smo si pripravili prtljago, saj je bilo rečeno, da bo odhod čez pol ure. Ko sva z bratom spravljal skupaj svoje stvari, je isto počela tudi najina mama. Ko sva jo vprašala, kam se odpravlja, je odgovori-

pa naj bi ostale doma. Pričakovali so namreč, da ženskam ne grozi tako velika nevarnost aretacije kot moškim. Pri tej odločitvi je tudi ostalo. Razen Milke Frank - Krulčeve smo tako vse ženske ostale doma.

Poglabljanje terorja

Ko je bil brat pripravljen, sva ga z mamo spremili na vas. Tam so nekateri že čakali s svojimi nahrbtniki, drugi so malo zamudili. Partizani so bili nestrpni; očitno so se bali prihoda Italijanov, zato se jim je mudilo. Takrat me je k sebi poklical Rudi Mahnič - Brkinc. Na samem mi je dal navodila, kako se moramo obnašati po odhodu te skupine vaščanov v partizane. Ne vem, zakaj, toda očitno mi je kljub moji mladosti zelo zaupal.

prijetno novico. Zato smo se odločili, da podamo prijavo takoj naslednji dan. Za spremstvo so mi dodelili še dve starejši ženski: Milkino mater Francko Frank - Krulčevo, ki so ji partizani »odpeljali« hčer, in Terezo Ludvik - z Doline, ki so ji partizani »odpeljali« sina. Ker sem tudi sama »izgubila« brata, naj bi bila naša navidezna prizadetost zaradi tega dogodka še toliko bolj upravičena. S to odločitvijo smo seznanili tudi Brkinsko četo.

Tako smo v Podgrad kakšnih deset kilometrov daleč odšle vse tri. Bila je nedelja in na občini je bil samo dežurni. Ko smo povedale svojo zgodbo, je takoj telefoniral na vojaško poveljstvo, od koder so nas prišli iskat in nas odvedli na karabinjersko postajo. Tam smo morale še enkrat ponoviti svojo zgodbo. Ker moji spremljevalki nista znali italijansko, sem morala vse, kar sta povedali, sproti prevajati v italijanščino.

O *ribellih* so hoteli vedeti vse podrobnosti: koliko jih je bilo, kako so bili oboroženi, kako so bili oblečeni, kako so govorili in podobno. Naše odgovore so skrbno zapisali, na koncu pa je morala vsaka od nas podpisati svojo izjavo. Medtem so v našo vas in okoliške vasi poslali svoje patrulje, ki so zaslišale še druge vaščane, nas pa so pridržali toliko časa, dokler te patrulje niso opravile svojega dela. Na poti domov smo jih srečale, ko so se vračale v Podgrad.

V noči z 20. na 21. februar 1943 so odšli v partizane naslednji vaščani: Ivan Ludvik - z Doline, Anton Ludvik - Platov, Stanko Ludvik - Platov, Viktor Ludvik - Platov, Jože Sluga - Urbanov (moj brat), Jože Mršnik - Rejčev, Janez Gustinčič - Grgurjev, Anton Gustinčič - Miglov, Anton Mahne - Oštirjev, Ivan Gustinčič - Miglov, Franc Frank - Šubrov, Milka Frank - Krulčeva in Marjan Mahne - Tončkov.

Še danes mi zveni v ušesih njihova pesem Nabusimo kose, ki so jo zapeli, ko so odkorakali iz vasi. Kakšen teden za njimi se je partizanom pridružil še Franc Mahne - Levičev.

Po njihovem odhodu so fašisti še povečevali svoj teror. Naslednjo nedeljo so odvedli v *bataglione speciale* deset vaščanov, 3. marca 1943 pa so zaprli še trinajst vaščanov, pet moških in osem žensk. Med njimi sem bila tudi jaz. Nato so postopoma aretirali in zaprli še petnajst ljudi, tako da je bilo do kapitulacije Italije zaprtih petinštirideset vaščanov, v partizane pa jih je odšlo štirinajst. V vasi, ki je še na začetku leta 1943 štetla 136 prebivalcev, so ostali samo otroci ter nekaj žensk in starcev. ■

la: »Kamor gresta vidva, grem tudi jaz. Mar mislita, da bom tu čakala na milost in nemilost fašistov?« Nato se je spustila v jok.

Z bratom sva jo čudno gledala, zakaj joka, ko pa sva bila midva nad odhodom v partizane tako navdušena, kot da greva vasovat. Ona pa je vzdihnila: »Oh, otroka moja! Mlada sta še in nič ne vesta, kaj vaju še čaka.« Res sva bila mlada. Jaz še nisem imela sedemnajst let, brat pa je bil dve leti starejši.

Nato je vstal še nono in tudi njemu je bilo treba pojasniti, kaj se dogaja. Takrat pa je prišel sosed in povedal, da so partizani nekoliko spremenili prvotni načrt. V partizane naj bi šli le moški, ženske

Naročil mi je, naj grem čez dva dni na občino v Podgrad in sporočim, da so v vas vdrl *ribelli* in odpeljali trinajst vaščanov. Poudarim naj, da so jih odvedli s prisilo in z grožnjami z orožjem, da jih je bilo kakšnih petsto in da so bili dobro oboroženi. Obljubila sem, da bom govorila tako, kot je naročil, in storila vse, kar se bo dalo.

Ker pa se je medtem po okoliških vaseh že razvedelo, da so nekateri Rjavčani odšli v partizane, nas je zaskrbelo, da ne bi Italijani izvedeli za ta dogodek, še preden bomo zadevo prijavili sami. Poleg tega moja mama ni bila ravno navdušena nad tem, da bi jaz sama odšla naznanit Italijanom to ne-

Poljanska dolina ob Kolpi leta 1942

Napad na okupatorsko postojanko

Pred 74 leti, 1. junija 1942, so borci slovenskih partizanskih čet (SPČ) organizirali in izvedli napad na utrjeno italijansko okupatorsko postojanko v Starem trgu ob Kolpi. Čeprav postojanke niso zavzeli, je bil ta dogodek v tistem času zelo odmeven.

// PIŠE: Boris Anton Weiss

V hudi zimi leta 1941-1942 je bila organizacija upora proti italijanskemu okupatorju zelo težavna. Že zgodaj spomladi leta 1942 pa so se organizirale bojne enote, glavno poveljstvo SPČ je s svojim dnevnim poveljem št. 1 z dne 21. marca 1942, naložilo, da se začnejo priprave partizanskih enot na spomladansko ofenzivo. Tako je bil že aprila 1942 v okviru Notranjskega odreda 3. grupe odredov SPČ ustanovljen 2. bataljon odreda, imenovan Kočevski bataljon. Delovanje enot SPČ, vključno s tako imenovanim Pionirskim udarnim vodom tega bataljona, ki je deloval na območju Poljanske doline ob Kolpi, je na tem območju prisililo italijanske okupatorje, da so maja 1942 umaknili svoje enote, ki so se zadrževale v skoraj vsaki vasi ob reki Kolpi kot mejne enote, v večje utrjene postojanke. Nastal je velik svoboden prostor, italijanski okupator je imel na območju Kočevske in Poljanske doline ob Kolpi postojanko samo v Kočevju in v Poljanski dolini v Starem trgu ob Kolpi. Najbližje druge postojanke so bile v Črnomlju, manjša posadka na Sinjem Vrhu in v Vinici. Tako je bila postojanka v Starem trgu nekako osamljena, večja italijanska garnizona sta bila samo v Kočevju in Črnomlju.

Napad so načrtovale, vodile in izvedle enote Kočevskega bataljona, sodelovali pa so tudi borci iz drugih enot Notranjskega odreda, enota Belokranjskega odreda in hrvaški borci z območja Delnic. V napadu je sodelovalo približno 200 partizanskih borcev. Vključeni so bili

Boris Anton Weiss

tudi domači aktivisti OF in drugi vaščani iz več vasi, ki so prekopavali ceste, vodeče proti Staremu trgu.

Sama vas Stari trg, ki je bila organizirana kot okupatorska postojanka, se razprostira na pomolu kot na polotoku, na grebenu strmih bregov s treh strani, in je lažje dostopna samo iz smeri severozahoda. Stanovanjska in gospodarska poslopja so bila strnjena v nizu na manjšem območju, vse to je predstavljalo pomembno prednost za organizacijo obrambe postojanke, hkrati pa je to pomenilo težavo za večje število borcev v napadu. Okrog vasi je bilo zgrajenih več bunkerjev. Glavni objekti obrambe so bili poslopje šole in župnišča ter cerkev (zvonik, ki dominira nad vso bližnjo okolico). Postojanko so branili četa obmejne milice črnosrajčni-

ske gore prišla za hrbet partizanskim enotam, ki so se umaknile brez izgub.

Napad ni uspel predvsem zaradi tega, ker je bil okupator seznanjen z namero in datumom napada, delno zaradi izdaje, delno pa tudi zaradi ne dovolj prikritih priprav za napad (vključno z opozorilom prebivalstvu, naj si pravočasno pripravijo zaklonišča). Dan pred napadom je v postojanko prispel višji častnik poveljstva IV. obmejne legije črnih srajc iz Ljubljane, ki je poveljeval obrambi postojanke. Zdi se, da je okupator prvi odprl ogenj na nastopajoče partizanske enote.

Dodatne težave je povzročil težaven pristop do glavnih točk obrambe – poslopja šole, župnišča in zvonika – zaradi konfiguracije terena in dejstva, da je bilo denimo poslopje šole v nizu poslopij, ki bi jih morali uničiti, da bi lahko napadli šolo. Sam prostor tudi ni dovoljeval prisotnosti večje enote.

Ne glede na to, da postojanke niso zavzeli, je bil napad v takratnih vojnih okoliščinah pomemben dogodek. Čeprav naše zgodovinopisje o NOB temu dogodku ne posveča večje pozornosti, je treba

Proslava 1. maja 1945 v Starem trgu. Vidijo se ruševine hiš, ki so bile porušene v napadu 1. junija 1942. (Foto: Rudi Vogrič, Boj Belokranjcev, str. 500)

kov, vod finančne straže in oddelek kraljevskih karabinjerjev, skupaj 113 mož.

Napad se je začel 1. junija ob pol petih zjutraj in je trajal več kot deset ur. Okoli desete ure dopoldne se je bil okupator prisiljen umakniti v poslopje šole in župnišča. Partizanske enote, ki so sodelovale v napadu, pa so se bile prisiljene umakniti okoli 15. ure, saj je posadki v postojanki na pomoč prišla posadka iz Črnomlja. Ta posadka se je namreč uspešno izognila oviram na cesti Črnomelj–Stari trg, in je po stezah prek pobočja Poljan-

poudariti, da je v tej akciji prvič v NOB sodelovalo tako veliko število borcev, sestavljenih iz enot Notranjske, Kočevske in Bele krajine ter Hrvaške. Okupator je imel skoraj 20-odstotne izgube (14 padlih in prav toliko ranjenih od 113 mož posadke). Akcija pa je imela v tem okolju velik psihološki pomen tako za okupatorje, ki so pozneje iz postojanke pogosto streljali, kakor tudi za samo domače prebivalstvo.

Žal spomina na ta pomembni dogodek iz NOB v Poljanski dolini ob Kolpi že nekaj časa ne zaznamujejo več. ■

Ivo Miklavčič, borec Prešernove brigade, je dopolnil 97 let

Hoja, branje in optimizem ohranjajo vitalnost

Te dni bo v domu starejših na Planini pri Kranju veselo. Pravzaprav je tam veselo vsak konec meseca, saj takrat priredijo praznovanje za vse, ki so imeli v iztekajočem se mesecu rojstni dan. Tokrat je med njimi tudi Ivo Miklavčič, borec Prešernove brigade, dolgoletni kranjski gospodarstvenik, ki je 20. avgusta dopolnil častitljivih 97 let, v domu pa prebiva drugo leto in se tukaj, kot pravi, počuti dobro, vključuje pa se tudi v številne domske dejavnosti.

// BESEDILO IN FOTO: **Jožica Hribar**

Vitalen gospod bistrega uma in izjemnega spomina pokaže knjigo Umovadba, s katero si pomaga krepiti spomin. Da je v domu zelo priljubljen, se prepričam ob obisku, saj ga na hodnikih in pred domom pozdravljajo vsi, ki jih srečava, in želijo z njim poklepetati. Četudi živi v domu, pa se v spremstvu sina še vedno redno udeležuje spominskih prireditev po Gorenjski, predvsem tam, kjer obujajo spomin na Prešernovo brigado, Partizanske smučine v Cerknem ali na tradicionalni pohod na Triglav.

Ivo Miklavčič se je rodil 20. avgusta 1919 očetu vojaku avstrijske vojske in mami begunki s Primorskega, ki sta se ustalila v Cerkljah na Gorenjskem. Bil je edini fant med tremi sestrami. Ker je osnovno šolo končal z odliko, je bil predviden za Gimnazijo kralja Petra v Beogradu, a je oče, ki je bil sedlar, želel, da se mu pridruži v delavnici, in s šolanjem ni bilo nič. Moral pa je na služenje vojaškega roka in kapitulacijo Jugoslavije je dočakal kot vojak jugoslovanske kraljeve vojske v Makedoniji. »Zajeli so nas Nemci, ki so ujete vojake pošiljali na fronto, s posredovanjem Rdečega križa pa so tiste Slovence, ki smo dejali, da živimo na območjih pod zasedbo Italijanov, poslali domov, saj naj bi nas prevzeli Italijani. A Cerklje so zasedli Nemci, jaz pa sem se izognil odhodu na fronto,« pripoveduje.

Ob vrnitvi domov je najprej nadaljeval delo v očetovi delavnici, potem pa se je kot čevljar in sedlar zaposlil v Celovcu in se s tem znova izognil vpoklicu v nemško vojsko. »V naše podjetje v Celovcu pa je prišlo na delo kakšnih 20 deklet s slovensko-hrvaške meje, ki so vedele veliko o partizanih, prepevale so partizanske pesmi, kar me je navdušilo.«

Ivo Miklavčič ob fotografijah svojih najdražjih

Domov v Cerklje se je vozil z vlakom prek Jesenic in Javornika, kjer je živela njegova teta, ki je sodelovala s partizani, njega pa so v domačih Cerkljah v svoje vrste vabili domobranci. Odločitev, pravi, ni bila težka, bila pa je nujna in poleti leta 1944 je prek zveze v Selški dolini vstopil v Prešernovo brigado, kjer je dobil oborožitev, nato je sledil premik v Cerkno. Kot jugoslovanskega vojaka z izkušnjami so ga poslali v vojaški tečaj, kjer se je odlično izkazal, med 40 tečajniki je bil najboljši. »Za nagrado sem dobil brzostrelko,« ponosno pove.

V Cerknem je bil med izbranimi borci, ki so varovali znamenito smučarsko tekmovanje, »partizanske olimpijske igre« sredi okupiranega ozemlja. »Dobili smo le nalogo varovanja, kaj in koga varujemo, seveda nismo vedeli,« pripoveduje. V spomin na to neverjetno dejanje v Cerknem še vedno konec januarja poteka prireditev Partizanske smučine, na kateri je Ivo najstarejši še živeči udeleženec in častni član organizacijskega odbora. Če mu zdravje dopušča, se vsako leto udeleži sklepne slovesnosti.

Partizanska pot je Prešernovo brigado potem preko Postojne vodila proti

Gorici, kjer je Ivo Miklavčič v Šempetru pri Gorici dočakal svobodo kot komandir čete v Prešernovi brigadi. »V času teh premikov sem se srečal s tremi sestričnimi iz Brd, ki so od aktivistov izvedele, kje smo, in so nas pričakale ob poti s košarami, polnimi dobrot. To je bilo veselje!« pripoveduje. Spomni pa se tudi poti nazaj na Gorenjsko, ki je bila spremljana z mitingi in veseljem ljudi, da je vojne konec. Po vojni je dokončal sre-

dnjo šolo, leta 1949 se je poročil s Slavko Fajfar, partizanko v Prešernovi brigadi, v Kranju sta si ustvarila dom. Zaposlil se je v obrtni in kmetijski zbornici, ob tem je bil tudi dolgoletni direktor Gorenjskega sejma. V tej funkciji je bil tudi gostitelj predsedniku Titu, pove s ponosom in doda, da je maršala zanimalo vse, predvsem pa gospodarski razvoj. Seveda pa to ni bilo vse. »Vedno sem bil tudi družbeno in politično aktiven. Šest mandatov sem deloval v občinski in tri mandate v republiški skupščini, v domačem okolju pa v stanovanjskem gospodarstvu in v obrti. « V pokoj je leta 1982 odšel iz Podjetja za stanovanjsko in komunalno izgradnjo, poznejšega Domplana.

Kot upokojenec je postal dejaven v Skupnosti borcev Prešernove brigade, kjer je še vedno predsednik, pa v organizacijskem odboru Partizanske smučine Cerkno in v organizacijskem odboru spominskega pohoda na Triglav. »Pri svojih 80 letih sem bil zadnjič na Triglavu, pred štirimi leti na Šmarni gori, zdaj pa hodim, kolikor zmorem. Hoja in gibanje sta tisto, kar ohranja zdravje. Pa v domu se veliko dogaja, rad se udeležujem tudi spominskih prireditev,« doda. ■

Ivan Jenko

partizan, dolgoletni predsednik primorskih in koprskih upokojencev

Uspešen pri povezovanju čez meje

Ob našem obisku nas je na mizi družinske hiše Jenkovih v Kopru pričakala sveže pečena orehova potica. »Jutri bom dopolnil 91 let, potico sva spekla z ženo za vse najine drage, ki naju bodo jutri obiskali,« je pojasnil naš gostitelj. In dodal, da sta pri tem napornem delu usklajeno sodelovala oba, tako kot že dolga leta. In še, da kljub častitljivim letom nič ni prenaporno, če delaš z ljubeznijo. Oba, Vilma in Ivan Jenko, sta letos dopolnila 91 let.

// PIŠE: **Jožica Hribar** // FOTO: **osebni arhiv**

Marca smo v Svobodni besedi objavili pripoved Vilme Prinčič Jenko o tem, kako je kot Slovenka v italijanskem Tržiču (Monfalcone) doživela osvoboditev in prihod slovenskih partizanov. Članek je naletel na velik odmev tako v njenih rodnih Goriških brdih kot tudi med Slovenci, živečimi v Italiji, ki se še spomnijo časov, ko so v mesta vkorakali partizani. Že takrat so nas bralci opozorili na njenega moža Ivana Jenka, partizana in dolgoletnega uglednega in vsestransko aktivnega občana Kopra, ki je med drugim izredno uspešno več kot 20 let vodil društvo upokojencev v Kopru in na južnem Primorskem.

Ivan Albin Jenko se je rodil 24. junija leta 1925 v Tominjah pri Ilirski Bistrici. Otroštvo in zgodnjo mladost je preživel v številni in zelo spoštovani družini. Komaj 17 let je imel, ko so ga Italijani odpeljali v specialni bataljon v Fossano v Italiji, kjer je dočkal kapitulacijo. Domov se je vračal v šestčlanski skupini sotrpinov, vračanje mimo nemške vojske pa je bilo dolgo, naporno in nevarno. Doma pa ga je pričakalo presenečenje, saj so bili vaščani že organizirani v Osvobodilno fronto. Odbor OF je razorožil italijanske vojake, ki so se vračali domov, in s tem orožjem oborožil mlade domače fantje, ki so odhajali v partizane. Mednje se je vključil tudi Ivan in vstopil na Mašunu v Tomšičevo brigado, nato pa so ga dodelili v Istrski odred. Maja leta 1944 pa so ga z več soborci premestili v Belokranjski odred, v katerem je postal namestnik komandirja 1. čete 2. bataljona tega odreda, ki je dobil nalogo, da se 8. maja leta 1945 udeleži bojev za osvoboditev Ljubljane. Ivan Jenko je bil med prvimi partizani, ki so vkorakali v naše glavno mesto.

Za svoj pogum med vojno je bil odlikovan z redom za hrabrost, z medaljo za hrabrost in z dvema medaljama za slug za narod. V vojaških enotah je ostal do 16. januarja 1946, ko so ga zaradi njegovega znanja italijanščine in doma na Primorskem premestili v Koper, v tedanjo cono B. Deloval je v narodni zaščiti na različnih položajih, od 20. aprila 1948 pa je bil komandir kopne meje cone B. Po vojni je nadaljeval šolanje in dokončal pravno fakulteto.

Od leta 1950 do 1965 je bil zaposlen v Okrajnem ljudskem odboru Koper. Več let pa je bil tudi profesor prava na Srednji ekonomski šoli in predstojnik administrativne in upravne administrativne šole. Nato pa je prevzel položaj direktorja Rude v Izoli in uspešno vodil trgovsko podjetje vse do upokojitve leta 1978.

Ivan Jenko

Upokojitev pa zanj seveda ni pomenila mirovanja, decembra leta 1987 je postal predsednik Zveze društev upokojencev Koper, ki jo je vodil kar 21 letih in v tem času veliko naredil za upokojence. Leta 2003 je ustanovil Pokrajinsko zvezo društev upokojencev južne Primorske in bil njen predsednik štiri leta. Z osamosvojitvijo in pojavom strank je bil Ivan Jenko v Kopru soustanovitelj

stranke upokojencev, pozneje pa tudi v drugih krajih Primorske. Štiri leta je bil koprski občinski svetnik, štiri leta tudi podžupan Mestne občine Koper. Ker mu ni bilo nikoli vseeno za ljudi, se je z vso vnašal kot predsednik za prošnje in pritožbe v tej občini, osem let je takšno funkcijo opravljal na Zavodu za zdravstveno varstvo Koper in osem let na Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Kot pravi, so v tem času veliko naredili za uspešno reševanje najrazličnejših sporov in težav ljudi. Njegova pomembna zasluga je, da so številni primorski upokojenci dobili italijanske pokojnine. Uspešno pa je vzpostavil in negoval dobro sodelovanje z italijanskimi in hrvaškimi upokojenci, pripomogel je k nastanku in vodenju pevskega zbora, strelske družine, športnih iger, družabnih srečanj, pomoč osamljenim in potrebnim pomoči ... S Pavletom Kosom sta ustanovila balinarski klub 4. julij, ki ga je vodil kar 22 let. S ponosom pove, da je klub dosegal vidne uspehe v slovenski Istri in drugje po Sloveniji. Za njegovo dolgoletno, uspešno in izjemno delo je prejel številne nagrade in priznanja, Občina Koper mu je podelila tudi srebrno Bloudkovo priznanje.

Ko ga povprašamo po kakšnem zanimivejšem dogodku iz njegovega življenja, opiše uspešno izpeljano akcijo, s katero je preprečil, da niso informbirjevci iz Kopra odpeljali vseh italijanskih lir, ki so bile shranjene v trezorjih Banke Koper. Ob tem jim je bila, kot prizna, naklonjena tudi sreča, saj bi se v tistih turbulentnih časih zgodba lahko zasukala drugače.

Ker sta bila oba zakonca Jenko aktivna graditelja povojne domovine, ju danes boli razprodaja in kraje premoženja. Ivan našteva nekdanjo uspešno primorska podjetja, ki so dajala delo in zaslužek tisočim in ljudem omogočala lepo življenje, danes jih ni nikjer več. Zato ju je zgodba z Luko Koper kot domačina zelo prizadela in bojita se, da je bitka sicer dobljena, ne pa tudi vojna. Gospa Vilma pa se z nostalgijo in bolečino spominja svojega doma v Kozani v Goriških brdih, kjer je bilo nekoč polno življenja, danes pa je domača hiša zaprta, zemlja pa odana v najem. ■

Po 20 letih znova slovesnost v Dragi v Loškem potoku

Obnovili so tri spomenike

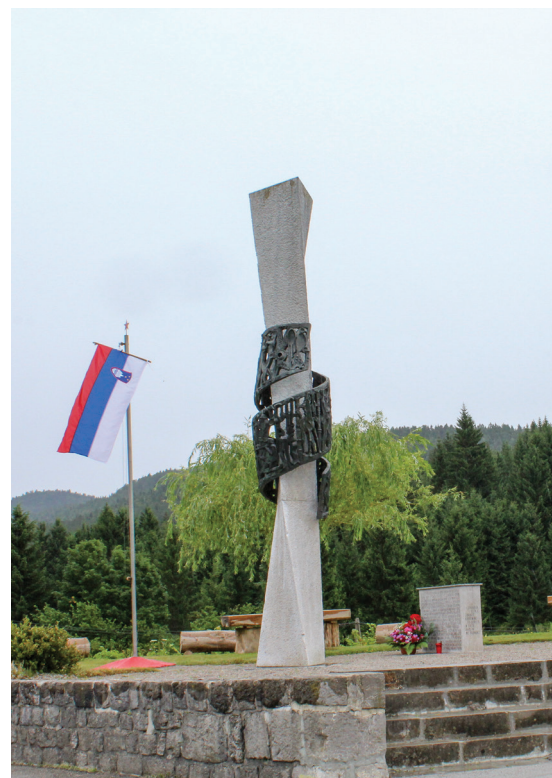
Po 20 letih so v Dragi v občini Loški potok znova pripravili spominsko slovesnost v spomin na žrtve druge svetovne vojne v Dragarski dolini. Razlogov za slovesnost pa je bilo več: pred dvema letoma je po dolgoletnem premoru znova začela delovati krajevna borčevska organizacija, ki jo vodi Anton Cimprič, uspelo pa jim je tudi obnoviti tri spomenike na območju krajevne borčevske organizacije.

// BESEDILO IN FOTO: Jožica Hribar

Spominska slovesnost je bila načrtovana sredi kraja ob velikem, lepo obnovljenem spomeniku, na katerem so imena žrtev iz druge svetovne vojne. Namero jim je preprečilo zelo slabo vreme, zato so organizatorji, ZZB za vrednote NOB Kočevje, KO ZB Draga in Občina Loški

občine Loški potok (poleg osrednjega spomenika še spomenik pod štalami in Štimčeva ograda), njihov podžupan Maks Lavrič se je tudi udeležil slovesnosti.

Največ pozornosti pa sta med številnimi obiskovalci, ki so prišli iz celotne doline, pritegnila dva še živeča borca, oba nosilca partizanske spomenice: **Franc Sever - Franta** in **Alojz Kovačič - Sine**, slednji je doma s Svete Trojice na Blokah, bil je borec Šerčerjevega bataljona in 14. divizije. Po vojni je služboval kot vodja lovišča na posestvu Snežnik v Kočevski Reki. Prisotni pa so bili tudi nekdanji župan Loškega potoka Janez Novak, predsednik KO ZB Loška dolina Ivan Plos in Miroslav Turk, predsednik borčevske organizacije iz hrvaškega Čabra. Slavnostni govornik je bil **Miha Butara**, častni predsednik Zveze slovenskih častnikov, ki je povezal dogodke iz druge svetovne vojne z osamosvojitveno vojno in med drugim

Obnovljeni spomenik sredi Drage

priznal, da so se porušile tudi sanje generacije veteranov, ki je obranila Slovenijo v vojni leta 1991. V pristrčnem kulturnem programu, ki ga je vodila Irena Klepac, so nastopili pihalna godba Kovinoplastike Lož, glasbena skupina Binklarji, recitatorji Tone Šepec, Tončka Tušek in Zvonka Ješelnik. ■

Borca Alojz Kovačič - Sine in Franc Sever - Franta

potok, prireditve predstavili pod streho k bližnjemu gasilskemu domu. Predsednik KO ZB Draga **Anton Cimprič**, ki so mu na prireditvi podelili srebrno plaketo ZZB za vrednote NOB Slovenije, je povedal, da so krajevno organizacijo Zveze borcev znova oživili pred dvema letoma, imajo 40 članov. Posebej se je zahvalil vsem, ki so pripomogli k temu, da je bila po 20 letih v kraju spet proslava. »Leta 1995, ob 55. obletnici ustanovitve OF, smo tukaj gostili tedanjega predsednika države Milana Kučana in naslovnega škofa Vjekoslava Grmiča,« je dejal in dodal, da je Dragarska dolina med vojno doživela veliko hudega, za svobodo in zmago v drugi svetovni vojni je dalo življenje veliko ljudi iz Drage in Loškega potoka. Na njihovem območju so dve spominski plošči in šest spomenikov iz druge svetovne vojne. Tri spomenike so letos obnovili s sredstvi

Kljub dežju se je zbralo lepo število ljudi.

Po poteh Ljubljanske brigade in 18. divizije v Gorski kotar

Kraji, kjer počivajo slovenski borci

Kar dva polna avtobusa se nas je zbralo na oblačno junijsko soboto, ko smo se namenili v Gorski kotar v sosednji Hrvaški po poti borcev Ljubljanske in Kočevske brigade in 18. divizije z namenom, da obiščemo spomenike, na katerih so zapisana imena padlih borcev, med njimi je tudi veliko Slovencev, in se poklonimo njihovem spominu. Pobudnik poti je bil Marko Vrhunec, partizan in komisar 10. ljubljanske brigade.

// PIŠE: **Marko Vrhunec, Jožica Hribar** // FOTO: **Jožica Hribar**

Poleg 94-letnega Marka Vrhunca so bili z nami tudi Vladislav Škrinjar, borec Ljubljanske brigade, Danilo Škorja, borec prekomorskih brigad, Jurij Kogej, predsednik odbora 10. ljubljanske brigade, in borec Boris Anton Weiss iz Predgrada. V Delnicah pa nas je pričakal **Boris Dukić**, predsednik tamkajšnjega Društva antifašistov in antifašističnih borcev, in nas spremljal na poti. Z nami so bili še člana predsedstva ZZB za vrednote NOB Slovenije **Tilka Bogovič** in **Jože Oberstar**, ki je tudi predsednik Odbora 18. divizije, ter skoraj sto potomcev in sorodnikov borcev in številni člani borčevskih organizacij iz Ljubljane in okolice.

Ozadje

O razlogih za odhod slovenskih borcev v Gorski kotar smo obširno pisali v aprilski številki Svobodne besede (Po poteh Ljubljanske brigade v Gorski kotar). Na kratko: maršal Tito je sredi leta 1943 izdal povelje Glavnemu štabu Slo-

venije, da v Gorski kotar napoti eno od svojih divizij, da bi v primeru izkrcanja zaveznikov skupaj vodili vojne operacije. Za to nalogo je Glavni štab določil 18. divizijo, ki so jo sestavljale tri brigade in je štela 2.355 borcev. Ljubljanska brigada je bila določena, da prode

v južni del Gorskega kotarja, Kočevska brigada v severni del, Levstikova pa je varovala osvobojeno Kočevsko.

Ljubljanska brigada je 26. decembra 1943 prišla v Gerovo, prodrla po Kolpi do Broda in ga zavzela brez boja, saj je ob napadu nemško-ustaška posadka zbežala. Kočevska brigada se je obrnila proti Vrbovsku, Ljubljanska pa v Srbske Moravice, kjer jo je prebivalstvo sprejelo z zastavami z rdečo zvezdo. Ljubljanska brigada je prodrla do Delnic, kjer je priredila velik miting. Od tam je prišla do Lokev - Fužin. Brigada je s svojimi patroljami dosegla Benkovic in imela s sovražnikom občasne kratke spopade. Pomembna pa sta dva vojna dogodka. Ko so hrvaški aktivisti dobili sporočilo, da se je del nemške posadke v Hreljinu

Spomenik in grobnica s posmrtnimi ostanki 51 neznanih borcev 13. piransko-goranske, 43. istarske divizije in Ljubljanske brigade v Delnicah

Skupinski posnetek pred spomenikom padlim borcem 18. divizije nad Fužino

pripravljen predati naši vojski, je 23. decembra brigada napadla in zavzela postojanko ter ujela 15 Nemcev, 25 nekdanjih rdečearmejcev in zaplenila nekaj orožja, med njim več strojnic »šarceev«, ne vedoč, da je tisto noč po Luzijani šla nemška oklepna divizija na Reko. Ujete Nemce so predali Hrvatom, da so jih v Pisarevini zamenjali za ujete partizane, rdečearmejci pa so bili vključeni v vse tri naše brigade. Kot odgovor so Nemci 31. januarja 1944 s šestkrat močnejšimi silami napadli Lokve - Fužine in vneli so se težki boji, v katerih pa so se Nemci umaknili. Svojo bojno nalogo, v katero je spadalo tudi razlaganje in propagiranje avnojskih sklepov, je brigada v celo-

ti izpolnila in se po snežnem metežu 18. februarja 1944 vrnila v Slovenijo.

Na bojni poti brigade v Gorskem kotarju je padlo 14 bork in borcev, in sicer: Štefan Burger, Branimir Dražil, Stane Fatur, Domen Gornik, Karel Knaus, Slavko Martinčič, Anton Mrše, Peter Novak, Stane (Štefan) Osterman, Ivan Pirc, Karel Ruparčič, Lojze Skalja, Angela Šorli in Ivan Zgonc, ki smo se jim poklonili na naši ekskurziji.

Ob spomenikih

Na ekskurziji smo se najprej ustavili v Delnicah, kjer je ob pokopališču skupna grobnica s posmrtnimi ostanki padlih partizanov Gorskega kotarja, med njimi so tudi padli slovenski borci, ki so se bojevali tukaj. Po krajšem nagovoru **Jurija Kogejja** smo k spomeniku položili cvetje in sveče. Na tem pokopališču je tudi grob vodnika Karla Faturja - Tineteta, rojenega leta 1917 v Ljubljani, padel je 29. januarja 1944 pri Gornjem Jelenju. Grob je lepo urejen, za kar so pred našim obiskom poskrbeli predstavniki Odbora 10. ljubljanske brigade v sodelovanju z Borisom Dukičem.

Iz Delnic smo se napotili v Fužine, kjer smo se najprej poklonili spomenu padlega borca Andreja Uleta, rojenega leta 1917 v Žerovnici, Cerknica; padel je leta 1943 v Gorskem Kotarju. Tudi ta grob in plošča sta urejena, za kar so prav tako poskrbeli predstavniki Odbora v dogovoru z Biserko Margitič, predsednico Udruge antifašistiških borca i antifašista občine Fužine.

Na koncu pa smo se ustavili še na hribu v bližini Fužin, kjer stoji spomenik, narejen iz velike granitne skale, ki so ga leta 1983 postavili padlim borcem 18. divizije prebivalci Gorskega kotarja. Zanj skrbijo člani Udruge antifašistiških borca i antifašista občine Fužine. Ob njem je spregovoril Marko Vrhunec. Predstavil je boje slovenskih partizanov na tem območju in se vidno ganjen zahvalil našemu množičnemu obisku. Ob tem je izrazil upanje, da se bodo Slovenci poslej pogosteje ustavili tukaj in se spomnili vseh, ki so umrli za našo svobodo.

Ob vračanju smo se ustavili še pri spomeniku v hrvaški vasi Lipa tik pred slovensko mejo, kjer se je 30. aprila 1944 zgodil strahoten zločin, saj so Nemci skupaj z domačimi kolaboranti do tal požgali celotno vas, hiše polili z bencinom in jih skupaj s prebivalci zažgali. Umrlo je 280 ljudi, najmlajša žrtev je imela le šest mesecev. O tragediji je pred veličastnim spomenikom z imeni žrtev spregovoril Jože Oberstar. ■

Pred spomenikom v Delnicah je spregovoril Jurij Kogej.

Grob Karla Faturja - Tineteta na pokopališču v Delnicah

Grob Andreja Uleta na mestnem pokopališču v Fužinah

Marko Vrhunec in Vladislav Škrinjar, borca Ljubljanske brigade, pred spomenikom na Fužinah

Jože Oberstar pred spomenikom v Lipi

Na Limbarski gori in Šipku v spomin na Šlandrovo brigado

Gradimo prihodnost na izkušnjah preteklosti

»Na tem mestu je bila preoblikovana Šlandrova brigada. Zato smo danes tukaj mi. Zakaj občina sodeluje pri slovesnosti in srečanju? Odgovor bi našli v ljudeh, ki so se bojevali proti sovražniku. Ne gre za to, da bi povečevali preteklost in partizanstvo ter s prstom kazali na nasprotno stran. Gre le za to, da priznamo spoštovanje ljudem, ki so bili dovolj močni, da so zdržali skoraj nemogoče, in zato jih spoštuje ves svet. Da, ostali so na svoji zemlji.«

// BESEDILO IN FOTO: Jožica Hribar

Limbarska gora

S temi besedami je župan Moravč **Ivan Rebolj** nagovoril udeležence spominske slovesnosti ob obnovljenem spomeniku na Trdinovi domačiji na Limbarski gori. Na tej domačiji je bila namreč 30. septembra 1943 preoblikovana Šlandrova brigada, ki je bila ustanovljena 6. avgusta 1943 na Šipku nad Lukovico in je bila tedaj prva večja od-

ci zažgali devet domačinov, požgali so vas, ostale vaščane pa izselili. V letu 1943 je bila velika hajka na Murovici, številni partizani so padli, požganih je bila večina hiš pod Grmačami. Tudi v Moravčah so leta 1943 ustrelili sedem talcev. V istem letu je bila pri Osolet pokrajinska konferenca Komunistične partije Slovenije. Nad Češnjicami so bili tik pred koncem vojne, 21. aprila 1945,

Borci Šlandrove brigade na Šipku: Jože Zupančič, Valerija Skrinjar Trvrz, Franc Sever - Franta in Vinko Žebovec - Vilko

Obnovljeni spomenik reorganizaciji Šlandrove brigade na Limbarski gori stoji na zemljišču kmetije Trdin, ki so prostor odstopili tudi za slovesnost.

Limbarska gora: med množico obiskovalcev so bili tudi pohodniki.

porniška enota v velikem nemškem raju. Komandant brigade ob ustanovitvi je bil Janko Sekirnik - Simon, načelnik štaba Franc Poglajen - Krajnc, komisar pa Mitja Ribičič - Ciril.

Rebolj je poudaril, da imajo v občini Moravče petnajst spomenikov in vsak od njih govori o hudih bojih, streljanju, požigu in izseljevanju, o nasilju, povzročenem domačinom, Slovencem, Moravčanom. »Na Mohorju je bila že leta 1941 bitka, vendar je partizanom uspel preboj. Leta 1942 so v Hrastniku Nem-

počiti štiri aktivisti. V moravškem parku pa stoji spomenik našemu heroju Jožetu Klanjšku - Vasji. Na tem območju je delovala Mengeško-moravske četa, naši kraji so bili na poti, kjer so potekali premiki brigad, med drugim tudi Šlandrove iz Štajerske na Dolenjsko. Veliko naših ljudi je odšlo v partizane, veliko jih je bilo izseljenih, v zaporih, številni so umrli. Vsem tem ljudem smo dolžni spomin za vedno,« je med drugim poudaril Ivan Rebolj.

Slavnostni govornik je bil borec Šlan-

drove brigade, **Franc Sever - Franta**, ki je poudaril, da je bila »Moravska dolina z operativnim območjem Kamnik, Tuhinjska dolina, Vransko, Trbovlje, Litija in Domžale mati in zibelka OF in NOB za Štajersko in Koroško, vse do naših etičnih meja, pa tudi za Prekmurje in Kozjansko«. Mlajšim obiskovalcem, ki jih je bilo na prireditvi veliko, pa je Franta položil na srce: »Imejte se radi in imejte radi svojo domovino, pomagajte ji k uspehu, ohranajte vrednote naše zgodovine, ljubite življenje in vztrajajte v pokončnosti.« ■

Na prireditvi, ki jo je povezoval in z recitacijami obogatil Aljaž Hribar, so poleg številnih praporščakov sodelovali tudi pripadniki Slovenske vojske, Pihalna godba Moravče in Partizanski pevski zbor. Zbrane je pozdravil tudi Jože Kveder, predsednik ZB Moravče, ki je bilo poleg občine Moravče soorganizator prireditve.

Šipek

Dan pozneje pa so se na Šipku v občini Lukovica na tradicionalni slovesnosti spomnili 73. obletnice ustanovitve Šlandrove brigade. Prireditve so pripravili občina Lukovica skupaj z Odborom skupnosti borcev Šlandrove brigade in ZZB za vrednote NOB Kamnik, Domžale, Celje, Mozirje in Žalec, njihovi predstavniki so se tudi udeležili slovesnosti, prav tako kot številni praporščaki borčevskih in domoljubnih organizacij. Zbrane je nagovoril župan Kamnika **Marjan Šarec**, ki je med drugim poudaril, da je dolžnost vseh nas storiti vse, da zagotovimo mir med ljudmi. Slavnostni govornik je bil župan Lukovice **Matej Kotnik**, ki je opozoril, da je danes, ko sicer živimo v miru, nujno prepoznati znamenja, ki kažejo na zaostrovanje v svetu, kar lahko privede do podobnih krvavih dogodkov, kot smo jim že bili priče. »Naša zemlja je sveta zemlja in nihče se ne bo zavzel zanjo, nihče je ne bo branil, če je ne bomo ohranjali in branili mi sami,« je med drugim dejal.

V kulturnem programu so sodelovali pevci skupine Naši fantje z Dominikom Krtom, harmonikarska skupina z večkom partizanskih pesmi ter recitatorja Gabrijel Goles in Maruša Čebulj, člana KUD Maselj Podlimbarski, ki ju je za nastop pripravila Vera Beguš. Program je povezovala Irena Ravnikar. ■

Šipek: župana Marjan Šarec, Kamnik, in Matej Kotnik, Lukovica.

Spomini *Tončke Drobnič* iz Grahovega 2

Čez 40 let sem se vrnila domov

V prejšnji številki Svobodne besede smo objavili spomine partizanke Tončke Drobnič iz Grahovega, zapis je med bralci naletel na velik odmev. Zanimalo vas je, kako se je razpletlo Tončkino življenje po vojni. Iz njenih spominskih zapisov s pomočjo njenega sina Andreja Drobniča objavljamo še nekaj podrobnosti.

»**N**a partizansko obdobje so mi v spomin ostali moja vojaška uniforma, opasač, torbica, škornji in italijanska brzostrelka, ki jo hrani Muzej novejšje zgodovine v Ljubljani. S to brzostrelko je fašist streljal name in smo jo partizani zaplenili Italijanom. Življenje Ivana Turšiča - Iztoka se je žal končal tragično, umrl je, ko je padel v zasedo. Vera v dobro in niz srečnih naključij sta me ohranjala pri življenju, ki mi je tudi pozneje prineslo precej težav.

V času informbiroja mi je prišlo na ušesa, da Udba poizveduje za menoj, ker naj bi se družila z nekimi oporečniki. Odpravila sem se v Kidričevo ulico v Ljubljani, v tedanjo Slavijo, in se napovedala k Mitji Ribičiču, takratnemu načelniku notranje varnosti. Zahtevala sem, da me sprejme na pogovor, saj sva se poznala. Povedala sem mu, kaj sem slišala, po kratkem pogovoru je odšel iz pisarne in se kmalu vrnil. Dejal mi je, da se mi ni treba ničesar bati. Od njega sem odšla pomirjena.

A življenje mi vseeno ni prizanašalo. Našla sem življenjskega sopotnika, rodila sem sina, a tik pred poroko je oče mojega otroka izgubil življenje v prometni nesreči. Sin Andrej je imel tedaj šele osem mesecev in ostala sem sama z njim. Bolečina ob tej izgubi me je neizmerno prizadela in me čustveno otopila. A sina sem vzgojila, diplomiral je na strojni fakulteti in se šolal kot pilot v Zemunik pri Zadru. Postal je vojaški pilot v 28. razredu ŠROA. Odrasel je v zrelo in odgovorno osebo.

Sama sem nekaj časa službovala na komiteju v Logatcu, nato pa na sekretariatu za kmetijstvo v Ljubljani in potem vse do upokojitve na izvršnem svetu Republike Slovenije. Bila sem zadovoljna in srečna, da sem imela službo in skromno plačo ter ljubek dom v Ljubljani.

Moj brat Franc je kot domobranec domnevno bežal na Koroško, predvi-

Tončka Drobnič na konju, s katerim je ob osvoboditvi prihajala v Grahovo, domačega praga pa ni prestopila. (Foto: arhiv Andrej Drobnič)

Tončka Drobnič je umrla v Domu starejših v Cerknici 16. avgusta 2007. Njen sin živi v Dragomlju pri Domžalah.

devamo, da je preminil na Teharjah. Sestra Pepa je po osvoboditvi skupaj s kvizlinškimi sodelavci pobegnila v Kanado, sestra Angela Breclj je živela sama na Rakeku. Sestra Frančiška je bila že pred vojno poročena v Vojvodini z graničarskim kapetanom, ki se je pridružil četnikom, moža so ji ubili. Kot vdova se je s sinom vrnila na Rakek in do leta 1961 skrbela za mamo, umrla je leta 1976. In kot da bi se usoda hotela poigrati z menoj, sem se po sestrični smrti leta 1978 vrnila v domačo hišo, v Grahovo 62.« ■

Tradicionalno srečanje v spomin na tragedijo na Igrišah

Prepogosto pozabljene civilne žrtve vojne

Na začetku januarja je umrla Mimika Hribar Napret, zadnja živa priča tragedije, ki se je 7. marca 1943 zgodila na domačiji Hribarjevih na Igrišah, na sedlu med Mrzlico in Šmohorjem, na stičišču občin Hrastnik, Laško in Žalec. V goreči domači hiši so umrli oče Leopold, mama Marija, sin Franci, sosedov Ramšakov Franci in partizani Veličkove čete: Lojze Hafner Veličko iz Hrastnika, Jože Košir iz Rečice in Štefan Vasle iz Zabukovice. Okupatorjevi vojaki so ta večer prišli po snežni sledi za partizani iz Savinjske doline, ki so se ustavili na tej domačiji, obkolili domačijo in jo po streljanju tudi zažgali.

// BESEDILO IN FOTO: **Jožica Hribar**

Tragedijo sta preživeli le domači hčeri Slavica in Mimika, ki so ju odpeljali v celjski Stari pisker. Čez čas so Slavico, ki je bila noseča, izpustili, Mimiko pa poslali v koncentracijski taborišči Ravensbrück in Auschwitz. Po njeni pripovedi je Branko Zupanc dogodek opisal v knjigi *Rdeči sneg na Igrišah*.

V spomin na ta dogodek borčevske in veteranske organizacije iz Laškega, Žalca in Hrastnika ob pomoči občin ter ob podpori drugih veteranskih in domoljubnih organizacij in planinskih in gasilskih društev vsako leto v juliju na Igrišah pripravijo spominsko slovesnost, ki jo združijo s pohodnom iz smeri vseh treh občin. Iz Laškega in Zgoranje Rečice, Zabukovice in Hrastnika

Mimika Hribar Napret, zadnja priča tragedije na Igrišah, je umrla januarja letos.

Ljubica Jelušič z gostitelji na Igrišah

Ivo Zorčič, nekdanji dolgoletni predsednik ZZB Hrastnik

ter s Kala je letos prišlo že več kot sto pohodnikov. Prireditve pomeni za organizatorje precejšen logistični zalogaj, saj je treba na jaso sredi gozdov pripeljati ozvočenje in spremljevalno tehniko ter osebje, a kot pravi **Andrej Mavri**, predsednik ZZB za vrednote NOB Laško, je zanje največja nagrada vsako leto več obiskovalcev – letos jih je bilo precej čez 300. Poleg številnih praporščakov so bili tudi predsedniki okoliških borčevskih organizacij, pa župan Žalca Janko Kos, državni sekretar na gospodarskem ministrstvu Lojze Posedel in prvič do zdaj 94-letni Ivo Grobelnik, zadnji še živeči udeleženec akcije reševanja talcev iz celjskega Starega piskra.

Slavnostna govornica je bila letos dr. **Ljubica Jelušič**, podpredsednica ZZB za vrednote NOB Slovenije, ki je organizatorjem in obiskovalcem izrekla priznanje za pripravo slovesnosti in številno udeležbo. V svojem govoru pa je opozorila na prepogosto pozabljeno trpljenje civilnega prebivalstva v vseh vojnah tega sveta. A brez pomoči zavednih domačinov, ki so dali zavetje partizanov in pogosto, kot na Igrišah, to plačali z življenjem, ne bi bilo svobode.

V kulturnem programu so sodelovali Moški pevski zbor Laško, Pihalna godba Vrh nad Laškim, recitatorka Olga Markovič in Branko Zupanc. ■

Tradicionalna prireditev Pomni, dolina! v Selški dolini

V spomin prešernovcem in talcem

Tradicionalna spominska slovesnost pri spomeniku talcem, žrtvam okupatorja, in v spomin na ustanovitev Prešernove brigade na Bukovškem polju v Selški dolini je 23. julija potekala v organizaciji Občine Železniki, ZZB za vrednote NOB Škofja Loka in Skupnosti borcev Prešernove brigade. Spomnili smo se dogodkov 12. in 14. julija 1943. Nekaj dni prej smo se razveselili novice, da je vlada razglasila ta spomenik, mojstrovino arhitektov Jožeta Plečnika in Vladimire Bratuš, za kulturni spomenik državnega pomena.

// PIŠE: **Martina Sedej** // FOTO: **Bojan Bertoncelj**

Ob prisotnosti častne straže Slovenske vojske, številnih praporov borčevskih ter drugih veteranskih in domoljubnih društev in velikega števila udeležencev vseh starosti, med njimi smo z veseljem pozdravili tudi prisotne prešernovce, je iz grl Mešanega pevskega zbora Domel zadonela slovenska himna. Tik pred tem se nam je pridružila

in tako so simbolično med seboj povezane vse okupatorjeve žrtve te doline.

Župan Občine Železniki **Anton Luzar** je v svojem nagovoru med drugim spomnil: »V stanju popolne brezizhodnosti in osamitve se je zgodil izjemen, skoraj neverjeten zgodovinski dogodek: predstavniki najpomembnejših družbenih in nazorskih skupin so ustanovili protifašistično organizacijo, Osvobodilno fronto, in

Slavnostni govornik Andrej Babič

močno gospodarstvo in zato tudi nizko brezposelnost, nekaj višjo od štirih odstotkov,« je med drugim dejal.

Slavnostni govornik **Andrej Babič** je bil partizan, danes šteje 90 let. Najprej se je zveličal v obvezo prešernovcev, ki so dva dni pred tragičnim dogodkom ustanovili brigado in upali, da pridejo pravočasno in rešijo talce pred streljanjem. Žal je bilo za talce prepozno, sami pa so se spopadli z Nemci in izgubili tovariša, dva pa sta bila ranjena. »Partizani so žrtvovali življenja za boljši jutri. So se jim želje uresničile? Po vojni smo obnovili porušeno domovino, zgradili ceste, železnice, tovarne, stanovanja, šolstvo, zdravstvo, zaposlili ljudi. Žrtve niso bile zaman. Ali danes lahko še trdimo to? Zapiramo proizvodne obrate, prodajamo državno lastnino, manj je delovnih mest. Divji kapitalizem in še posebno denacionalizacija, ukinitvev SDK in prilagoditev zakonodaje, da je tatvina postala zakonita, vse to je naredilo to, kar danes imamo,« je med drugim dejal. In končal: »Manjka nam prodornih, poštenih, odločnih politikov in gospodarstvenikov, kot je bil general Maister, ki nam je pripojil del slovenskega ozemlja, Štajersko z Mariborom; kot je bil maršal Tito, ki je z borci pridružil k Sloveniji Primorsko in del Prekmurja; kot so nekateri politiki in gospodarstveniki, ki nimajo računov v tujini.«

Kulturni spored so pripravili Jerneja Tolar in člani KUD France Koblar, Moški pevski zbor Domel, Harmonikarski orkester Železniki, harmonikar Gašper Jelenc iz Davče, ki je našim prireditvam zvest že deset let, osnovnošolki Ajda in Zarja in odlični Francetovi orgličarji. Za dobro organizacijo so poskrbeli predsednik KS Dolenja vas Jernej Bešter, ozvočevalca Klemen Lušina in Rok Habjan iz Dražgoš ter gasilci PGD Dolenja vas. ■

Nagovor Antona Luznarja, župana Železnikov, pred spomenikom v Dolenji vasi

kolona udeležencev prvega pohoda po poteh Prešernove brigade, na čelu je bil Bojan Bertoncelj, tajnik krajevne organizacije ZB Železniki, ki je začrtal traso in prevzel organizacijo približno štiri ure dolgega pohoda.

Prepoznavno Plečnikov je spomenik pri Dolenji vasi. Zasnovan je v obliki kapelice. Celoto sestavljajo trije deli: žrtveni – pomnik žrtvam; mučeniški – pomnik talcem in obrobje – štirje okrogli stebri, povezani z vencem kamnitih obokov, kar simbolizira prebivalstvo doline, ki se je združeno dvignilo k uporu. Koli, ob katere so bili privezani talci, so vgrajeni v ostrejšje spomenika. V tej mojstrovini so zastopane vse kamnine Selške doline

sprejeli odločitev o uporu proti okupatorju. Široko narodnoosvobodilno gibanje po vsej Sloveniji je uvrstilo partizansko vojsko med zmagovalce druge svetovne vojne.« V nagovoru se je s spoštovanjem spomnil ustreljenih talcev in 25-letnice naše države: »Z lastno odločnostjo, združevanjem moči, znanja in tudi velike politične enotnosti smo si izbojevali svojo državo.« Spregovoril je tudi o življenju v naši občini: »Letos je tudi 70 let od ustanovitve Kovinarske zadruga Niko, predhodnice današnjega Nika in Domela. Pogumno dejanje. Pogumno dejanje pa je bila pred 20 leti tudi odločitev zaposlenih v Domelu o notranjem odkupu in večinskem lastništvu. V naši občini imamo

O usodi slovenskih partizanskih spomenikov na Hrvaškem

Obnovili smo spomenik v Prisjeki

V kraju Prisjeka (blizu Budinjaka) v žumberskih hribih (Hrvaška) stoji spomenik, posvečen pobitim slovenskim partizanskim ranjencem. V pogostih bitkah med partizani in belogardisti, na hrvaški strani pa med partizani in ustaši, pa tudi z domobranci, skupaj pa še z Nemci, je bilo kar precej ranjencev. Za ranjene slovenske partizane so organizirali partizansko bolnico v Prisjeki.

// BESEDILO IN FOTO: Lojze Štih

Oskrba v tej bolnici je bila dobra. Za hrano v bolnici so poskrbeli prebivalci tega kraja. Žal je bila bolnica izdana in sredi septembra 1942 so jo napadli ustaši. Uspelo jim je zajeti vse ranjence, bilo jih je 16, zraven pa še zdravnik dr. Stanka Černeliča iz brežiške bolnice. Ustaši so vse ujetnike poklali, tudi zdravnik je doletela enaka usoda. Ranjenci so bili borci Krškega odreda in Gorjanskega bataljona.

Na kraju nekdanje partizanske bolnice stoji spomenik, ki sta ga postavili občinska odbora Zveze borcev Samobora in Krškega. Spomenik je dolga leta čakal na obnovo, čas pa je naredil svoje. Stegne spomenika, pa tudi kamne v ograji, sta prerasla mah in lišaji. Napis je bil komaj viden. Združenji borci za vrednote NOB Brežice in Krško sta se odločili, da bosta spomenik obnovili. Dela

smo se lotili v lastni režiji. Nestrokovna dela smo opravili prostovoljci, strokovno delo – obnovo črk, pa je izvedel za to usposobljen strokovnjak. Skupaj smo opravili okrog 45 delovnih ur. Po uradnem predračunu bi obnova stala okrog 1.300 evrov. Tega denarja pa združenji nimata. Potrebni bo še nekaj posegov, da bo spomenik spet tak, kot mora biti.

Pri obnovi omenjenega spomenika pa se nam je ponovno odprlo vprašanje, kakšen je status naših spomenikov, ki so na ozemlju Hrvaške. Združenji borci Brežice in Krško skrbita za tri take spomenike: na pokopališču v Bedenici, kjer so pokopani borci Kozjanskega odreda, za zgoraj opisani spomenik v Prisjeki in za spomenik v Novih Selah, kjer so ustaši ustrelili 33 moških s Planine in iz okoliških krajev. Spomenik v Bedenici smo pred leti obnovili, denar v višini tedanjih 5.000 nemških mark je v

glavnem prispevalo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Za Prisjeko pa nismo našli financerja. Spomeniki na drugi strani meje niso pod nobeno kontrolo. Zavod za spomeniško varstvo jih nima v svoji evidenci, občine za obnovo ne prispevajo sredstev, ker ne stojijo v Sloveniji, Hrvaška jih nima za svoje. Spomeniki tudi niso zavarovani pri nobeni zavarovalnici, zato je vprašanje, kdo bi jih obnovil, če bi se z njimi kaj zgodilo. Problem bo potrebno rešiti na meddržavni ravni. Morda bi bilo dobro, da bi se o tej problematiki najprej pogovorila Zveza združenj borcev za vred-

Obnovljen spomenik v Prisjeki.

note NOB Slovenije in Savez antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske.

Skrb za tekoče vzdrževanje spomenikov bomo še naprej imeli predstavniki Združenj borcev iz Slovenije, večjih finančnih posegov pa nismo sposobni izpeljati. Sredstva, ki jih dobimo od Zveze združenj borcev, so namenjena za tekoče delovanje. Stroški obnove večjih spomenikov znašajo več tisoč evrov, pa denarja ni.

Pri obnovi spomenikov doma je seveda drugače. V Krškem, verjetno pa je tako tudi drugod, prispeva potrebna sredstva za obnovo občina. Naši spomeniki na Hrvaškem so skozi celo leto lepo oskrbovani. Za to imajo zasluge naši prijatelji iz Udruge antifašističkih boraca i antifašista iz Samobora. Z njimi se srečamo večkrat na leto. Skupaj obiščemo grob v Bedenici in polagamo cvetje pred spomenike na območju Žumberka – Gorjancev; med njimi je tudi spomenik v Prisjeki. ■

Slovenski in hrvaški člani borčevskih organizacij pri spomeniku.

Društvo izgnancev Slovenije je zaznamovalo 25 let delovanja

Nemčija še ni plačala vojne škode

7. julij je dan slovenskih izgnancev, ki se je letos prekrival s 25. obletnico delovanja Društva izgnancev Slovenije 1941–1945 (DIS), ki je bilo ustanovljeno 9. junija 1991 pri gradu Rajhenburg pri Brestanici. Temu jubileju so bile letos namenjene štiri območne prireditve DIS, ki so potekale v Mariboru, Ljubljani, Gozdu - Martuljku in na Bučki. Na dan izgnancev 7. junija pa je bil dan odprtih vrat v največjem zbirnem taborišču za izgon Slovencev, ki je delovalo v hlevih in pri konjušnicah v gradu Rajhenburg.

// PIŠE: **Slava Biček, DIS** // FOTO: **Arhiv DIS**

Predsednica DIS **Ivica Žnidaršič** je na gradu Rajhenburg pozdravila vse, ki so prišli na ogled obnovljenega zbirnega taborišča in razstave o nasilju nad slovenskimi narodi. Med gosti so bili Jiří Prokop s Češkega, Pavel Sečkar in Juraj Drotár s Slovaškega, Markiiian Demidov iz Ukrajine, Jože Partl in Gregor Kristof iz Avstrije ter predstavniki številnih veteranskih in domoljubnih društev. Slavnostni govornik je bil dr. Janko Prunk.

Območna združenja DIS so po Sloveniji letos pripravila štiri večje prireditve, da se jih je lahko udeležilo čim več članov. V soboto, 2. julija, so organizirali tradicionalni pohod ob nekdanji nemški meji od Telč do Bučke. Na cilju so v kulturnem domu na Bučki pripravili slovesnost ob 25-letnici društva. Zbrane je nagovorila predsednica krajevne organizacije DIS Bučka **Silva Marjetič**.

Srečanje gorenjskih izgnancev v Gozdu - Martuljku

ca DIS Ivica Žnidaršič. Predsednica DIS je med drugim znova opozorila, da je vprašanje odškodnin za gmotno škodo ostalo do danes odprto. »Pričakujemo in zahtevamo od vlade Republike Slovenije, da izterja vojno škodo od Nem-

čanja pa sta se udeležila tudi predsednica DIS Ivica Žnidaršič in župan občine Kranjska Gora Jani Hrovat. Ob tem so se spomnili obdobja, ko je bilo državno ozemlje današnje Slovenije razkosano. Napad na naše ozemlje je bil zasnovan z namenom popolnoma spremeniti geografijo Evrope in uničiti slovenski narod. Del tega uničevalnega načrta sta bila tudi množično izseljevanje in izgon ljudi z domov. Številni so v tujini umrli, številni preživeli so se vrnili oslabelega zdravja, prikrajšani za premoženje in normalen razvoj. Globoke travme so os-

tale v spominu naroda kot celote. Veliko izgnancev in drugih žrtev vojnega nasilja je že umrlo, prihajajo novi rodovi, ki premalo vedo o tem, kako kruto so se okupatorji lotili iztrebljanja Slovencev, so med drugim opozorili na srečanju.

Srečanje izgnancev na Bučki

Ivica Žnidaršič in Janko Prunk (prvi z leve) s predstavniki iz tujine ob dnevu izgnancev

To je bila namreč prva krajevna organizacija izgnancev, ustanovljena je bila 1. novembra leta 1991, Bučka pa je bila edina vas, iz katere je okupator izgnal vse prebivalce. Med govorniki so bili škocjanski župan Jože Kapler, dr. Janko Prunk, Spomenka Hribar in predsedni-

čije in končno sprejme zakon o vsaj delni poravnavi gmotne škode, nastale med drugo svetovno vojno.«

Dan pozneje, 3. junija, so srečanje organizirali gorenjski izgnanci v Rutah, Gozd - Martuljek. Na Gorenjskem deluje osem krajevnih organizacij DIS, sre-

V Sloveniji deluje 84 krajevnih organizacij DIS, ki se sestajajo enkrat na leto, na srečanja pa pride tudi do 400 ljudi, med njimi je vse več potomcev izgnanih. Po podatkih DIS jih od več kot 80.000 izgnancev živi še nekaj več kot 11.000. ■

Škofja Loka, Gonars:

Člani krajevne organizacije ZB za vrednote NOB Škofja Loka mesto smo se junija odpravili na spomladanski izlet proti Primorski. V Gorici nas je pričakal tovariš Vito Primožič, predstavnik Associazione Nazionale Partigiani d'Italia (ANPI - Nacionalno združenje partizanov Italije), s katerim dobro sodelujemo pri vsakoletni pripravi spominske slovesnosti padlim garibaldincem v Rovtu in pri Sv. Lenartu pri Škofji Loki. Na poti do koncentracijskega taborišča Gonars nam je v avtobusu spregovoril o zgodovini tega taborišča in o trpljenju taboriščnikov iz zasedene ljubljanske pokrajine ter iz hrvaškega dela Istre in Kvarnerja.

V Gonarsu so nas pričakali predstavnik občine, predstavnik ANPI iz Gorice in njihov praporščak. Pri spomeniku, ki sta ga leta 1976 postavili Slovenija in Hrvaška, smo položili lovorjev venec in z minuto molka počastili spomin na umrle taboriščnike. Potem smo si ogledali kostnico, v kateri so postavljene žare z rdečimi zvezdami in imeni umrlih internirancev. Nato smo odšli do območja, kjer je stalo taborišče. Ostanek taborišča danes ni več, ker so bili v požaru po vojni vsi odstranjeni in je taborišče pri italijanskih oblasteh zdrsnilo v pozabo. Pred časom pa je občina Gonars v spomin na dogodke iz druge svetovne vojne postavila spominsko znamenje z originalnimi grafikami slovenskih umetnikov, ki so bili med okupacijo zaprti v Gonarsu. Predstavnik občine je spregovoril o zgodovini taborišča in o vnovični postavitvi spominskega znamenja. Pot nas je vodila po Goriški pokrajini k edini slovenski gostilni s slovenskim napisom v Gorici, katere lastnik je naš vodnik tovariš Primožič, ki je bil 15 let župan Sovodnja, slovenske občine v Italiji, ta pa je pobratena z Občino Škofja Loka.

Po kosilu pa sta sledila ogled goriškega gradu in muzejskih zbirk ter postanek ob spominski plošči na spodnjem dvorišču, ki jo je goriška občinska uprava postavila 25. aprila 1964 v spomin na obdobje od decembra 1943 do prve polovice leta 1945, ko so nacisti na goriškem gradu ustrelili več kot 50 italijanskih in slovenskih partizanov in protifašistov, zajetih med vojaškimi pregoni ali zaradi izdaj. Tovariš Primožič nam je ob razlagi teh dogodkov prebral pretresljivo in ganljivo poslovilno pismo enega izmed na smrt obsojenih svojim najdražjim, kar nas je povsem pretreslo.

Besedilo in foto: Franc Franko

Kožbana v Goriških brdih:

V spomin na veliko briško predvolilno zborovanje blizu vasice Kožbana se vsako leto zgodi prijetno srečanje – letos je bilo 10. julija. Prisotne je poz-

dravil predsednik KO ZB Dobrovo in podžupan občine Brda **Žarko Kodermac**. Osrednji govor je imel predstavnik Območne ZZB za vrednote NOB Nova Gorica **Miloš Ložič**, ki je povzel takratno dogajanje in se dotaknil aktualnih dogodkov na Primorskem in v Sloveniji.

Na pobudo Območnega ZZB za vrednote NOB Nova Gorica in Odbora Briško-beneškega odreda sta **Žarko Kodermac** (desni na fotografiji) in **Miloš Ložič** (levo) **Mariji Kurnik** izročili zlato plaketo Janka Premrla - Vojka za ohranjanje spomina na NOB. Kurnikova je ob zahvali dejala, da priznanje deli z vsemi, ki skupaj z njo ohranjajo spomin na težke, a slavne dogodke iz NOB.

Vsem, ki so v letih 2015 in 2016 vstopili v KO ZB Brd, pa so izročili Slovenski zbornik 2016. Kulturni program so oblikovali: recitatorki OŠ Dobrovo, Trio Mlado srce in Marjetka Popovski, ki so se ji ob petju partizanskih pesmi pridružili tudi navzoči. Končali so s primorsko himno Vstala Primorska. Sledila sta pogostitev z golažem in druženje ob petju in klepetu.

Prireditev poteka v spomin na nedeljo 9. julija 1944, ko je v Brdih na jasi v hrastovem gozdičku nad vasjo Kožbana prvič v zgodovini potekal velik in svoboden volilni shod. Udeležilo se ga je nad 2000 ljudi. Zborovanje je začel predsednik okrožnega odbora OF Edvard Ferjančič - Taras, župnik iz Kojškega. Za njim je govoril Jože Srebrnič kot predstavnik SNOS-a in pokrajinskega odbora OF za Primorsko. Za Srebrničem je zborovanje pozdravil Leopold Krese v imenu pokrajinskega odbora OF.

Zbrane sta pozdravila tudi dva duhovnika, privrženca osvobodilnega boja slovenskega ljudstva na Primorskem: v imenu domačinov župnik iz Kožbane, Edvard Ferjančič pa je spregovoril v imenu okrožnega odbora OF, katerega predsednik je bil takrat. Zboru sta prisostvovala in na njem tudi spregovorila angleški major Arthur Tucker, predstavnik zahodnih zaveznikov pri IX. korpusu, v imenu italijanskih partizanov pa komisar brigade Garibaldi Giovanni Padoan - Vanni, ki je poudaril pomen skupnega boja slovenskih in italijanskih partizanov proti fašizmu.

Na zborovanju so govorili še: predstavnik BBO Tine Remškar, sekretarka odbora SPŽŽ Milena Lipušček - Planinka in med drugimi tudi preprosta kmečka žena iz Števerjana.

Tekst in foto: Milena Beguš

Trotov vrh/Mežica:

ZZB za vrednote NOB Mežiške doline vsako leto drugo nedeljo v juliju or-

ganizira spominsko slovesnost na Trotovem vrhu, v bližini kmetije Trot in kmetije Hiraz na Tolstem vrhu pri Ravnah na Koroškem. S slovesnostjo počastimo spomin na 19. marec leta 1945, ko je bil tukaj v bitki med partizani in policisti smrtno zadet sekretar OF Alojz Kompan - Žnidaršič, težko ranjen pa je bil partizan Lipi Koletnik iz Pliberka. Po vojni so na kraju bitke postavili spomenik. Več kot dvajset let je za organizacijo te prireditve skrbel Karol Polanc, edini še živeči partizan, udeleženec bitke pri Trotovem križu in dolgoletni predsednik KO ZB Kotlje. Lani je prireditev organiziralo ZZB Mežiške doline, letos pa je po dogovoru prevzela organizacijo te slovesnosti Občinska organizacija ZB Ravne, saj je Trotov vrh v tej občini.

Slovesnost je bila tokrat posvečena 25. obletnici samostojne Slovenije, 71. obletnici zmage nad nacizmom in 71. obletnici boja pri Trotovem križu. Slavnostni govornik je bil **Mirko Rozman**, predsednik Občinske organizacije ZB Prevalje, ki je spregovoril o domoljubju. Rozman že štiri leta predseduje tudi organizacijskemu odboru vsakoletne spominske slovesnosti na Poljani.

V kulturnem programu so tudi letos sodelovali Šentanelski pavri z zborovodjem Pikom in Koroški harmonikarji z Raven na Koroškem. Pevski zbor je dolga leta vodil Mitja Šipek, ki je bil eden najmlajših udeležencev boja na Trotovem vrhu. Zbor je letos zapel nekaj njegovih pesmi. Z recitacijo pesmi o teti Franca Mesnerja, tudi nekdanjega profesorja na Gimnaziji Ravne, je letošnjo prireditev popestril Franc Kuežnik, član IO Zveze koroških partizanov iz Celovca. Spregovori pa je tudi o življenju in delu Lipija Kolenika - Stanka, pobudnika spominskega pohoda po Poti Domnove čete na Komelj.

Besedilo in foto: Stanislav Ovnič

Leše:

ZZB za vrednote NOB Mežiške doline, KO ZB Leše, je v soboto, 2. julija, v počastitev krajevnega praznika pripravil že tradicionalni pohod po poti spominov. Pohodniki smo se zbrali sredi vasi pri spomeniku žrtvam druge svetovne vojne, kamor smo položili cvetje in se nato odpravili do kilometer oddaljenega spominskega znamenja na domačiji Ratej sredi strme gozdne jase, kjer je okupator oktobra 1944 po izdajstvu domačina obkolil in zažgal partizansko domačijo. V ognju je zgorel partizan Ernest Plešnik. Dva partizana je policija ujela, odpeljala pa je tudi tri domačine.

Pot smo nadaljevali do tri kilometre oddaljene kmetije Štajner v Kotu pod Uršljo goro, kjer smo se po položitvi cvetja spomnili na dogodek 22. novembra 1944. leta, ko je bil tukaj ustreljen komaj 18-letni kurir Kotalov Flori Rudi, ujet pa je bil partizan s partizanskim imenom Lisjak. O tem je

spregovoril predsednik KO ZB Leše, in to po pripovedi pokojne Marije Mesner, ki je ob dogodku štela 14 let in je s starši, brati in sestrami živela na tej najemniški kmetiji nad Prevaljami. Ob tem velja zahvala Štajnerjevim in sosednji kmetiji Pečnik za vsakoletno pogostitev pohodnikov.

Zatem smo se odpravili še do bližnje kmetije Ravnjak, kjer smo se pri spominskem znamenju spomnili na ustreljene partizane. Za znamenji na domačijah Štajner in Ravnjak skrbijo člani Lovskega društva Jamnica, ki jim gre posebna zahvala. Pohodniki smo se nato vrnili na prireditveni prostor za šolo, kjer smo se udeležili krajše proslave ob krajevnem prazniku, ki jo je pripravilo Kulturno društvo Leše. Delegacija KO ZB je položila pred spomenik padlim spominski venec. Prisotne je pozdravil tudi župan Občine Prevalje dr. Matic Tasič. Druženje smo nadaljevali v šotoru na nogometnem igrišču v veselem razpoloženju ob zvokih Koroškega kvinteta

Besedilo in foto: Stanislav Ovnič

Lipanca/Pokljuka:

Pri spomeniku pod Lipanco na Pokljuki smo se 2. julija s spominsko slovesnostjo poklonili tistim, ki so tu padli v boju z okupatorjem. V programu so nastopili učenci Osnovne šole dr. Josipa Plemplja z Bleda ter glasbenika Niko Kraigher in Martina Špik. Zbrane je nagovoril predsednik KO ZZB NOB Bled, upokojeni zdravnik, primarij **Borut Rus**, in opisal takratne dogodke.

»Na tem območju so delovali borci Pokljuške čete. Prve julijske dni leta 1943 so se jim pridružili nekateri domačini, ruski ujetniki, ki so jih naši osvobodili v Rožu na Koroškem, in Francozi s Koroškega, ki so dezertirali iz nemške vojske. Ustavljali so se pri Pokljuški četi, nato pa so jih kurirji pospremili do brigad na Primorskem. Potrebovali so veliko hrane, zato so partizani šli v prehranjevalno akcijo v Mojstrano. Približno 90 borcev je vodil Jože Kotnik iz Mojstrane. Po akciji so se zjutraj vračali v taborišče. Zaradi preleta nemškega

izvidniškega letala je bila poslana izvidniška patrolja. Ni se še vrnila, ko so 3. julija Nemci z vso močjo napadli. S planine Javornik so obstreljevali taborišče z minometi, topovski strelji so prihajali iz Krme. Z izvidniškega letala so mitraljirali partizanske položaje. Velika premoč okupatorja in presenečenje sta razbila četo na vse strani. Nekaterim se je uspelo z umakniti, drugi so se skrili pod smreke. Dobra poučenost okupatorja je kazala na izdajo. Padlo je 13 tovarišic in tovarišev, 22 je bilo ujetih. Nekatero so okupatorji privezali na kole in jih postrelili kot talce, druge so poslali v taborišče smrti. Ta nemški napad je zahteval največ smrtnih žrtev na enem mestu v tistem času.

Sredi julija je Pokljuška četa odšla na vrh Krna po razstrelivo iz prve sve-

toвне vojne ter z njim minirala proge in opravljala razne akcije. Po kapitulaciji Italije septembra 1943 so sodelovali s Prešernovo brigado med Selško in Poljsko dolino. Na koncu so prek Črnega vrha in Cerknega odrinili na Koroško, kjer so se razporedili po različnih enotah. Tam sta padla Janko Rus - Đuro in Jurij Ravnik - Saša kot uvod v trde in težke dneve bojev nekdanje Pokljuške čete. Preostali so živi dočakali svobodo, konec vojne.«

Besedilo: Milan Rejc// foto: Vladimir Silič

Jevnica, Golišče:

Območno združenje borcev za vrednote NOB Litija - Šmartno in Krajevna organizacija ZB Jevnica sta 25. junija pripravila tradicionalno srečanje ob dnevu državnosti in v spomin na nekdanji praznik, dan borca, ter na 75. obletnico ustanovitve Osvobodilne fronte. Srečanje je potekalo v objemu goliških zoz-

dov, ki so tudi med vojno dajali zavetje partizanskim borcem in aktivistom.

Predsednik KO ZB NOB Jevnica Jože Godec je v pozdravnem nagovoru povedal, kaj se je med NOB dogajalo na tem območju, predvsem kako so čez reko Savo potekale glavne poti med dolenski, štajerski in koroški partizani. Zbrane je pozdravil tudi predsednik Območnega združenja za vrednote NOB Litija - Šmartno Mirko Kaplja, ki je v svojem nagovoru med drugim spomnil na boj naših prednikov od kmečkih puntov do NOB in osamosvojitvene vojne. Slovesnosti se je udeležila še podžupanja občine Litija, Lijana Lovše. Naše vsakoletno spominsko srečanje je namenjeno predvsem mlajšim, da izvedo, kaj se je dogajalo in kar naj se ne bi nikoli več ponovilo.

V kulturnem programu so sodelovali Mato Savšek, ki je ob spremljavi harmonike, na katero je zaigral Marko Krebs, zapel nekaj partizanskih pesmi, in Irena Režek, ki je z recitiranjem pesmi upora končala uradni del srečanja. Sledilo je prijateljsko druženje udeležencev.

Jože Godec

Štore:

Ob 75. obletnici ustanovitve 1. celjske partizanske čete in ob 75. obletnici vstaje slovenskega naroda smo se člani častniške in veteranske organizacije ter člani ZB za vrednote NOB občine Štore in člani Društva Rudolfa Maistra poklonili njihovemu spominu. 20. julija namreč mineva 75 let od usta-

novitve čete na Javorniku nad Štorami. Občina Štore je pred leti postavila novo spominsko znamenje na kraju, kjer je bila četa ustanovljena. Dolžnost domoljubnih in veteranskih organizacij pa je, da ohranjamo in negujemo spomin na te težke čase. Na slovesnosti sem sam na kratko predstavil pomen in delovanje Celjske čete. Veliko sporočilno vrednost pa ima datum ustanovitve čete, to je dva dneva pred dnevom vstaje slovenskega naroda, ki smo ga nekoč praznovali 22. julija. Torej letos mineva natanko 75 let od tega pomembnega dogodka za slovenski narod, zato smo ob tej priložnosti združili in proslavili oba datuma. Štejemo si tudi v čast, da nas je s svojo prisotnostjo počastil Ivan Grobelnik - Ivo, znan in drag borec ter izjemen človek, ki je še edini živeči iz skupine partizanov, ki so v noči s 14. na 15. december leta 1944 osvobodili ujetnike iz Starega piskra.

Srečko Križanec

Loška dolina:

Na Nadleškem polju, kjer je med vojno od sredine julija do 9. septembra 1944 delovalo partizansko letališče Nadlesk, smo se ob nekdanjem prazniku, dnevu borca, zbrali članice, člani in simpatizerji krajevne organizacije ZZB za vrednote NOB Loška dolina. Zbralo se je več kot petdeset udeležencev, ki jih je s krajšim nagovorom pozdravil predsednik krajevne organizacije ZZB za vrednote NOB Loška dolina Ivan Plos. Po slovesnosti je sledilo družabno srečanje, ki je bilo prijetno kljub slabemu vremenu.

Besedilo in fotografija: Ivan Plos

Vrhe nad Trbovljami:

V organizaciji ZZB Trbovlje je sredi julija na Vrheh nad Trbovljami potekalo tradicionalno tovariško srečanje članov zasavskih borčevskih organizacij in njihovih privržencev. Udeležili so se ga še županja Občine Trbovlje Jasna Gabrič, pa tudi člani ZB iz Hrastnika, Zagorja, Celja, s Polzele in iz Mozirja ter člani drugih veteranskega in domoljubnih organizacij in društev. Kot gostje so se srečanja udeležili še člani iz Kranja in Pirana.

Zbrane je nagovorila **Mari Govejšek**, predsednica ZZB za vrednote NOB Trbovlje. Spregovorila je o zametkih oboženega odbora v nekaj revolu-

cionarnih revirjih, o zgodovinski seji okrožnega komiteja KPS za revirje 10. julija 1941, ki so se ga udeležili poleg Sergeja Kraigerja številni tedanji ilegalci: Pavle Baloh, Janez Brglez, Lojze Hohkraut, Fric Keršič, Ivan Keše, Polde Knez, Franc Kralj, Franc Sotlar, Vili Vresk in Lojz Zupančič iz Trbovelj, Franc Mlakar z ženo Fani iz Hrastnika in Jože Maren iz Zagorja. »Danes vemo, da

so se prvi trboveljski uporniki, pripadniki osvobodilnega gibanja, zbirali in zadrževali na Sveti planini že junija 1941, tedaj še neoboroženi. Vojaško pa so se organizirali 12. julija na Vrheh, ko so ustanovili Trboveljsko partizansko četo, ki je štela približno 40 borcev,« je med drugim spomnila govornica. V nadaljevanju je obudila spomin na osamosvojitve leta 1991 in na tesno povezanost borčevske in drugih veteranskih organizacij. Zbrane je v imenu skupine Mladi borci nagovoril Vid Šteh, po kulturnem programu pa je sledilo tovariško druženje.

M.G.

Jesenice:

V dvorani Kolpern na Stari Savi je v ponedeljek, 1. avgusta, potekala proslava ob spominskem dnevu Občine Jesenice. Občina Jesenice in ZB za vrednote NOB Jesenice sta počastila spomin na 1. avgust leta 1941, ko se je Cankarjeva četa na Obranci na Mežakli spopadla z Nemci. To je bil prvi obo-

roženi boj partizanov na Gorenjskem. Slavnostni govornik, član Državnega sveta Republike Slovenije Stevo Ščavničar, je med drugim opozoril na različna vrednotenja in poglede na dogodke pred 75 leti. Dotaknil se je tudi aktualnih vprašanj sodobnega časa doma in v svetu. Kulturni program je bil v pesmi in besedi obarvan s spomini na čas NOB. Marjetka Popovski iz Izole je zapela znane partizanske pesmi, gledališki igralec Bojan Dornik je recital pesmi Mihe Klinarja, Srečka Kosovela in Mateja Bora.

Besedilo in foto: Janko Rabič

Podvelka, Lehen:

ZZB za vrednote NOB Radlje, Krajevna organizacija Podvelka, je 30. julija skupaj z Občino Podvelka pripravilo tradicionalno spominsko slovesnost pri Urbančevi lovski koči na Lehnu v spomin na ustanovitev Prve pohorske čete 30. julija 1941 in v okviru prireditve ob prazniku Občine Podvelka. Urbančeva lovsko koča stoji nad kmetijo Urbanc, sredi pohorskih gozdov na nadmorski višini skoraj tisoč metrov. Kočo so obnovili leta 1984 in v njej uredili spominsko sobo z manjšo muzejsko zbirko, ki obsega celotno NOB na območju Pohorja. Ob koči so postavili leta 1984 spomenik iz pohorskega

tonalita v spomin na 30. julij 1941, ko je bila tukaj ustanovljena Prva pohorska četa. Koča je last Lovske družine Lehen, ob njej nastaja spominski park s pomnikom NOB.

Prireditve se vsako leto udeležijo številni praporščaki in obiskovalci iz Dravske doline in Koroške, letos celo iz Ljubljane, ter delegacija Zveze koroških partizanov iz Celovca in koroški poslanec Beno Kopmajer. Predsednik KO ZB Podvelka in častni občan občine Podvelka **Borut Končnik** je v pozdravnem nagovoru osvežil spomin na dogodke in ljudi, ki so se zbirali pri tej lovski koči, se urili v streljanju in se organizirali kot borci Prve pohorske čete. Zbrane je pozdravil tudi župan Občine Podvelka Anton Kovše, trenutno najstarejši slovenski župan, ki je spregovoril o pridobitvah občine v zadnjem letu in predstavil program dogodkov v okviru enotedenskega praznovanja občinskega praznika. Spregovoril pa je tudi župan občine Radlje Alan Bukovnik. Slavnostna govornica je bila podpredsednica ZZB za vrednote NOB Slovenije, dr. **Ljubica Jelušič**. S svojim govorom, ki je bil kar »učna ura zgodovine«, se ni dotaknila samo dogodkov iz NOB in njenih vrednot, ampak je spregovorila tudi o zdajšnjih dogodkih in begunski krizi v Evropi in z govorom navdušila prisotne.

Na prireditvi sta župan in predsednik ZB za vrednote NOB Radlje Alan Bukovnik ter podpredsednik Skupnosti borcev Lackovega odreda Peter Macuh dolgoletni predsednici KO ZB Kapla **Roziki Kašman** izročila srebrno plaketo ZZB za vrednote NOB Slovenije. KO ZB Podvelka pa je izročila zahvalo 74. PEHP Slovenske vojske iz Vojašnice Rudolfa Maistra v Mariboru za večletno častno stražo pri polaganju venca padlim v NOB.

Slovesnost je povezovala Sanja Tacer, nastopili pa so: Moški pevski zbor KUD Lehen, solistka Ana Grdadolnika, ljudske pevke iz Kaple, Moški pevski zbor Staneta Severja iz Ribnice na Pohorju, Ženski pevski zbor iz Vuzenice in Vuhreda, članice in recitatorji Umetniškega društva Vila, Suzana Tacer, Saša Praznic, Lara Mesner, Milena Končnik, Gabrijela Planinšič s flavto, Tadej Viler s trobento in Anže Krevh - evropski prvak v igranju na diatonično harmoniko.

Besedilo in foto: Stanislav Ovnič

Ljubljana/Zadvor:

Pri brunarici v Zadvoru pri Ljubljani, pod vnožjem hriba Molnik, je ZZB za vrednote NOB Ljubljana Moste - Polje, KO ZB Zadvor - Sostro, skupaj s Turističnim društvom Zadvor pripravila spominsko slovesnost v počastitev 75. obletnice ustanovitve OF, 75. obletnice ustanovitve prve partizanske enote, Molniške čete in 25. obletnice osamosvojitve Slovenije. Turistično društvo in tukajšnja borčevska organizacija pripravita vsako leto 13. julija, na dan ustanovitve Molniške čete, manjšo slovesnost. Tokratna pa je bila namenjena sporočanju zgodovinske resnice o NOB s poudarkom na prispevku ljudi iz teh krajev pri organiziranju oboroženega odpora proti okupatorju in na prenosu spomina in resnice o dogodkih iz naše polpretekle zgodovine mladim. Slovesno razpoloženje so pričarali nastopajoči: Mešani pevski zbor Zora Janče pod vodstvom Aste Jakopič je s skrbno izbranimi pesmimi ustvaril odlično razpoloženje med udeleženci. Pesmi so očarale tudi slavnostnega govornika, župana Ljubljane Zorana Jankoviča, da se je pridružil pevskeму zboru. Poslušali smo še odličnega nastop mladih članov Instrumentalnega kvarteta Čadež. Slovesnosti si ni mogoče predstavljati brez nastopa učencev OŠ Sostro, ki so pod mentorstvom Katarine Leban Škoda zelo doživeto izvedli recitacije.

Da je bila slovesnost po mnenju udeležencev tudi velik kulturni dogodek, je pripomogla domačinka, pisateljica Marjana Moškrič, vnukinja narodnega heroja, pisatelja in pesnika iz Zadvoja, Jožeta Moškriča. Predstavitev odlomka iz njenega zadnjega mladinskega romana, za katerega je dobila nagrado desetnica, in pesmi dedka Jožeta Moškriča so bile vrhunec kulturnega dela

proslave. Župan Zoran Janković je udeležence seznanil z delom mestnih oblasti ter predstavil številne že dokončane projekte in tiste, ki jih še izvajajo.

Po sklepu IO KO ZB so ob 75. letnici ustanovitve Molniške čete na proslavi na prapor ZB pritrdili spominski trak, ki ga je plačala in pritrdila Vida Stržinar, hči Staneta Kebra - Koga, enega od ustanoviteljev Molniške čete. Prireditve je povezovala Mojca Poredoš. Uradnemu delu pa je sledilo prijateljsko druženje ob hrani in prijetni glasbi.

Besedilo: Jožef Martini, foto: Nik Rovar

Jesenice, Hrušica:

Na Hrušici ostajajo zvesti tradiciji obujanja spominov na 45 talcev, ki so jih okupatorji ustrelili 27. julija leta 1942 na Belem polju. Ob tamkajšnjem spomeniku je Krajevna skupnost Hrušica skupaj s krajevno borčevsko organizacijo 27. julija vnovič pripravila spominsko slovesnost, s katero so počastili tudi spomin na 42 izgnanih družin in vse žrtve druge svetovne vojne.

Slavnostni govornik, **Boris Bregant**, je orisal spomine na težke čase druge vojne, na slovensko osamosvojitve, dotaknil pa se tudi novejšega družbenega razvoja in težav. V kulturnem programu so nastopili Pihalni orkester Jesenice - Kranjska Gora ter recitatorke Helenca Grzetič, Francka Leskovar in Marinka Čebulj.

Besedilo in foto: Janko Rabič

Dobrava pri Brežicah:

30. julija smo se predstavniki ZZB za vrednote NOB Posavja zbrali v gozdu v Dobravi, kjer stoji spomenik ustreljenim prvim krškimi borcem. Prav na tem območju so pred natanko 75 leti odjeknili strelji iz nemških pušk in padli so prvi Slovenci, ki so se želeli upreti okupatorju. Da je imela krška skupina vse znake vojne enote, kažejo nekatera dejstva: bila je oborožena, imela je poveljnika in program delovanja proti nemškemu okupatorju. Udeležence z vso pravico imenujemo prvi krški borci. Fantje in dekleta so bili zelo pogumni, veliki rodoljubi, žal pa še povsem neizkušeni. Nekaj nepredvidnih dejanj in izdajalec so krivi, da so Nemci krške borce našli, jih zajeli in po krajšem zaslišanju ustrelili.

Kulturni program je bil na srečanju skrbno izbran in so ga udeleženci topló pozdravili. Pevka Marjetka Popovski je zapela nekaj najlepših partizanskih pesmi, amaterska igralka Ana Breznikar iz Senovega je predstavila dve pe-

sni domačega pesnika Franca Živiča; eno pesem je pesnik posvetil prav prvim krškim borcem. Slavnostni govornik je bil **Andrej Marinc**, v prejšnjem sistemu eden vidnejših slovenskih politikov, danes pa je član Sveta ZZB za vrednote NOB Slovenije. Po končani slovesnosti je sledilo tovariško srečanje, na katerem se je znova razlegala vesela partizanska pesem. Srečanje pri spomeniku organizirata izmenično ZZB NOB Brežice in ZZB NOB Krško.

A. Z. //Foto: Edi Moškon

Vodiška planina:

Jelovica je bila ob 75. obletnici ustanovitve Cankarjevega bataljona v sprva oblačnem, ob začetku slovesnosti pa v prijetnem sončnem vremenu en dan povsem partizanska. Skoraj 700 udeležencev spominke slovesnosti, posvečene 5. avgustu 1941, ki je datum ustanovitve ene izmed prvih organiziranih partizanskih vojaških enot na Slovenskem, je imelo priložnost spremljati tradicionalni dogodek ob dnevu, ki predstavlja tudi enega od dveh občinskih praznikov Radovljiške občine. Prav zato je prisotne pozdravil tudi radovljiški župan **Ciril Globočnik**.

Predsednik ZZB za vrednote NOB Radovljica **Tone Kapus** je v svojem nagovoru opozoril na vse hujše težnje po potvarjanju zgodovinskih dejstev in poudaril, da bo vedno obstajala ločnica med tistimi, ki so prisegli okupatorju, in partizani, ki so skupaj z zavezniškimi silami premagali zlo nacizma. Dotaknil se je tudi stanja v slovenski družbi in pri tem poudaril, da je treba oživiti in spraviti v življenje partizanske in občečloveške vrednote. Udeležence slovesnosti je pozdravil tudi član Sveta ZZB za vrednote NOB Slovenije Janko Heberle, ki je čestital obema dobitnikoma plaket, **Juliju Črvu** z Bleda za srebrno in **Janku Rozmanu** iz Radovljice za zlato plaketo ZZB NOB.

Drugi del slovesnosti je bil vsebinsko v znamenju gesel francoske revolucije »Svoboda, enakost, bratstvo«, ki so temelj sleherne sodobne demokracije, vendar dandanes vse bolj postajajo mrtva črka na papirju. Dejstvo je, da ne partizani in ne slovenski osamosvojitelji niso umirali za to, da imamo danes demokracijo, pravno državo, zdravstvo in socialo »dveh hitrosti«, ene za bogate in druge za brezpravne množice. Zato je eno od vprašanj: »Ali smo se za to borili?« dobilo takojšen in (so)glasen odgovor: »Ne!«

V programu, ki ga je ob pomoči Tare Mohorič iz Most pripravil in vodil radovljiški pesnik, pisatelj in protestni pevec Andrej Kokot, je sodeloval re-

citator Jernej Vovk z Bleda, živa zakladnica partizanske poezije, glasbeno opremo pa sta s partizanskimi napevi prispevala harmonikar Niko Kraigher in pevka Martina Špik.

Tone Kapus //Foto: Marjana Ahačič

Polom:

V soboto, 6. avgusta, je potekalo v Polomu pri Kočevju spominsko srečanje, posvečeno obletnici ustanovitve in bojev jurišnega bataljona XVIII. divizije in obletnici roške ofenzive. Pred osrednjo prireditvijo so delegacije KO ZB Stara Cerkev, ZB Novo mesto in Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto ob krajšem kulturnem programu položile venca v spominskem parku na pokopališču v Starem Logu. Na pokopališču v Polomu pa je v spomin padlim položila venec delegacija ZB NOB Kočevje.

Na osrednji prireditvi, ki je potekala pri vaškem domu v Polomu, je udeležence pozdravil predsednik KO ZB Stara Cerkev Dušan Vidmar. Slavnostni govornik je bil dr. **Martin Premk**, zgodovinar in kustos vojaškega muzeja

Slovenske vojske v Pivki, ki je v kratkih besedah osvežil spomin na slavne dni naše preteklosti in današnji pogled na zgodovino. V kulturnem programu so sodelovali recitatorji in ljudske pevke Mavrica. Zaslužnim članom ZZB Kočevje smo podelili priznanja. Prireditve je povezovala Irma Grbec. Ob koncu se je udeležencem posebej zahvalil Jože Oberstar, predsednik ZZB za vrednote NOB Kočevje.

Jože Oberstar //Foto: Danijel Divjak

Jevša/Bohor:

KO ZB za vrednote NOB Senovo je 2. julija v sodelovanju z Združenjem borcev za vrednote NOB Krško in Turističnim društvom Senovo pripravila spominsko slovesnost na Jevši na Bohorju. Bogat kulturni program so pod vodstvom Simone Šoštar sooblikovali učenci Osnovne šole XIV. divizije Senovo, recitatorji DKD Svoboda Senovo, Pihalni orkester DKD Svoboda Senovo pod vodstvom Halida Tubeishata in mešani pevski zbor Društva upokojencev Senovo pod vodstvom Toneta Gorenca. Na slovesnosti so sodelovali tudi pripadniki Slovenske vojske.

Tone Petrovič //Foto: Anka Zdovc

Odgovornost

Kaj je odgovornost? Najpreprostejša razlaga tega pojma je: sposobnost zavestno sprejemati posledice svojih odločitev ali ravnanj. Nekdo torej lahko odgovorno dela takrat, ko svoje delovne naloge pravilno in uspešno opravlja in je pripravljen za neizpolnjevanje ali napačno izpolnjevanje tudi odgovarjati ter poravnati škodo, ki jo je s tem povzročil. Neodgovorno opravljeno delo ima negativne posledice, ki se jih mora storilec zavedati. Vsakdo, ki sprejme določene naloge, se mora zavedati tudi posledic, če teh nalog ne bo opravil. Določene delovne naloge imajo predpisane sankcije v primeru neodgovornega izvajanja. Odgovorno delovanje vodi družbo k napredku, neodgovorno pa v kaos.

Poznamo več vrst odgovornosti, na primer civilno, krivdno, kazensko, materialno, disciplinsko, odškodninsko itd. Kršitve odgovornosti so v večini primerov sankcionirane v pozitivnih predpisih in jih navadni ljudje samoumevno sprejemamo. Tako nam je čisto jasno, da nas ob kršitvi delovne obveznosti čaka sankcija, ob povzročitvi škode njena poravnava, ob storitvi kaznivega dejanja ustrezná kazen ...

Žal pa se odgovornost z vzpenjanjem po družbeni lestvici zmanjšuje. Pričakovali bi, da bo nasprotno. Pa ni! Čim višji položaj nekdo zaseda na družbeni lestvici, tem manjša je njegova odgovornost. V večini primerov posledice za neodgovorno ravnanje občutimo mi – navadni državljani. Sprejemanje napačnih odločitev, ki vodijo v zaprtje tovarne, občutijo delavci, ki kljub odgovornemu in vestnemu opravljanju dela ostanejo na cesti.

Naši poslanci lahko počnejo, kar se jim zahoče. Škodo, ki jo pri tem povzročijo, plačujemo mi. Škodo za izbris večjega števila državljanov, ki se je nato izkazal za nezakonit, poravnavamo navadni državljani in ne tisti, ki so izbris pripravili in izvedli. Sprejem zakona z retrogradnim delovanjem, ki ga je vlada zavestno sprejela, je imel tudi finančne posledice, ki pa jih vlada ni plačala, plačali smo jih mi. Za sodne zaostanke nismo odgovorni državljani, ki moramo kriti sankcije. Za nezakonito pridobivanje dokazov, zaradi katerih je izgubljeno delo armade vrhunskih tožilcev, nihče ne odgovarja. Za tisoče in tisoče

evrov nezakonitih izplačil se minister samo opraviči in obljubi, da bo protipravno pridobljeni denar vrnil. Navaden državljan pa je za par konzerv ob službo! Za izogibanje plačilu davka s prenosom milijonov v davčno oazo ni sankcij, so pa sankcije za neplačilo položnic samohranilke.

Delavce Luke Koper so pozvali, da poravnajo škodo, ki so jo povzročili z upravičenim uporom pred dnevi. Škode, ki so jo povzročili tajkuni z uničenjem celotnega gospodarstva s stotisočglavo brezposelnostjo, pa ni treba poravnati.

Taka dejanja neizpolnjevanja odgovornosti so dejanski vzrok kaosa, v katerem se je znašla naša domovina, in rešitev je le v doslednem sprejemanju odgovornosti vseh – do najvišjih položajev v naši družbi. Vsi se moramo zavedati odgovornosti in vsi moramo dosledno sprejeti posledice svojih odločitev ali ravnanj. Če se poslanec, minister, sekretar in podobni ne čutijo odgovorne, naj prepustijo delovna mesta tistim, ki bodo odgovorno opravljali svoje delo.

Zato pozivam predsednika vlade, da se drži svojega predvolilnega programa, v katerega smo volivci zaupali, in naj dosledno počisti v svojih vrstah. Tako bo dal svetel zgled za ravnanje podrejenih. To od njega tudi upravičeno pričakujemo!

Zoran Markuža, Ankarán

Obisk ruskega predsednika

Ker sem invalid na vozičku, sem spremljal ves potek obiska ruskega predsednika Vladimirja Putina v Sloveniji pri Ruski kapelici in na Žalah po televiziji. Toplo mi je bilo pri srcu, ko sem spremljal govor obeh predsednikov. Pretresen pa sem bil dan pred tem, ko sem na televiziji Slovenija v Odmevih poslušal Ukrajince Andrijo Hevko, ki je napovedal protest pred ruskim veleposlanštvom proti obisku ruskega predsednika v Sloveniji in trdil, da bo ta obisk škodil ugledu Slovenije v svetu.

Mar se moramo v celoti podrežati interesom EU in nismo več suvereni? Ob tem sem se spomnil verzov našega največjega pesnika Franceta Prešerna, ki je napisal: »Največ sveta otrokom sliši Slave, tja bomo našli pot, kjer nje si

novi si prosto volijo vero in postave.« Spomnil pa sem se tudi verzov, ki jih je moja mati vtkala skrivaj v prt, ko je bila v času prve svetovne vojne obsojena pred avstrijskim vojaškim sodiščem v Ljubljani na zaporno kazen zaradi veleizdaje: »Slovanski rod, na dan, na dan – teptani narod velikan!«

Po poklicu sem vzgojitelj in sem tudi delal kot vzgojitelj. Pred tem pa sem absolviral pravno fakulteto in se potem odločil za pedagogiko in diplomiral. Nimam niti enega razreda slovenske osnovne šole, ampak le tri razrede nemške osnovne šole. Osnovnošolsko izobrazbo sta mi dala moja mati in oče – ob tem se spomnim verzov Josipa Ribičiča iz slovenskega učbenika za prvi razred osnovne šole: »Slovenci, Srbi in Hrvati smo trije brati, ena smo družina, Jugoslavija je naša domovina!« Vse bolj se zavedam, koliko gorja prinaša in povzroča v našem življenju politika! Na to sem opozarjal tudi svoje učence pri svojem vzgojnem delu. Učenci so me imeli za svojega prijatelja, o čemer govorijo njihovi pisni dokazi v času vojne v Bosni. Imam tudi pisno priznanje za vzgojo in uspehe pri vzgoji ter knjižno darilo kolektiva prevzgojnega doma Radeče za sodelovanje z njimi, kjer sem skrbel za njihove mladoletne zapornike, ki so jih dodelili pod moj nadzor med njihovim poklicnim izobraževanjem. Pri mojem vzgojnem delu mi je bila ideal francoska revolucija s svojim načelom »Enakost, svoboda, bratstvo!« Pri svojem delu sem bil vesten in dosleden, o tem, kakšne težave in nespoštljiv odnos sem doživljal od nekaterih svojih kolegov vzgojiteljev, pa ve tudi Ukrajinec Andrija Hevka, ki je sam vzgojitelj v dijaškem domu, kjer sem bil zaposlen tudi jaz.

Metod Škerjanec, Ljubljana

NSi ob obisku Putina v Sloveniji

Dan pred obiskom predsednika Ruske federacije Vladimirja Putina v Sloveniji je imel podpredsednik NSi in predsednik parlamentarnega odbora za zunanjo politiko Jožef Horvat tiskovno konferenco. Kaj vse je govoril na tiskovni konferenci, ne bom ponavljal. Čeprav bom po tem članku spet deležen nizkotnih anonimk iz njihovih logov, me

preseneča njegova dvoletnost. Po eni strani hodi na povabilo ruskega veleposlaništva v Ljubljani na srečanja, kjer vse povabljenke odlično počastijo in pogostijo. Tako je bilo v hotelu Mons na Brdu pri Ljubljani 9. junija, ob ruskem nacionalnem prazniku. Tam sem bil tudi jaz in tam je bil tudi gospod Horvat.

Kakor koli obračamo naziv Putinovega obiska, je ta velik in pomemben. Poslanec je med drugim tudi dejal, da se NSi s Putinovo »kvazidemokracijo«, ki jo bo pokazal z obiskom, ne morejo strinjati. Omenil je več primerov »ruske agresije« na Ukrajino in druge ... Gospod Jožef Horvat, kje pa ste bili vi in vaša stranka NSi, ko so države »zahodne demokracije« bombardirale države Bližnjega vzhoda? Posledice poznamo vsi, upam, da tudi vi in vaša stranka NSi. Ste kdaj sklicali tiskovno konferenco in obsodili te napade? Nikoli! Menim, da bi morali gospodarski embargo proti Rusiji ukiniti. Na koncu najkrajšo vedno potegne mali človek, kot so kmetje in delavci. Ste se vi, poslanec Jožef Horvat in stranka NSi, zavzemali prek Evropskega parlamenta za takšno rešitev? Ste sklicali kakšno tiskovno konferenco s to tematiko? V interesu Slovenije bi bila takšna odločitev EU zelo pomembna. Kljub naši majhnosti. Države, kot so Italija, Nemčija, Francija, Amerika, veselo trgujejo z Rusijo, mi pa naj bi bili bolj papeški od papeža.

Osebnost imam vaše politike in hlapčevstva Bruslju in drugim »zahodnim demokracijam« dovolj. Upam, da bodo to končno spregledali tudi volivci. Predsedniku države Borutu Pahorju ste se menda zahvalili za povabilo na slovesno večerjo na gradu Brdo pri Kranju ob Putinovem obisku. Osebnost mi je vseeno, ali se večerja imenuje slovesna, delovna ali kakor koli drugače. Povabljeni ste bili verjetno kot predsednik odbora za zunanje zadeve, torej kot izvoljeni poslanec. Očitno je, da delate sramoto Sloveniji. Ali bi odpovedali povabilo na večerjo tudi v primeru, če bi bil na obisku vrhovni poveljnik RKC? Saj tudi Cerkvi njena početja v njeni zgodovini niso bila vedno v ponos. Pa še to: ko se pozimi grejete vi in člani stranke NSi s kurilnim oljem ali morda s plinom, vam je verjetno malo mar, ali ta prihaja iz države, ki ima »kvazi« ali »ta pravo« demokracijo.

Srečko Križanec, Štore

Odziv na poročanje Nove 24 TV

V petek, 29. julija 2016, je Nova 24 TV poročala, da ZZB NOB Slovenije vabi mlade borce v mladinsko borčevsko organizacijo, ki naj bi se zavzemala za vrednote genocida, bratomora in diktature. Mlade pa je Nova 24 TV označila za nevedneže, ki si želijo »zlatih« časov, ko je bilo treba po kavbojke v Italijo.

Ne, ni povezave z jugoslovansko nostalgijo, kaj šele z ustanavljanjem paravojaških formacij. Gre izključno za ustanavljanje mladinske organizacije v skladu s smernicami, ki jih predpisuje Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju (ZJIMS). V skladu z ZJIMS so ustanovljeni tudi taborniki, skavti in druge mladinske organizacije v Sloveniji. Podoben primer mladinske organizacije pa pozna tudi Planinska zveza Slovenije.

Ime Mladi borci za vrednote NOB Slovenije je komu morda dražljivo, vendar poudarja, da se v mladinsko organizacijo združujejo mladi ljudje, ki se zavzemajo za veljavo vrednot NOB tudi v

današnjem času. To so vrednote (npr. svoboda, solidarnost, pogum, protifašizem ...) ne samo borčevske organizacije, temveč sodobne družbe.

Mladi borci so torej mladinska organizacija civilne družbe, katere temeljni namen je spremljati družbenoekonomske razmere in položaj mladih v družbi, kritično presojeti in si po načelih in vrednotah, ki so Slovence držale pokonci tudi v hudih časih, dejavno prizadevati za izboljšanje položaja mladih.

Navsezadnje se je potreba po ustanovitvi Mladih borcev pokazala tudi zaradi povečanja raznih oblik nestrpnosti in sovražstva, kot je denimo tovrstno poročanje Nove 24 TV. Zato bo glavno vodilo Mladih borcev prenos vrednot NOB na mlajše rodove, ki si želimo živeti v svobodi in miru.

Predsednik

Mladinske komisije ZZB NOB Slovenije

Aljaž Verhovnik

21. september – mednarodni dan miru

V počastitev mednarodnega dneva miru, ki ga zaznamujemo 21. septembra, bodo veteranske organizacije iz Slovenije, ki so članice Svetovne veteranske federacije (World Veteran Federation), pripravile Pohod miru. Ta bo istočasno potekal tudi v drugih državah. Pohod bo simbolne narave in bo potekal tako, da se bodo veterani in veteranke iz vse Slovenije zbrali **21. septembra ob 11. uri** na Kongresnem trgu v Ljubljani, od koder bodo krenili po Wolfovi ulici na Prešernov trg. Na slovesnosti na Prešernovem trgu bodo prebrali poslanico Združenih narodov ob letošnjem dnevu miru, točno **ob 12. uri** pa se bodo z minuto molka poklonili vsem padlim bojevnikom v vseh prejšnjih vojnah, čemur bosta sledila slavnostni nagovor in kratek kulturni program. Pohod miru je skupna dejavnost vseh članic Svetovne veteranske federacije (SVF) in poteka povsod po istem scenariju.

Poleg Pohoda miru bomo v Sloveniji praznovali mednarodni dan miru še s posebno slovesnostjo, ki jo pripravljajo skupaj KoDVOS in Občina Miran – Kostanjevica in bo tako kot vsako leto potekala na Cerju ob Pomniku braniteljem slovenske zemlje, tokrat v **soboto, 24. septembra, ob 11. uri**. Slavnostni govornik bo dr. Milan Brglez, predse-

dnik državnega zbora, v kulturnem programu pa bo med drugimi sodeloval tudi orkester Slovenske vojske.

Članice SVF so Zveza združenj borcev za vrednote narodnoosvobodilne borbe, Zveza veteranov vojne za Slovenijo, Zveza policijskih veteranskih društev Sever in Zveza društev vojnih invalidov Slovenije.

Letos mineva 35 let od razglasitve mednarodnega dneva miru. Leta 1981 je Generalna skupščina ZN razglasila, da bo prvi dan septembrskega rednega zasedanja uradno mednarodni dan miru, posvečen spominu na ideale miru. 7. septembra 2001 se je Generalna skupščina odločila, da se bo od leta 2002 mednarodni dan miru vsako leto praznoval 21. septembra (ne glede na začetek rednega zasedanja), ko naj bi ljudje slavili mir. Skupščina je razglasila, da se bo v prihodnje mednarodni dan miru praznoval kot dan svetovnega premirja in nenasilja, ter povabila narode in ljudi, naj na ta dan spoštujejo prekinitve sovražnosti. Skupščina je prav tako pozvala države članice, organe ZN ter regionalne in nevladne organizacije, naj praznujejo ta dan in sodelujejo z ZN pri vzpostavljanju svetovnega premirja.

OROŽARSKA AFERA MATI VSEH AFER

»Orožarska afera« v Sloveniji še vedno buri duhove

»Orožarska afera« v Sloveniji še vedno buri duhove. V knjigi **KAJ NAM PA MORETE – Od trgovine z orožjem do Depale vasi** je raziskovalni novinar **Matjaž Frangež** s filigransko natančnostjo razgalil mafijske posle nekaterih takratnih vodilnih političnih in državnih funkcionarjev v Sloveniji. V zajetni knjigi opisuje dogajanja, povezana s trgovanjem z orožjem, ter dogodke pri Depali vasi, vlogo politikov in državnih funkcionarjev. Ob tem opiše njihovo vlogo v dogodkih, ki so nesporno pustili neizbrisne madeže na Sloveniji kot samostojni in neodvisni državi. Razumljivo in dokazljivo so predstavljeni nelegalno kupovanje orožja v tujini, izvedba prevzemov v Luki Koper in njegova preprodaja, vključno z ogromnimi količinami orožja iz nekdanjih skladišč JLA.

Prebrali boste o zrežiranih zgodbah o odkritjih orožja na Brniku in letališču v Mariboru, s katerima se je Janša hvalil, da ju je odkril. Prebrali boste tudi, kako so (po naročilu z vrha) Jelinčiču nastavili eksploziv pod avtomobil, o celovški ponesrečeni ugrabitvi Grka in o izgubljenem denarju, o dragem urjenju in opremljanju tujih vojakov na naših tleh. Pisec zelo podrobno razloži razmerja med VOMOM in PARAVOMOM, epilog tega pa je bila zrežirana, podtaknjena in ponesrečena akcija Depala vas, ki je Janeza Janšo odnesla s položaja obrambnega ministra. Obsežno je branje o SOVI kot velikem manipulatorju, o vlogi Miha Brejca ter o naporu treh parlamentarnih preiskovalnih komisij, katerih poročila pa zaradi »višjih interesov« nikoli niso doživela sodnega epiloga.

Iz priloženih dokumentov izhaja, da so se v tem orožarskem poslu obračale stotine milijonov mark ali dolarjev, ki so se iz Bosne in Hrvaške v poslovnih kovčkih stekale v pisarne obrambnega in notranjega ministra Janeza Janše in Igorja Bavčarja, a jih nikoli ni bilo zaslediti v državni blagajni. Vse preiskave so **namerno** zastarale. Ker zoper pisca nikoli ni bila podana nobena ovadba, s katero bi prizadeti poskušali ovreči dokaze v knjigi, je edini sklep ta, da je **vsebina knjige verodostojen dokument o poslih**, ki naši državi niso v čast, posameznim akterjem pa so izključno v osebno v korist.

Knjigo si je vredno prebrati zaradi jasnejše predstave o umazanih poslih ljudi, ki kljub vsemu še danes oblikujejo politiko naše države, številni med njimi pa so z gospodarskimi posli občutno pripomogli k propadu pomembnih podjetij. Roka pravice jih – tudi zaradi različnih izmišljenih vzrokov in tovarišijskih povezav – še danes ni dosegla.

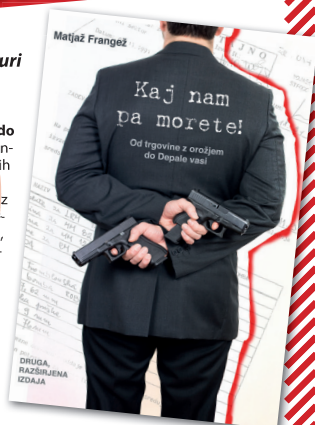
To knjigo berejo Slovenci na Koroškem, v Berlinu in Parizu, v kratkem jo bodo tudi v Kanadi – kot darila. Od nas je odvisno, koliko Slovencev jo bo prebralo, saj je namenjena vsem nam – ne glede na politično pripadnost.

Celje, 14. junija 2016

Ivan Grobelnik - Ivo

Stane Mele

OBRNI OBRNI OBRNI OBRNI

DVAJSET LET POZNEJE
»PATRIJA«

Da bo tudi pri nas vzpostavljeno normalno politično ozračje, si je treba razjasniti vse, prav vse dogodke, ki so se zgodili v tistih burnih dneh našega osamosvajanja in v prvih letih samostojne Slovenije. Ta knjiga pravzaprav pojasni skoraj vse.

Ne gre za to, da bi zdaj koga še lahko kazensko preganjali. Toda državljani morajo vedeti, morajo jim priti v zavest, kdo so ljudje, ki so si nagrabili toliko denarja, vrgli slabo luč na državo in zakrivali umazana dejanja. Poleg neposrednih akterjev slaba luč namreč pada tudi na vse tiste politike, visoke uradnike v sodni veji oblasti in na druge, ki so pomagali prikrivati in zastarati kazniva dejanja. Posledice nerazčiščene prve orožarske afere so robolj ali manj isti. In spet so pomočniki poskrbene, »afera« vnovič zastarala. Ta knjiga bo nekoliko zagotovo dobila nadaljevanje. Knjiga je vredna branja!

Preberite jo, da bomo vsi vedeli!

Tit Turnšek

Knjigo lahko kupite:

- 1. GRAFIKA GRACER, d. o. o., Lava 7b, 3000 CELJE** (tel. 03 545 26 66, faks: 03 547 31 66 ali e-mail: info@grafika-gracer.si), dobavitelj vam bo po dostavi izstavil ustrezen račun.
Cene: a) posamezni izvod 8 € (poštnino plača pošiljatelj);
b) paket 14 izvodov, cena za izvod 6 € (poštnino plača pošiljatelj).

2. Osebni prevzem v Celju:

Muzej novejšje zgodovine, Prešernova ulica 17, tel. :03 428 64 10, po 8 €;
Antika Knjigarna, Kocbekova ulica 6, tel.: 03 490 89 90, po 8 € za izvod.

Dr. Ljubica Jelušič,

podpredsednica ZZB za vrednote NOB Slovenije, pri spomeniku na Igrišah v spomin družini Hribar in borcem Veličkove čete 23. julija 2013

»V OF so imeli poleg komunistov, Sokolov in kulturnih delavcev pomembno vlogo krščanski socialisti. Tudi sicer so se partizanski voditelji zavedali, da je večina partizanov vernih ljudi, in se je to spoštovalo. Jaz prihajam iz Primorske, kjer je nešteto zgodb o rodoljubnih duhovnikih, ki so duhovno skrbeli za partizane in njihove padle, čeprav je italijanska oblast prepovedala njihovo pokopavanje na pokopališčih. V partizanskih vrstah so bili verski referenti. Vernost ni bila nikakršna ovira za partizanske enote in za domoljube.

To pomeni, da na partizanski strani niso bili vsi komunisti, kot se zdaj potvarja zgodovina. Ker naj bi partizani vodili komunistični boj, naj bi to verne ljudi odvrčalo ter jih sililo v kolaboracijo in sprejemanje orožja od okupatorja. To ni moglo biti res, saj je bilo med partizani zelo malo komunistov in sprejemanje v vrste Komunistične partije je bilo zelo strogo in le za redke izbrane ljudi. To, kar danes govorijo nekateri pripadniki ali potomci domobranske elite, je samo poskus opravičevanja izdajstva in kolaboriranja z okupatorjem. Po sedemdesetih in več letih je res, da tudi mi ne moremo razsojati, zakaj je kdo bil na izdajalski strani, ali je bil samo zaveden ali je zavestno kolaboriral. Bolj je pomembno, da se zavedamo, da se izdajstva pojavljajo v vsaki vojni in da je treba ljudi, zlasti mlado generacijo, vnaprej izobraževati in vzgajati v patriotizmu in spoštovanju svoje države in naroda, da bi jih v čim večji meri pripravili na morebitno soočenje s takimi trenutki v prihodnosti. Pri nas bi zlasti morali prinesiti na plan še kakšno sliko iz aprila leta 1941, ko je ban Natlačen z gospemi v narodnih nošah šel čakati italijanske okupatorje na mejo v Logatec, da bi jih čim bolj prijazno sprejel. S takimi primeri je treba pojasniti, da je sodelovanje z okupatorjem zavržno dejanje.

Letos poleg obletnice OF praznujemo tudi 25. obletnico osamosvojitve naše države Slovenije. Obe obletnici sta pomembno

vsebinsko povezani, saj so pripadniki Teritorialne obrambe in Slovenske milice ter številni državljani leta 1991 uresničili sanje naših borcev in bork, ki so se bojevali za osvoboditev izpod okupatorjev ter proti njihovim domačim pomagačem in izdajalcem. Sanje o lastni državi, v kateri živi celoten slovenski narod, kot so ustanovitelji zapisali v temelje Osvobodilne fronte. Res je, da vsa ozemlja, kjer slovenski narod živi v večini, še vedno niso del slovenske države, vendar je ta delež veliko večji, kot je bil po prvi svetovni vojni. In res tudi je, da smo Slovenci desetletja dolgo upali na članstvo v Evropski uniji, ker smo v njenih narodih videli svoje zaveznike in uresničitve svojih človekovih pravic.

Razumljivo je, da smo razočarani, če iz te tako zaželeni družbe v EU prihajajo nesprejemljivi gospodarski in politični pritiski, kar smo preživeli pred tremi leti z grožnjo trojke, ki naj bi od zunaj sanirala naše finančno stanje. Razžaljeni smo, ker nekateri glasujejo za izstop iz EU, saj naj bi v evropski proračun prispevali več, kot pa iz njega dobijo. To je bil del kampanje britanskih desničarjev, ki so ljudi prepričali, da na referendumu glasujejo za izhod iz EU. Nasedli pa so jim številni, tudi navadni ljudje brez lastnega mnenja, ki so v hujskanje in propagando verjeli bolj kot v svojo lastno zdravo pamet.«

Milan Gorjanc,

član predsedstva ZZB za vrednote NOB Slovenije, na prireditvi 24. junija 2016 v Artvižah ob spominskem dnevu občine Hrpelje – Kozina

»V OF so imeli poleg komunistov, Sokolov in kulturnih delavcev pomembno vlogo krščanski socialisti. Tudi sicer so se partizanski voditelji zavedali, da je večina partizanov vernih ljudi, in se je to spoštovalo. Jaz prihajam iz Primorske, kjer je nešteto zgodb o rodoljubnih duhovnikih, ki so duhovno skrbeli za partizane in njihove padle, čeprav je italijanska oblast prepovedala njihovo pokopavanje na pokopališčih. V partizanskih vrstah so bili verski referenti. Vernost ni bila nikakršna ovira za partizanske enote in za domoljube.

To pomeni, da na partizanski strani niso bili vsi komunisti, kot se zdaj potvar-

ja zgodovina. Ker naj bi partizani vodili komunistični boj, naj bi to verne ljudi odvrčalo ter jih sililo v kolaboracijo in sprejemanje orožja od okupatorja. To ni moglo biti res, saj je bilo med partizani zelo malo komunistov in sprejemanje v vrste Komunistične partije je bilo zelo strogo in le za redke izbrane ljudi. To, kar danes govorijo nekateri pripadniki ali potomci domobranske elite, je samo poskus opravičevanja izdajstva in kolaboriranja z okupatorjem. Po sedemdesetih in več letih je res, da tudi mi ne moremo razsojati, zakaj je kdo bil na izdajalski strani, ali je bil samo zaveden ali je zavestno kolaboriral. Bolj je pomembno, da se zavedamo, da se izdajstva pojavljajo v vsaki vojni in da je treba ljudi, zlasti mlado generacijo, vnaprej izobraževati in vzgajati v patriotizmu in spoštovanju svoje države in naroda, da bi jih v čim večji meri pripravili na morebitno soočenje s takimi trenutki v prihodnosti. Pri nas bi zlasti morali prinesiti na plan še kakšno sliko iz aprila leta 1941, ko je ban Natlačen z gospemi v narodnih nošah šel čakati italijanske okupatorje na mejo v Logatec, da bi jih čim bolj prijazno sprejel. S takimi primeri je treba pojasniti, da je sodelovanje z okupatorjem zavržno dejanje.

Letos poleg obletnice OF praznujemo tudi 25. obletnico osamosvojitve naše države Slovenije.

Miha Butara,

častni predsednik Zveze slovenskih častnikov, 17. julija 2016 v Dragi v Loškem potoku na slovesnosti ob odkritju obnovljenih spomenikov

»Rad bi opozoril na nekaj pomembnih dejstev iz pretekle zgodovine in jih povezal z današnjim časom. Zato, da tudi teh ne pozabimo in zato, da opozorim na divjanje sovražnikov, ki nam ne želijo nič dobrega. Štiriletno vojna je povzročila veliko tragedij, kot še nikoli doslej v naši zgodovini. Žrtve domačinov in padlih partizanov niso bile zaman. Zmagovitega leta 1945 so v mesecu maju zasijali žarki svobode. Slovenska partizanska vojska, takrat v sestavi zmagovite Titove jugoslovanske partizanske armade je prispevala velik delež k skupni zmagi zaveznikov iz ZDA, Velike Britanije, Rusije in Francije nad Hitlerjevo

nacistično soldatesko. Slovenski partizani so postali veliki zmagovalci, delujoči v sestavi zmagovite zavezniške koalicije. Na to smo in moramo biti ponosni. Tega nam nihče ne more odvzeti, pa naj se še tako trudi.

Z zmago v NOB smo dobili svojo republiko, svoj grb, svojo zastavo, slovensko šolstvo in lep del Primorske, čeprav je bolečina v tem, da zaradi igre velikih sil vsa Primorska ni bila priključena matici Sloveniji. Takrat smo dosanjali velike sanje kot še nikoli do tedaj v vsej svoji zgodovini.

Res je da smo v času po drugi svetovni vojni doživeli veličastno zmago zavezniških sil nad nacizmom in fašizmom. Zatem smo doživeli neverjeten razcvet svetovnega gospodarstva, vsesplošnega napredka na prav vseh področjih življenja. Kljub vsemu smo se vsi na svetu premalo zavedali dejstva, da prej imenovanega hudega zla nacizma in fašizma zavezniška koalicija ni uničila. Počasi, a vztrajno se je to zlo krepilo ter se napajalo s pomočjo svetovnega kapitala in multinacionalk ter z oporo na nosilcih novih posodobljenih oblik delovanja fašizma, nacizma in klerofašizma. Ob vsem tem je odpiralo prostor rasizmu in mednarodnemu terorizmu kot novejšim oblikam poudarjenega nasilja.

Morda se bo kdo vprašal, zakaj vam danes govorim o tem. Zato, ker je tudi v naši Sloveniji vse več tega zla in to deluje vsak dan s svojim nasilnim vnašanjem razdora v naše medsebojne odnose, s potvarjanjem zgodovine, z izkrivljanjem zgodovinskih dejstev, z navajanjem hudih laži in sprenevedanjem ob uporabi javnih medijev, časopisov, televizije, z agresivnimi nastopi nekaterih nazadnjaških politikov in nekaterih na videz neuradnih klerikov tako sistematično, da to bega marsikatero pošteno glavo.

Takšni zlobni ljudje delujejo s povsem jasnimi nameni. Nič jih ne izučijo, ne zgodovinska dejstva, ne resnica kot tudi ne stališče svobodnega sveta. Za dosego njihovega cilja so jim dovoljena vsa sredstva. Radi bi se vsega vrednega polastili na nezakonit način in naredili naše ljudi bogaboječe tako, da bi lahko z njimi delali in gospodarili na način, kot je bil značilen za čas fevdalizma.

Zgodovina je učiteljica življenja. Zato takšnim ljudem z grdimi nameni toplo priporočam, da si preberejo misli med narodom izjemno priljubljenega in spoštovanega duhovnika in pisatelja Frana Saleškega Finžgarja. Ta je dejal, da je bila kolaboracija velik črn madež. »Rajši so sprejeli

orožje, obleko in denar od okupatorjev za boj zoper brate Slovence. To je v slovenski zgodovini najbridkejši črni madež, ki ga noben izgovor ne more izbrisati. Razumljivo je trdno krščansko prepričanje, razumljiva kapitalistična usmerjenost, nerazumljiva in po vesoljnem svetu obsojena pa je drznost, da sežeš po orožju smrtnega narodnega sovražnika za boj zoper svoje brate. To je bolečina vseh bolečin.« Da, tega izdajstva se ne da oprati z nobenim pranjem, še manj z lažjo in sprenevedanjem.

Ko sem prebiral zgodovinske zapiske iz vaših krajev, sem naletel na podatek o tem, kako je vaš domači župnik Franc Lončar s svojo osebno zavzetostjo in pogumom sredi hude italijanske ofenzive, ko se je vse prebivalstvo pred nasilnimi italijanskimi hordami umaknilo v gozdove, deseterim otrokom z materami in starkami omogočil, da so se zatekli v župnišče, in se za ceno lastnega življenja zavzel za to, da jih italijanski vojaki niso odpeljali v internacijo. Ves čas vojne je ostal s svojimi farani. Reševal jih je pred izgonom v internacijo, podpiral je partizane, zdravil in skrival ranjence ter vsestransko sodeloval z OF slovenskega naroda.«

Aljaž Verhovnik,

v. d. generalnega sekretarja ZB za vrednote NOB Slovenije, 7. avgusta 2016 na prireditvi Dan spomina pod Storžičem

»Zveza borcev se mora še aktivneje lotiti prenašanja vrednot NOB na mlajšo generacijo, saj je naša organizacija prva poklicana za negovanje, ohranjanje in prenos teh vrednot. Hkrati pa moramo vrednote NOB aktualizirati in pokazati, da smo Zveza borcev moderna in nevladna organizacija civilne družbe, ki se z negovanjem tradicije NOB zavzemamo za temelje sodobne civilizacije, saj so vrednote, kot so svoboda, mir, solidarnost, osnova napredne demokracije in ne nazadnje tudi Organizacije združenih narodov. Zveza borcev torej ni samo organizacija za negovanje zgodovinske tradicije, temveč mora biti predvsem organizaci-

ja, ki si izhajajoč iz vrednot NOB prizadeva za strpno, mirno in solidarno družbo.

Slovenija potrebuje proaktivne državljane, ki ne bodo dovolili ropanja naše domovine. Potrebujemo okolje, ki bo mladim dalo optimizem, starejšim pa bo omogočilo dostojno in spoštovanja vredno socialno stanje. Tiste politične skupine, ki iščejo pozornost javnosti s prilagajanjem zgodovine, niso vredne zaupanja. Naša preteklost je jasna, z njo pa naj se ukvarja stroka. Neizpodbitno je dejstvo, da je bilo slovensko partizansko gibanje del velike protifašistične koalicije, v katero spadajo ZDA, Rusija, Francija, Velika Britanija in drugi. Tudi naš odpor je prispeval bistven del k zmagi te koalicije nad fašizmom in nacizmom. To kažejo številni zgodovinski podatki, v prid temu pa govori tudi dejstvo, da smo imeli pri nas prvo osvobodeno ozemlje v Evropi med drugo svetovno vojno. Našo zmago, ponos, uporno dušo moramo strniti v iskanje optimizma v prihodnosti. Čas je, da povrnemo slavo našemu narodu, da ne bomo več hlapci sodobne Evrope. Moramo sebi v prid izkoristiti prednosti globalizacije in s tem utrditi naše razmere za dostojno življenje.

Narod, ki se ne zaveda lastne identitete, ne more obstati! Slovenci lahko ponosno povemo, da smo dosegli marsikatero sanje mnogo večjih narodov o lastni državi. Zlasti moramo to poudariti letos, ko se spominjamo 75. obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda, ki je na Slovenskem pogumno in odločno snovala upor zoper okupatorje. Hkrati pa so prizadevanja Osvobodilne fronte prinesla možnost slovenskemu narodu, da se je v 90. letih prejšnjega stoletja oprl na pravico do samoodločbe in se vrisal na zemljevid samostojnih in neodvisnih držav.

Zato se moramo ob 25. obletnici samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije širše ozreti na trnovo pot, ki smo jo morali Slovenci prehoditi do lastne državnosti. Zlasti pa se moramo ob tem vprašati, ali smo si 25 let po osamosvojitvi predstavljali takšno Slovenijo, kakršno poznamo danes. Nujno je, da kot narod rečemo ne vsem vrstam nestrpnosti in da se začnemo zavedati, da bomo morali vsi posamezniki pripomoči k večjemu sodelovanju našega naroda, če želimo doseči lepšo prihodnost. Ni dvoma, veliko nam je uspelo narediti, treba pa si je iskreno priznati, da smo stori- li marsikatero napako. Te bi morali odpraviti. Energijo pa bi morali vlagati v iskanje rešitev in ne v iskanje tistih, ki so jih stori- li. Skrajni čas je, da kot družba postanemo zrelejši in se začnemo odgovorneje obnašati do svoje države.«

Branko Jerkič

Smrt je iz naših vrst vzela partizana in slavnega komandanta, generalpolkovnika Branka Jerkiča, nosilca partizanske spomenice 1941. Rodil se je v Dobravljah v Vipavski dolini 5. avgusta 1925. Skupaj s starši se je pred fašističnim nasiljem umaknil v tedanjo Jugoslavijo, oče si je poiskal kruh v Mariboru. Tam je Branko dokončal osnovno šolo in nižjo realno gimnazijo. Pridružil se je tudi Sokolom, pri katerih se je navzel napredne miselnosti.

Ob zasedbi Nemcev se je družina sprva umaknila v Dobravlje in zatem v Kočevje. Šestnajstletni mladenič je skupaj z drugimi začel zbirati orožje in drugo vojaško opremo. Sprejet je bil v SKOJ. Moral se je umakniti v ilegalo in kmalu se je pridružil prvim kočevskim borcem nad Osilniško dolino. Bojna pot ga je najprej popeljala v 1. bataljon Dolenjskega odreda in nato v Zapadnodolenjski odred ter potem v prvo slovensko brigado – v Tomšičevo brigado. Kot že prekaljenega partizana so ga postavili za poveljnika čete v Cankarjevi brigadi. Sodeloval je v bitkah v Žumberku januarja leta 1943 in v Jelenovem žlebu marca leta 1943. Spomladi leta 1943 so ga kot pripadnika VOS napotili s skupino prekaljenih partizanov na Primorsko. Po oblikovanju 2. brigade VDV je postal namestnik komandanta. Januarja leta 1945 je odšel na štabni tečaj v Belo krajino in se vrnil med vedevejce na Primorsko kot komandant brigade. Z njimi je ostal do osvoboditve. Kot partizana sta ga odlikovala osebni pogum in poveljniška preudarnost.

V okviru tedanjega Knoja je prevzel odgovorno nalogo varovanja meje kot poveljnik obmejnega bataljona na meji z Madžarsko in na meji s tedanjim Svobodnim tržaškim ozemljem. Leta 1953 je odšel na šolanje za častnika enot protiletalske obrambe v Zadar, od tam pa v Zagreb za načelnika štaba divizije. Leta 1958 je postal član zvezne komisije za dobave orožja iz ZDA. Ob napotitvi jugoslovanskega kontingenta v mirovne sile OZN na Sinaju je Branko Jerkič postal stalni član osrednjega poveljstva mirovnih sil kot predstavnik Jugoslavije. Po vrnitvi v domovino je postal komandant slavne 14. proletarske divizije JLA v Postojni, kjer je pridobil tudi čin generalmajorja. V času njegovega poveljevanja se je 14. divizija tesno povezala s primorskim ljudstvom, ko so pospešeno začeli graditi vodovode, ceste, telefonijo in druge infrastrukturne objekte. Med najtežjimi objekti sta bila dokončanje vodovoda Planina–Postojna in zgraditev razdelilne mreže na Postojnskem in Pivškem polju.

Leta 1973 je Branko Jerkič postal poveljnik Teritorialne obrambe Slovenije. Z njim je povezana temeljita organizacijska, predvsem pa kadrovska in vsebinska prenova TO v naši republiki. Organizacijsko so bili oblikovani vsi občinski in tudi pokrajinski štabi. Najpomembnejše pa je bilo oblikovanje štabov TO v večjih krajevnih skupnostih in večjih delovnih organizacijah, kjer so poleg štabov oblikovali tudi enote od voda do več samostojnih čet. V tej kadrovski prenovi so vodilne poveljniške položaje v štabih in enotah zasedli mladi rezervni ča-

stniki. Brigade TO so bile okrepljene z orožjem za ognjeno podporo in postale so premične bojne enote v okviru pokrajine in celo regije. V vsebinskem pogledu pa je TO Slovenije postala sestavni del oboroženega odpora proti morebitnemu agresorju in enakopravna enotam JLA. V njegovem času ni bilo večje vaje JLA v Sloveniji, da v njej ni sodelovala tudi TO. General Jerkič je moral vedno znova prepričevati nadrejene v generalštabu v Beogradu, da je naša republika kot morebitno bojišče povsem drugačna in da se beograjski škorenj ne prilega slovenski nogi. Tudi po njegovi zaslugi je padel v vodo megalomanski beograjski projekt o divizijah TO. Kot

poveljnik je Jerkič vnesel v Teritorialno obrambo poseben domač duh, ki je bil zasnovan na bogatih izkušnjah partizanskega boja v Sloveniji. TO je postala slovenska vojska.

Jeseni leta 1980 je tovariš Jerkič postal poveljnik 9. armade, ki je zajemala skoraj celotno območje Slovenije. V tem času so posamezniki že začeli tudi upravičeno kritizirati početje beograjskih generalov. Tudi tedanja slovenska politika ni bila ravno prizanesljiva do vojske. V takšnem ozračju je poveljnik Jerkič zavzel novo taktiko - še bolj se približati ljudem, še tesneje živeti z narodom. Pripadniki JLA so začeli graditi velike infrastrukturne objekte po vsej Sloveniji. Najtežji so bili vsekakor kraški vodovod od Brestovice do Sežane, pa od Dobljč pri Črnomlju do Semiča ter rekonstrukcija cestnih odsekov: cesta Semič–Metlika, nova cesta na vrh Nanosa, most na Kolpi pri Radencih.... Da bi zmanjšali obremenitev države, so na njegovo pobudo v vseh slovenskih vojašnicah začeli pridelovati hrano, tako da so z doma pridelanim mesom pokrili skoraj vse potrebe vojakov. Z njegovo podporo in prizadevanji so obnovili celo vrsto stanovanj v odmaknjenih garnizijah, kjer so bile življenjske razmere starešin zelo slabe. Vojaki so zgradili in obnovili več vojašnic. V njegovem času je JLA dejansko živela z slovenskim narodom, ki jo je vsepovsod rad sprejel. Leta 1991 je Jerkič skupaj s slovenskimi generali obsodil protinarodno početje svojih kolegov v Beogradu. Po osamosvojitvi pa se je zavzel za pravice in dostojanstvo pripadnikov JLA, ki so ostali v Sloveniji. Po upokojitvi je deloval v stanovski organizaciji Zvezi rezervnih vojaških starešin kot njen predsednik, kot član ožjega vodstva ZZB za vrednote NOB Slovenije in kot predsednik skupnosti borcev 2. brigade VDV in koordinator skupnosti 1. divizije korpusa NO.

Za sodelovanje v NOB in povojni graditvi je bil odlikovan s trinajstimi visokimi odlikovanji, med njimi tudi z nekaj tuji mi. Komandant Jerkič je bil znan kot vztrajen in odločen poveljnik, kot prizanesljiv in skrben oče vojakom in starešinam ter kot odločen branilec pred nedobronamernimi kritiki. Slovenska vojska je nastala tudi z njegovimi prizadevanji v JLA in TO. Njegovo delo bo ostalo večno zapisano v zgodovino vojaštva slovenskega naroda.

Milan Gorjanc

Jože Gostinčar

Zžalostjo v srcu smo se na začetku julija poslovili od dragega tovariša Jožeta Gostinčarja, junaka, ki je v usodnem obdobju rekel odločen NE okupatorju, ki ni sklonil glave, še manj pokleknil in je, kot bi rekel Gregorčič, »storil, kar mož storiti je dolžan«.

Kot sedemnajstletni fant je odšel v ilegalo in stopil v Kamniški bataljon. Sprva je opravil nekaj preskrbovalnih akcij in se skupaj s soborci pripravljal na odhod na Dolenjsko. Po premiku z Menine planine na Moravško so jih močne nemške vojaške policijske enote začele obkoljevati, po uspešnem preboju iz obroča pa jih je okupator nenehno zasledoval. Svoj prvi ognjeni krst je Jože doživel v ozkem grabnu pod Sveto Trojico, ko je nemška zaseda nenadoma napadla z močnim mitraljeznim ognjem, bombami in minometi. Čeprav so utrpeli hude izgube, se je skupaj z delom bataljona prebil proti reki Savi. Neverjeten pogum jih je gnal v deročo Savo,

kjer so se tovariško držali za roke in le s težavo kljubovali valovom, ki so od njih zahtevali nečloveški napor. Uspešno se mu je prebiti čez dobro varovano železniško progo in čez nemško-italijansko mejo na Staro Goro na Dolenjskem. Tam je bil razporejen v 2. četo 1. bataljona Gubčeve

brigade. Ob kapitulaciji Italije so zasedli Trebnje in prevzeli orožje od italijanske posadke. Pri premiku v Novo mesto in Šentjernej so doživeli še nemški zračni napad.

V Stojgradi na Hrvaškem je sodeloval pri likvidaciji ustaške postojanke in bil po vrnitvi v Slovenijo dodeljen v 4. bataljon Gubčeve brigade. Sodeloval je v napadih na nemško-domobranske postojanke in v različnih drugih partizanskih akcijah na Dolenjskem. Od konca decembra 1944 je v 14. zaščitni brigadi Glavnega štaba NOV kot spremljevalec ameriške vojne misije pri Glavnem štabu NOV in POS skrbel za varnost in povezavo z ustreznimi organi NOV. Spletel je prijateljsko vez z vodjem ameriške vojne misije majorjem Johnom Blatnikom - Janezom, pozneje članom ameriškega kongresa. Konec aprila 1945 je njega in narednika spremljal čez Kordun in Velebit do letalskega oporišča v Zadru, od koder se je vrnil v Ajdovščino, kjer je bil 5. maja 1945 prisoten pri proglasitvi prve slovenske vlade. V Trstu je dočkal kapitulacijo Nemčije.

Maja leta 1945 je bil razporejen v 3. brigado VDV, od marca 1947 do upokojitve pa je delal v organih za notranje zadeve. Za dolgoletno vsestransko delovanje je dobil številna visoka državna odlikovanja in družbena priznanja. Vse do smrti je deloval v družbenih in političnih organizacijah. Dolga leta je bil podpredsednik zveze borcev v Škofji Loki, predsednik kadrovske komisije, deloval je v komisijah, ki so urejale socialne pravice borcev, in v komisiji za varstvo spomenikov in drugih obeležij socialistične revolucije na območju občine Škofja Loka. Z ženo sta bila skupaj 60 let in jo je po njeni smrti močno pogrešal.

F. F., M. J.

Marta Brilej

V juniju smo se poslovili od revolucionarke, borke, partizanske kurirke, uspešne predstavnice Jugoslavije v tujini in za tujino, Marte Brilej. Tovarišica Marta je imela pestro

in polno življenje. Med drugo svetovno vojno je bila pogumna in privržena partizanka. Bila je kurirka, ki je za partizane nosila pomembna sporočila. To delo je bilo zelo zahtevno, saj se je morala izogibati številnim nevarnim položajem. Kljub previdnosti so jo ujeli italijanski fašisti in jo zaprli ter pozneje poslali v zapor v Italijo. A ostala je pokončna, nikogar ni izdala kljub zasliševanju in grožnjam.

Slovenske taboriščnice so se Marte rade spominjale, predvsem iz obdobja, ko so bile vse demoralizirane in brez upanja. Marta jim je s svojo nezlomljivo voljo in posebno pozitivno energijo dajala upanje na osvoboditev. Po vojni je bila zaposlena kot direktorica za turizem Jugoslavije in je žive

vela in delala v Beogradu. Bila je žena ambasadorja dr. Jožefa Brileja, ki ga je spremljala na različnih misijah in službovanjih po svetu. Žive in delala je v številnih državah, kjer se je srečevala in družila z uglednimi politikami in drugimi znanimi osebnostmi. Ob tem je pomembno prispevala k uveljavljanju Jugoslavije in Slovenije v svetu.

Srečevala se je z jugoslovanskimi in tujimi revolucionarji in kulturniki. Zelo je cenila Kajuha, Krležo, Andrića, Dubravko Tomšič. Najbolj srečna pa je bila, ko se je vračala v Ljubljano, v Slovenijo in na svojo Štajersko.

Bila je dobra in skrbna mati in žena, ter vedno enako sočutna tudi do drugih. Vedno je govorila, da je človek bogat toliko, kolikor ima prijateljev, in četudi imaš samo enega ali dva, si zelo bogat. In imela jih je veliko, ki so ji prišli izkazati tudi poslednjo čast na pogrebu. Do konca je ostala v duši partizanka, borka za vrednote NOB in polna optimizma.

MO ZZB Ljubljana

Ferdo Krk

Zžalostjo v srcu smo se na začetku maja poslovili od Ferda Krka, zadnjega partizana v KO ZB za vrednote NOB Andraž.

Tovariš Ferdo Krk se je rodil 16. maja 1927 v Andražu nad Polzelo. Optimizem, ki mu ga ni nikoli zmanjkalo, ga je spremljal vse življenje, tudi takrat, ko se je kot 17-letni fant odločil in leta 1944 vstopil v NOB. Skupaj s šestimi vrstniki,

ki se niso odzvali vpoklicu v okupatorsko vojsko, se je pridružil partizanom. Pot v partizane jih je prek kurirske zveze vodila na Dolenjsko, kjer je postal borec 12. udarne brigade 15. divizije. V težki bitki s sovražnikom 10. marca 1945 je bil hudo ranjen. Z zavezniškim letalom so ga iz

Bele krajine prepeljali v bolniško oskrbo v Bari, kjer je ostal do konca vojne. Posledice rane so bile tako hude, da jih kljub velikim naporom zdravnikov niso mogli odpraviti, ostal je invalid in dobil status vojnega invalida.

Po okrevanju se je vrnil v domači kraj in se takoj vključil v odpravo vojne škode. Nesebično je pomagal v kraju, da se je življenje izboljšalo. Bil je goreč borec za poštenost, pravice ljudi in za napredek Andraža, kjer je sodeloval pri vseh dejavnostih v kraju. Pogosto je prevzel tudi teža bremena organizacije delovnih akcij, da je le bilo v dobro ljudi.

Bil je ustanovni član KO ZB za vrednote NOB Andraž, ki jo je vodil polnih 16 let kot predsednik, ves čas pa je bil član upravnega odbora. Leta 2006 je postal častni predsednik KO ZB Andraž. ZZB za vrednote NOB Žalec se mu je na skupščini marca letos za nesebično in vztrajno delo zahvalilo z najvišjim priznanjem združenja.

Ferdo Krk je močno podpiral idejo o postavitvi spomenika padlim letalcem ZDA v Andražu, še posebej zato, ker ga je ameriško vojaško letalo odpeljalo v Bari v Italiji. Še letos je bil prisoten na slovesnosti.

Tovariš Ferdo je tiho odšel na pot, s katere ni vrnitve. S tovariši ga bomo pogrešali, saj pomeni za nas bolečo izgubo člana, ki je s svojim delom dolga leta veliko pripomogel h krepitvi borčevske organizacije za vrednote NOB v Andražu. Vedno je bil pripravljen prispevati kar največ za naše skupne cilje. V čast nam je bilo sodelovati z njim, saj nam je vedno vlival optimizem in pogum za delovanje in delo.

Marjan Turičnik, predsednik ZZB NOB Žalec

Zvonko Mavrič

Zadnji torek v juniju smo se na pokopališču v Šempetru pri Gorici v velikem številu poslovili od podpredsednika Območnega združenja borcev za vrednote NOB Nova Gorica in od predsednika KO ZB Šempeter Zvonka Mavriča.

Rodil se je v letu velikih dogodkov med drugo svetovno vojno, v letu 1943, ko je kapitulirala Italija in ko se je vzpostavila Goriška fronta za obrambo proti novemu nemškemu okupatorju. Njegova mati je morala z Zvonetom v naročju in še dvema otrokoma zbežati iz domače hiše, ki so jo Nemci nato požgali, dva meseca pozneje pa je ostal tudi brez očeta, ki je kot partizan padel pri Knežaku. Skoraj dve leti je bila družina v begunstvu, nato pa se je vrnila v svojo za silo prenovljeno hišo v Volčji Dragi. Po vojni je Zvone najprej končal srednjo šolo, nato pa se je vpisal na fakulteto, a je

že med študijem, leta 1964, dobil ponudbo za poučevanje v Elektrogospodarskem šolskem centru v Novi Gorici. Imel je dar za poučevanje, rad je imel to delo in dijaki so to čutili. Enemu od dijakov se je nekoč utrnila misel, ki je morda najbolj od vsega povzela Zvonetov ugled na šoli: »Mavriča bi bilo treba klonirati.« Šolskemu centru je ostal zvest 40 let.

Zvone je bil vsestransko dejaven. Dolga leta je bil sindikalni zaupnik na šoli, pa predsednik območnega odbora SVIZ-a, pred upokojitvijo pa tudi član glavnega odbora tega sindikata. Aktiven je bil tudi v lokalni politiki kot član in vrsto let tudi podpredsednik stranke Socialnih demokratov. V občini Šempeter pri Gorici je bil dvanajst let občinski svetnik, od tega šest let tudi podžupan. Bil je zgleden politik z občutkom za sporazumevanje in zblíževanje stališč ob še tako zapletenih političnih vprašanjih. Spodbujal je kulturno dejavnost v občini, in ker je imel rad petje, je bila njegova aktivnost nekoliko bolj namenjena pevskim zborom. Bil je predsednik Moškega pevskega zbora Šempeter pri Gorici.

Po upokojitvi je vedno več svojega časa namenil borčevski organizaciji, v kateri je organiziral vrsto zanimivih dejavnosti, tako da je članstvo v tej organizaciji postalo za marsikoga v Šempetru zelo privlačno. Rad se je pohvalil z vrsto novih mladih članov – borcev za vrednote NOB. Zvone je bil človek trdnih stališč, vztrajen in neomajen, ko je šlo za

pravice ljudi. Bil je neutruđen sogovornik, vedno pripravljen pojasniti svoja stališča in poslušati argumentirana mnenja drugih. Rad je imel ljudi, rad se je z ljudmi družil in bil je zelo vesel, če je opazil, da so ljudje zadovoljni. Predvsem pa je vedno znal biti pravi in zvest prijatelj.

Miloš Ložič

Elizabeta Mihelič

Šestega julija je umrla naša najstarejša krajanka in članica Združenja za vrednote NOB Stari trg ob Kolpi, Elizabeta Mihelič, Perganova mama, kot smo jo klicali. Oktobra bi praznovala 101. leto. Za njen stoti rojstni dan smo ji lani oktobra člani Krajevnega združenja ZB Predgrad in Stari trg ob Kolpi pripravili v dvorani KD Predgrad, kjer so imeli sorodniki slavje, posebno kulturno prireditev. Ob visokem jubileju so jo

tedaj obiskali županja občine Črnomelj Mojca Čemas Stjepanovič in predstavniki krajevnih organizacij in društev.

Elizabeta se je rodila 29. oktobra 1915 očetu Markotu Bariču in mami Ani Panjan kot šesti otrok v vasi Gorenji Radenci. V številni družin so bili še brat Marko in še pet sester:

Ana, Marija, Rozalija, Angela in Ivana. Sredi leta 1945 se je poročila z Rudolfom Miheličem iz Kovače vasi. V zakonu sta imela tri hčere, Anico, Ivanko, Marijo, in sina Jožeta, imela je enajst vnukov, šestnajst pravnukov in dvanajst nečakov. V starosti sta zanjo zgledno skrbeli hčeri.

Tovarišica Elizabeta je bila vse svoje življenje privrženka pozitivnih, naprednih idej. Vse do smrti je skrbno spremljala dogajanja v domovini in v svetu. Bila je trdna zagovornica pridobitev NOB, dokler ji je zdravje dopuščalo, je z veseljem obiskovala prireditve in proslave in se udeleževala komemoracij. Vse življenje je bila skromna, verjela je v poštenost ljudi.

Pavel Majerle Kukin, KO ZB Predgrad,

Katarina Kapš, KO ZB Stari trg ob Kolpi

V organizaciji **Zveza borcev za vrednote NOB Sevnica** so v času od januarja do avgusta umrli člani in članice: Jerčka Ostrožnik, Anton Vrtačnik, Stane Rešeta, Mara Sorčan, Franc Repar in Ana Požek - vsi iz KO ZB Sevnica; ter Cvetka Blažič – KO ZB Tržišče, Zofija Jurman - ZB Loka pri Zidanem Mostu in Matilda Klenovšek - KO ZB Zabukovje.

SVOBODNA BESEDA

Obvestilo avtorjem

Avtorje prispevkom naprošamo, da nam za rubriko *Dogodki* pošljete kratke zapise o dogodkih, dolžina do 2500 znakov skupaj s presledki ter dodate 1 do 2 fotografiji v osnovni velikosti in v jpg formatu. Tudi prispevki v rubriki *Imeli smo ljudi* in *Jubileji* naj ne presegajo 2500 znakov skupaj s presledki. Če bodo prispevki daljši, jih bomo krajšali v uredništvu. Sprejemamo le zapise v elektronski obliki, ki jih pošljete na naš e-naslov: **svobodna.beseda@gmail.com** do 15. v mesecu. Prispevkov in fotografij ne honoriramo. Za daljše zapise se dogovarjamo posebej.

Uredništvo

100 let

Ivana Skočirja

// PIŠE: Stanko Lepej

Sredi avgusta je praznoval častljiv jubilej Ivan Skočir, najstarejši preživeli borec Lackovega odreda. Rodil se je 15. avgusta 1916 kot sin kmečkih staršev v Ribnici na Pohorju. Po osnovni šoli je opravil še dveletno vinarsko in sadjarsko šolo v Mariboru in dveletno združeno šolo v Ljubljani. Službo je nastopil leta 1940 v takratni zadrugi na Ptuju.

Kot zaveden Slovenec je že leta 1941, takoj po okupaciji domovine, začel sodelovati v narodnoosvobodilnem gibanju. V skupini fantov in deklet je sodeloval pri zbiranju orožja in denarnih sredstev na Ptuju. Po izdaji skupine je bil aretiran in zaprt v ptujskih zaporih, kjer so ga gestapovci zasliševali in pretepali do nezavesti. Ker ni ničesar priznal, so ga po dveh mesecih izpustili. Kar takoj je nadaljeval delo v OF.

Po drugi aretaciji in izpustitvi je vstopil v Lackov odred, v katerem je postal štabni ekonom, nato pa pomočnik komandanta I. bataljona. Zaradi potrebe je bil premeščen v Tomšičevo brigado.

Februarja leta 1943 je bil teže ranjen, po ozdravitvi je prevzel nalogo vodje zaščitnega bataljona grupe štajerskih odredov IV. operativne cone. Po vrnitvi v Lackov odred je prevzel naloge komandanta zveznega oficirja madžarskega bataljona. Demobiliziran je bil leta 1946 kot oficir in član ZB ter povabljen v gospodarstvo. Službo je nadaljeval v Vinarski zadrugi na Ptuju, leta 1949 pa je bil imenovan za ravnatelja podjetja VINO-sadje Ptuj.

Oblast je cenila njegove vrline in tako je bil imenovan za upravnika ekonomije in rezidence kabineta predsednika Jugoslavije »Edunavka« pri Šarogradu v Slavoniji. Po uspešni obnovi in ureditvi tega posestva se je vrnil v Vinarsko zadrugo Ptuj. Po njeni združitvi s Kmetijskim kombinatom Ptuj je postal vodja vinogradniške in sadjarske proizvodnje in ob delu diplomiral na Višji agronomski šoli v Mariboru. Takrat je začel široko obnovo vinogradov v Halozah in Slovenskih goricah. Njegova zasluga je splošna obnova terasastih leg za lažjo strojno obdelavo vinske trte.

Prav zaradi njegovega ogromnega prispevka k razvoju vinogradništva ga je Svet Združenja slovenskega reda vitezov vina s spoštovanjem sprejel v svoje članstvo in mu podelil naziv vitez vina. Je nosilec številnih vojnih in civilnih odlikovanj. Za dolgoletno aktivno delo v organizaciji mu je Združenje borcev za vrednote NOB Ptuj podelilo naziv častni član, republiško vodstvo ZB ob njegovi stoletnici pa zlato plaketo. ■

VABILA

Vojsko, Hudo polje:

Območni odbor ZZB za vrednote NOB Idrija - Cerkno, Društvo vojnih invalidov severnoprimorske regije - Klub prijateljev partizanskih bolnišnic Pavla in Franja in Planinsko društvo Idrija organizirajo 33. spominski pohod po poteh prenosa ranjencev z Gorenjskega in Primorskega na Notranjsko. Prireditev bo **v soboto, 27. avgusta**. Ob **11. uri** bo na Hudem polju srečanje pohodnikov in drugih udeležencev, slavnostni govornik bo dr. Vasja Klavora. Sprejem pohodnikov in srečanje na Vojskem pa bosta ob 16. uri, govornica bo Neža Jogan. Ob tem bosta potekala dva pohoda: pohodniki z Želina bodo na pot krenili ob 7. uri, iz Črnega Vrha pa ob 6. uri.

Dolenjske Toplice:

Krajevno združenje borcev za vrednote NOB Dolenjske Toplice vabi **v soboto, 27. avgusta**, na štirinajsti pohod po poti Levstikove brigade. Zbirno mesto bo ob 9. uri pod pokopališčem v Dolenjskih

Toplicah. Pohod poteka po markirani poti v dolžini 10 km, končal se bo na Velikem Riglju 38, predvidoma ob 11.30, sledilo bo družabno srečanje. Več informacij Avgust Bradač, gsm: 051/388- 541.

Graška gora/Velenje:

Veteranske in domoljubne organizacije občine Velenje, Planinsko društvo Velenje in Društvo brigadirjev Velenje vabijo na 30. spominsko srečanje borcev, planincev in članov veteranskih organizacij, ki bo **v soboto, 27. avgusta, ob 11. uri** na Graški gori - gori jurišev. Slavnostna govornica bo obrambna ministrica Andreja Katič.

Šentrupert, Laško:

Občina Laško, ZZB za vrednote NOB Laško in Krajevna skupnost Šentrupert vabijo na spominsko slovesnost ob 75. obletnici zadnjega boja Celjske čete, ki bo **v nedeljo, 28. avgusta, ob 11. uri** pri spominskem znamenju v Šentrupertu v bližini cerkve. Osrednji govornik bo Andrej Mavri, pred-

sednik ZZB za vrednote NOB Laško. V kulturnem programu bodo sodelovali Godba na pihala Laško, Moški pevski zbor Laško, domači kulturniki in predstavniki Arabskega kluba. Pred slovesnostjo bo spominski pohod iz Laškega prek Olešč do Šentruperta. Zbor pohodnikov bo pri kulturnem centru **ob 6. uri**.

Puč:

Občina Železniki, Občinska organizacija ZB za vrednote NOB Železniki, borci gorenjskih partizanskih enot in ZZB za vrednote NOB Škofja Loka vabijo na srečanje borcev gorenjskih partizanskih enot ter članov in prijateljev ZZB NOB, ki bo **v nedeljo, 4. septembra, ob 11. uri** na Puču (pri Potočnikovih) v Martinj Vrhu. Slavnostni govornik bo Janko Heberle, predsednik MO ZZB za vrednote NOB Ljubljana. V kulturnem programu bodo sodelovali KUD France Koblar, MePZ Domel, Orkester harmonikarjev Železniki, Francetovi orgličarji in harmonikar Gašper Jelenc iz Davče. Ob

tej priložnosti bodo podelili plakete ZZB za vrednote NOB Slovenije in zahvale ZB za vrednote NOB Škofja Loka.

Ljubljana:

KO ZB za vrednote NOB »7. september« in Spominskega društva Novi cvet vabita na tradicionalno proslavo ob prazniku Četrtna skupnosti Posavje ob obletnici prvega oboroženega upora na Ljubljanskem Posavju in ob 75. obletnici ustanovitve OF. Proslava bo v **sredo, 7. septembra, ob 17. uri** pri spomeniki »7. september 1941« v parku med Dunajsko cesto, trgovino Tuš in gostiščem pri Ruskem carju. Slavnostni govornik bo župan MOL Zoran Jankovič.

Trebelno:

ZZB za vrednote NOB Trebnje, Občinska organizacija ZZB za vrednote NOB Mokronog - Trebelno, Skupnost Gubčeve brigade, Skupnost borcev 12. SNOUB in Občina Mokronog vabijo v **soboto, 10. septembra, ob 11. uri** na spominsko slovesnost, ki bo pri lovski koči na Trebelnem. Počastili bomo spomin na 74. obletnico ustanovitve Gubčeve brigade, 73. obletnico ustanovitve 12. SNOUB in 75. obletnico ustanovitve Mokronoške čete. Slavnostna govornica bo dr. Ljubica Jelušič, podpredsednica ZZB za vrednote NOB Slovenije. Ob 6.30 bodo organizirani pohodi izpred gostilne Pugelj v Ždinji vasi, izpred gostilne Bukovec na Mirni, izpred gostilne Vojnovič v Slovenski vasi in izpred nekdanje vojašnice JLA na Puščavi.

Cerklje na Gorenjskem:

Občinska organizacija ZB Cerklje na Gorenjskem, ZZB za vrednote NOB Kranj, vabi v **soboto, 10. septembra, ob 11. uri** na spominsko slovesnost pri osrednjem spomeniku na planini Jezerca pod Krvavcem. Spomnili se bomo padlih borcev 2. grupe odredov in Krvavške čete – Kokrškega odreda ter praznovanja občinskega praznika Občine Cerklje na Gorenjskem. Ob tem bo potekal pohod po poti 2. grupe odredov ter po poti spomina in tovarštva z B-ča pred Štefanjo goro do planine Jezerca pod Krvavcem. Pohodniki se bodo z Bča odpravili ob 8. uri.

Planina Kuhinja pod Krnom:

Krajevna organizacija ZB za vrednote NOB Kobarid, Planinsko društvo Kobarid in Združenje borcev za vrednote NOB Bovec, Kobarid, Tolmin vabijo na srečanje v spomin na partizanske boje v Krnskem pogorju. Slavnostni govornik bo pater Bogdan Knavs. Srečanje s kulturnim programom bo v **nedeljo, 11. septembra, ob 11. uri** pri planinski koči na planini Kuhinja pod Krnom.

Logatec:

ZB za vrednote NOB Logatec vabi na proslavo v spomin na ustanovitev Logaškega bataljona v septembru leta 1943. Proslava bo v **nedeljo, 11. septembra, ob 11. uri**, v restavraciji Logatčanka v IC Zapolje. Prireditev sofinancira Občina Logatec.

Ljubljana:

KO ZB za vrednote NOB Savsko naselje organizira društveni izlet v Belo krajino, ki bo v **sredo, 14. septembra, z odhodom ob 8. uri** izpred trgovine Mercator v Ulici Luize Pesjakove. Med drugim se bodo ustavili v Lokvah pri spomeniku Francu Rozmanu - Stanetu ter v Semiču in Metliki, kjer bodo pokusili belokranjsko pogačo in znamenito zeliščno žganje karampampuli. Cena izleta s kosilom in prevozom ter vodenjem je 20 evrov. Prijave bodo zbirali v **ponedeljek, 29. avgusta, in v ponedeljek, 5. septembra, med 10. in 12. uro** na sedežu društva v Domu skupnosti, Belokranjska 6, prvo nadstropje.

Ljubljana:

MO ZZB za vrednote NOB Ljubljana ob 75. obletnici požiga prve slovenske vasi Rašice in izгона Slovencev vabi v **nedeljo, 18. septembra, ob 11. uri** na spominsko slovesnost pred gasilskim domom na Rašici nad Ljubljano. Pozdravni nagovor bo imel župan Ljubljane Zoran Jankovič, slavnostna govornica pa bo prof. Ivica Žnidaršič, predsednica Društva izgnancev Slovenije.

Odhod avtobusa s parkirišča za avtobuse pod Halo Tivoli bo **ob 9.30**. Prijave sprejema Tatjana Japelj na telefonsko številko 432-52-41 od 9.00 do 12.00 ure.

Portorož:

Taboriščni odbor Ravensbrück pri ZZB za vrednote NOB Slovenije pripravlja tradicionalno, tokrat že 55. vseslovensko srečanje nekdanjih internirank in internirancev, političnih zapornic in zapornikov, izgnank in izgnancev ter ukradenih otrok nekdanjih nacifašističnih taborišč in zaporov, njihovih svojcev in prijateljev. Srečanje bo potekalo od **petka, 9., do ponedeljka, 12. septembra**, v hotelih Life Class (Slovenija, Riviera) v Portorožu. Osrednja slovesnost pa bo v **nedeljo, 11. septembra, ob 11. uri** v Kongresnem centru dvorane Colombo hotela Slovenija v Portorožu. Slavnostna govornica bo obrambna ministrica Andreja Katič. V kulturnem programu bodo sodelovali: Partizanski pevski zbor iz Ljubljane, orkester Slovenske vojske s solisti, Tinkara Kovač in recitatorji.

Rab:

Taboriščni odbor Rab - Gonars vabi ob 73. obletnici osvoboditve taboriščnikov iz italijanskega fašističnega koncentracijskega taborišča Kampor na otoku Rab na spominsko slovesnost, ki bo na pokopališču v Kamporju v **soboto, 10. septembra, ob 16. uri**.

Koprivnik:

ZZB za vrednote NOB Kočevje z odborom skupnosti borcev XVIII. divizije NOV in borci VIII. Levsstikove brigade, X. ljubljanske brigade in Občina Kočevje vabijo na spominsko slovesnost ob 72. obletnici zmagovitih bojev okrog Koprivnika pri obrambi Bele krajine in ob 74. obletnici roške ofenzive. Prireditev bo v soboto, 24. septembra,

ob 11. uri v Koprivniku pri Kočevju. Po slovesnosti bo tovariško srečanje.

Ricmanje/Italija:

Ob 60. obletnici postavitve spomenika žrtvam druge svetovne vojne v Ricmanjah v občini Dolina pri Trstu organizatorji: občina Dolina pri Trstu, VZPI - ANPI, sekcija Ricmanje - Log, in Kulturno društvo Slavec Ricmanje - Log vabijo na več prireditev.

V **petek, 23. septembra, ob 19. uri** bo v prostorih Kulturnega doma v Ricmanjah zgodovinar Borut Klabjan predstavil brošuro 70 let spomenika padlim v NOB, sledil bo nastop Moškega pevskega zbora Pod Latnikom, ki ga vodi zborovodja Manuel Purger. V **nedeljo, 25. septembra, ob 16. uri** na vaškem trgu v Ricmanjah koncert Tržaškega pevskega zbora Pinko Tomažič, godbe na pihala iz Ricmanj in plesne skupine Srebrna iz Senožeč. V primeru slabega vremena bodo nastopi v občinskem gledališču v Boljuncu.

V **nedeljo, 23. oktobra, ob 17. uri** bo v Kulturnem domu v Ricmanjah Večer partizanskih pesmi, na katerem bodo sodelovali: Skupina Srake iz Štandreža, Dekliška vokalna skupina Primorsko iz Mačkolj, Nonet Primorsko iz Mačkolj, Ženski pevski zbor Prem in Mešani pevski zbor Slavec - Slovenec iz Ricmanj. Gostja večera bo borka, partizanska učiteljica, pesnica in pisateljica Valerija Skrinjar Trzv. V nedeljo, 6. novembra, bo ob 15. uri slovesnost pri spomeniku na vaškem pokopališču s polaganjem vencev, ob 16. uri pa bo v Kulturnem domu osrednja slovesnost, na kateri bo slavnostni govornik dr. Jože Pirjevec, sodelovali pa bodo Godba na pihala Ricmanje in učenci COŠ I. T. Zamejskega Ricmanje.

Občina Postojna in ZZB za vrednote NOB Postojna vabita na proslavo ob državnem prazniku priključitve Primorske k matični domovini, ki bo v **soboto, 17. septembra, ob 11. uri** na Novem trgu v središču Postojne. Slavnostna govornica bosta akademik, partizan in pesnik Ciril Zlobec in zamejski zgodovinar mlajše generacija dr. Borut Klabjan. Prireditev bo potekala pod sloganom Primorska.srečna in jo bo neposredno prenašala Televizija Slovenija, scenarij in režija Silva Bajc. V programu bodo nastopili domači ustvarjalci, pa tudi tisti, ki so rojeni v Postojni, a zdaj živijo drugje. Organizatorji pripravljajo celodnevno dogajanje, saj želijo, da prireditev preraste v vseprimorski praznik.

KOMPAS

- * skrivnost največje vojne tajne bivše Jugoslavije – TITOV BUNKER
- * Jablanica – muzej »Bitka za ranjenec«
- * spektakularni skoki z mostu v Mostarju
- * podzemni tunel v Sarajevu

1. DAN (ČETRTEK/PETEK): SLOVENIJA – SARAJEVO | 542 km (nočna vožnja z vlakom)
Polni pričakovanj se boste zvečer zbrali na železniški postaji v Ljubljani in krenili na pot nostalgije. Vso pot bo odprt bife vagon, kjer se boste lahko odžejali in okrepčali ali poklepetali z osebjem, ki bo spremljalo vlak in tudi sicer skrbelo za vaše dobro počutje.

2. DAN (PETEK): SARAJEVO – ogled mesta | (večerja, nočitev)
Zjutraj boste prispeli v Sarajevo (predvidoma ob 8:30 uri) Na sprehodu boste videli begovo džamijo, Carevo džamijo z medreso, arkadnim dvoriščem in kupolasto streho, staro pravoslavno cerkev, tipično muslimansko Svrzinu kuču in Principov most, ki danes nosi svoje staro ime Latinska čuprija. Obiskali boste podzemni Tunel pod letališčem, med vojno edini izhod iz obkoljenega mesta. Popoldan boste preživeli na stari Baščaršiji, srcu in duši mesta, ki s svojimi trgovnicami, rokodelskimi delavnicami, kafiči in čevapdžinicami ustvarja vzdušje domačnosti.

3. DAN (SOBOTA): SARAJEVO – KONJIC – JABLANICA – MOSTAR | 237 km (zajtrk, kosilo, večerja) Ob zunanjem pogledu Titovega bunkerja v Konjicu v BiH-u se zdi, kot bi se znašli v časovni kapsuli – nad površjem se je od njegovih časov spremenilo praktično vse, pod zemljo je čas zamrznil. Podzemni bunker Josipa Broza-Tita, ki se je uradno imenoval ARC – Armijska rezervna komanda, so v veliki tajnosti gradili med letoma 1953 in 1979, torej je bil dokončan le leto dni pred njegovo smrtjo. Za ogromen projekt so menda vedeli le trije

ljudje, o velikopotezni gradnji se ni sanjalo niti prebivalcem Konjica. Namen bunkerja je bil, da bi v primeru jedrskega napada služil kot zatočišče za Tita, njegovo ženo Jovanko in 350 njegovih najožjih sodelavcev, torej za takratni politični vrh SFRJ. Bunker je imel vse tehnične možnosti za popolno izolacijo od sveta in dejansko bi prebivalci v njem lahko preživeli šest mesecev brez stika z zunanjim svetom. Po vodenem ogledu nadaljevanje vožnje do Jablanice ter ogled muzeja »Bitka za ranjenec«, ki se nahaja v neposredni bližini porušenega mostu na Neretvi. Po ogledu sledi kosilo v odlični restavraciji. Nato krajša vožnja do Mostarja. Ogled znamenitosti mesta ter posebne atrakcije – skoki z mostu v reko Neretvo. Vrnitev v Sarajevo, večerja in nočitev.

4. DAN (NEDELJA/PONEDELJEK): SARAJEVO – SLOVENIJA | 542 km (zajtrk, vožnja z vlakom)
Po zajtrku še nekaj prostega časa za samostojne ogled ali kakšen nakup. Nato se boste odpeljali do glavne železniške postaje v Sarajevu, kjer se boste udobno namestili in vlak vas bo popeljal po železni cesti nazaj v Slovenijo. Verjamemo, da vam bo pestro potovanje ostalo v nepozabnem spominu. Prihod v Slovenijo v poznih nočnih oziroma zgodnjih jutranjih urah.

ODHOD: četrtek, 13. 10. 2016, ob 19:00 iz Ljubljane
ČAS POTOVANJA: 4 dni | 2 noči
NAJMANJŠE ŠT. POTNIKOV: 45

Cena na osebo pri min. 300 potnikih/na vlaku:

redna cena **209 €**

CENA ZA ČLANE ZZB NOB
plačilo na obroke **3 x 63 €*** **189 €**
(zadnji obrok do odhoda)

CENA VKLJUČUJE: prevoz s posebnim vlakom po programu, avtobusni prevoz po programu, pijačo dobrodošlice ob prihodu v hotel, voden ogled Sarajeva, prispevek za ogled podzemnega tunela v Sarajevu, nastanitev v sobah izbrane kategorije, 2x polpenzion (samopostrežna zajtrk in večerja), turistično takso, voden ogled Titovega bunkerja v Konjicu, voden ogled muzeja »Bitka za ranjenec« - v Jablanici, kosilo v odlični restavraciji v Jablanici, voden ogled Mostarja, spektakularni prikaz skokov z mostu v Mostarju, vodenje vodnikov z licenco GZS, organizacijo potovanja in DDV.

DOPLAČILO: enoposteljna soba 30 € na osebo. Priporočamo doplačilo zavarovanja v primeru odpovedi 10€.

POMEMBNO: znotraj posameznega kupeja na vlaku sedeži niso oštevilčeni, oštevilčeni so le posamezni kupeji za 6 oseb. Na delih poti, ki je opravljen z avtobusi sedežni red ni določen, vsaka skupina ima določen samo avtobus. zakup praznega sedeža v kupeju 70 € za prazen sedež, (pet oseb želi zase kupe - doplačilo 70:5= 14€/osebo; štiri osebe želijo zase kupe - doplačilo 140:4 = 35€/osebo) avtobusni prevoz na povratku na relaciji Zidani Most - Celje 10 € na osebo in na relaciji Zidani Most - Sl. Bistrica - Ptuj - Maribor 15 € na osebo.

Splachni pogoji so sestavni del potovanja in so dostopni na www.kompas.si

Informacije in rezervacije ☎ 02 2346 955 • ✉ maribor@kompas.si

							SVOBODNA BESEDA	MLADINA (ZASTAR.)	ČLOVEK NA DIETI	NOSILEC PARTIZANSKE SPO-MENICE	ROČAJ	KIS	PRED-STOJNICA FAKULTETE	ANTON RAMOVŠ	OVČJI MLADIČEK	BIBLIJSKI MOJZEŠOV BRAT
							PRODAJA PO DELIH									
							SLOVENSKI PRED-SEDIK VLADE									
							LEVJI MLADIČ						GORAN OBREZ OBVEŠC. AGENCIJA ZDA			
							TRINIDAD-SKI ŠPRINTER BOLDON				DEL LJUBLJANE POD ŠMARNO GORO					
SVOBODNA BESEDA	MAJHNA POSODA ZA REZANO CVETJE	RAKI Z ENAKIMI NOGAMI, MOKRICE	AMERIŠKI IGRALEC HANKS	SLOVENSKI SKLADATELJ ADAMIČ	MORSKI RAK BREZ KLEŠČ	ALUMINIJ	ALŽ. KNJIŽ (MUHAM-MAD) VAS V BOHINJU			ČRN, ČOKAT KRATKO-DLAKI PES	KRAJ PRI ZADRU ODDAJAL-KA DELA NA AKORD				ATA	
GESLO																
NEPRA-VILNA OBLIKA GLAGOLA								GORNJA OKONČINA BIBLIJSKI KAPITAN ARKE				ENAKA ŠUMNIKA				
						STAROEG. PISATELJ UŽIVALEC V CIGARETAH					AMERIŠKI IGRALEC MARVIN DALJŠA POT					
KONEC GESLA																
IVANA KOBILCA			IME VEČ KRAJEV V SLOVENIJI EG. MITSKI PTIČ					OCVRTA MOČNATA JED KONJSKI TEK							TRTA Z GROZDI S SREDNJE VELIKIMI ZLATO RUMENIMI JAGODAMI	
OKRASEK NA KAPI				PREBI-VALKE GANE					KLICANA BARVA PRI KARTANJU				SILHUETA, TENJA			
OBLIKA IMENA ANA V BELI KRAJINI				VOGAL	REKA V KAMERUNU (IZ: JAD) DANIEL (KRAJŠE)				ŽIVAHNO DOGAJANJE, HRUP, TRUŠČ	NOVOST, MLADOST						
NEKDANJA MADŽAR-SKA TELOVADKA (HENRIETTA)							SPALNICA (ZASTAR.)						ERVIN OGNER ZOGA IZVEN IGRISČA			
STOLETJE							ORANŽADA									
PRIPRAVA ZA VŽIGANJE								OBLJUBA				RIMSKI KRALJ MARCIJ OSKAR LANGE				
NEMŠKI GRADITELJ ZRAKOPLOVOV (HUGO)								STAR IZRAZ ZA OPICO								
KISLO VINO								PAVEL LUNAČEK			GORSKI MASIV V SREDNJI AZIJI					

Rešitve križanke pošljite do 16. septembra 2016

Trem izžrebanim reševalcem bomo podarili knjigo.

**SVOBODNA
BESEDA**

Izžrebaní reševalci križanke iz
9. številke revije *Svobodna beseda* 2016:

1. **Tatjana Zupan**, Prušnikova 11, 1210 Šentvid - Lj
2. **Martin Cifer**, Dobrije 16, 2390 Ravne na Koroškem
3. **Marija Slak**, Kolonija 1. maja 15, 1420 Trbovlje

Rešitve križanke:

ZAKRITOST, DELEGATKA, URETER, LJ, HONORAREC, FON, RV, EDI, PLATFORMA, PEGA, RAZVOD, OVČARKA, ANIO, DALTONISTKA, PSAR, ATI, PIH, ART, TIT, JAMA, TOF, OL, IRIS, AMPER, DOVJE, ČA, LU, AI, ČIN, RAT, NIUHANJE, KOPAČ, RJAZAN, STRASTNEŽ, DESANT, KIH, TAČKA.

Geslo: Z DUHOM OLIMPIJSKIH IGER V PRIHODNOST

Geslo križanke napišite na dopisnico in jo pošljite na naslov:
ZZB NOB Slovenije, Einspielerjeva 6, 1000 Ljubljana, s pripisom
»nagrada križanka«, do 16. septembra 2016.

Ime in priimek: _____

Naslov: _____

Geslo 9. številke SB: _____